

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

SKUPINSKO MAGISTRSKO DELO

**GOSPODARSKA RAST DRŽAV JUGOVZHODNE AZIJE:
VLOGA KORUPCIJE, NARAVNIH VIROV IN SKUPNOSTI ASEAN**

Ljubljana, december 2016

JURE VOGRIČ
BILJANA VRHOVAC

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Jure Vogrič, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Gospodarska rast držav Jugovzhodne Azije: vloga korupcije, naravnih virov in skupnosti ASEAN, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Andrejem Sušjanom in sosvetovalko prof. dr. Tjašo Redek.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Biljana Vrhovac, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorja predloženega dela z naslovom Gospodarska rast držav Jugovzhodne Azije: vloga korupcije, naravnih virov in skupnosti ASEAN, pripravljene v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Andrejem Sušjanom in sosvetovalko prof. dr. Tjašo Redek.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
------------	---

1 DEJAVNIKI RASTI GOSPODARSTEV VZHODNE IN JUGOVZHODNE

AZIJE.....	4
1.1 Pregled podatkov	4
1.2 Pregled dejavnikov rasti	6
1.2.1 Model leteče gosi.....	6
1.2.2 Akumulacija kapitala	10
1.2.3 Akumulacija človeškega kapitala	12
1.2.4 Vloga trgovine in FDI	13
1.2.5 Vloga države.....	16
1.2.5.1 Industrijska politika	16
1.2.5.2 Tečajna politika in vloga politik, ki spodbujajo trgovino.....	20
1.2.5.3 Infrastruktura	21
1.2.5.4 Spodbujanje sektorjev	23
1.2.5.5 Spodbujanje malih in srednjih podjetij	25
1.2.5.6 Izobraževanje.....	27
1.2.5.7 R & D	29
1.3 Oris rasti po posameznih državah	32
1.3.1 Indonezija	32
1.3.2 Malezija	34
1.3.3 Tajska	36
1.3.4 Filipini	37
1.3.5 Mjanmar	38
1.3.6 Vietnam	39
1.3.7 Laos	40
1.3.8 Kambodža.....	41
1.3.9 Singapur.....	42

2 KORUPCIJA V POVEZAVI S KOLONIALNO ZGODOVINO IN

ODPRTOSTJO DRŽAVE	43
2.1 Splošno o korupciji.....	43
2.1.1 Oblike in vzroki korupcije	43
2.1.2 Pozitivni in negativni vplivi korupcije na gospodarsko rast.....	45
2.1.3 Vpliv korupcije na gospodarsko rast Jugovzhodne Azije	46
2.2 Kolonizacija, liberalni in merkantilistični kolonizatorji ter njihovi motivi.....	48
2.3 Vplivi kolonizatorjev.....	50
2.3.1 Merkantilistični kolonizatorji	50
2.3.2 Liberalni kolonizatorji	52

2.4	Analiza vpliva tipa kolonizatorja in odprtosti ekonomije na razširjenost korupcije danes.....	55
2.4.1	Analiza vpliva tipa kolonizatorja	55
2.4.2	Vpliv odprtosti ekonomije na korupcijo.....	62
2.4.3	Priporočila in rešitve, da bi se izognili korupciji	65
3	NARAVNI VIRI	66
3.1	Nafta in zemeljski plin	66
3.2	Prekletstvo naravnih virov	69
3.2.1	Okoliščine, ki vodijo do prekletstva naravnih virov	69
3.2.2	Analiza ekonomskih dejavnikov	71
3.2.3	Analiza političnega dejavnika - korupcije.....	77
3.2.4	Analiza socialnih dejavnikov	78
4	ASEAN.....	84
4.1	Nastanek in razvoj.....	84
4.2	Cilji.....	85
4.2.1	Sociokulturni razvoj	86
4.2.2	Politična varnost.....	87
4.2.3	Ekonomski razvoj.....	87
4.3	Geografske značilnosti in geopolitična vloga	92
4.4	Analiza vpliva skupnosti ASEAN na države članice	94
4.4.1	Socialni indikatorji	94
4.4.2	Ekonomski indikatorji.....	100
	SKLEP.....	103
	LITERATURA IN VIRI.....	107

KAZALO TABEL

Tabela 1: Delež ženske delovne sile od 1980 do 2003 (v %)	13
Tabela 2: Dinamika izvoza in uvoza Azije od 1990 do 1999	15
Tabela 3: Struktura izvoza izdelkov iz Kitajske od 1980 do 2010 (v %)	16
Tabela 4: Industrijske politike izbranih držav Vzhodne Azije	19
Tabela 5: Število uporabnikov interneta na 100 prebivalcev v letih 2010 in 2014	23
Tabela 6: % malih in srednjih podjetij glede na vsa podjetja in % zaposlenih v malih in srednjih podjetjih glede na celotno zaposleno prebivalstvo v izbranih državah Azije v letu 2015	26
Tabela 7: Ukrepi za spodbujanje malih in srednjih podjetij	27
Tabela 8: Stopnja rodnosti kot število rojenih otrok na žensko	29
Tabela 9: Delež svetovne porabe R & D (v %)	31
Tabela 10: Odstotek BDP po sektorjih v letih 1965 in 1980	33
Tabela 11: Obdobje kolonializma, kolonizatorji in njihov vpliv na države Jugovzhodne Azije	50
Tabela 12: Indeks zaznavanja korupcije za države Jugovzhodne Azije	57
Tabela 13: Legenda intervalov korupcije	57
Tabela 14: Globalni barometer korupcije za leto 2013 (v %)	60
Tabela 15: HDI-vrednosti držav Jugovzhodne Azije od 1980 do 2013	61
Tabela 16: Indeks ekonomske svobode	64
Tabela 17: Primerjava uvrstitve glede na korupcijo in ekonomsko svobodo	64
Tabela 18: Matrika protikorupcijskih strategij	65
Tabela 19: Glavni podatki – nafta v državah skupnosti ASEAN	67
Tabela 20: Glavni podatki – zemeljski plin v državah skupnosti ASEAN	68
Tabela 21: Povprečna rast BPD na prebivalca za države z viri in brez v obdobju od leta 1966 do 1987 in od leta 1987 do 2007 (v %)	72
Tabela 22: Razmerje in razmerje med rastjo neto nacionalnega dohodka na prebivalca v USD v obdobju od 1970 do 1987 in od 1987 do 2003	74
Tabela 23: Razmerje in razmerje med rastjo tujih neto neposrednih investicij v obdobju od 1970 do 1987 in od 1987 do 2003 (v USD)	75
Tabela 24: Razmerje in razmerje med rastjo odprtosti kot delež BDP v obdobju od 1960 do 1987 in od 1987 do 2013	76
Tabela 25: Odstotek prebivalstva, ki živi v revščini	77
Tabela 26: Indeks zaznavanja korupcije za države z viri in brez virov	78
Tabela 27: Razmerje letne rasti prebivalstva v obdobju od 1970 do 1987 in od 1987 do 2003	79
Tabela 28: Pismenost odraslih in mladih od 1980 do 2010 (v %)	79
Tabela 29: Razmerje in razmerje med naraščanjem umrljivosti otrok pred prvim letom na 1.000 živorojenih v obdobju od 1970 do 1987 in od 1987 do 2003	80
Tabela 30: Stroški zdravstva kot % BDP do 1995 do 2013 v državah z viri in brez virov	81
Tabela 31: Razmerje in razmerje med rastjo pričakovane življenjske dobe ob rojstvu v obdobju od 1970 do 1987 in od 1987 do 2003	82
Tabela 32: Indeks HDI v posameznih letih	83

Tabela 33: BDP po državah	89
Tabela 34: Izvoz in uvoz v Jugovzhodni Aziji, 2014 (v mio USD).....	89
Tabela 35: Trgovanje znotraj in zunaj skupnosti ASEAN v Jugovzhodni Aziji, 2014	90
Tabela 36: Površina in prebivalstvo po državah v letu 2014	92
Tabela 37: Razmerje med pomanjkanjem in zmanjšanjem pomanjkanja hrane pred vstopom v ASEAN in po njem (v kilokalorijah).....	95
Tabela 38: Razmerje v vpisu in med rastmi vpisa v primarno izobraževanje pred vstopom v ASEAN in po njem.....	96
Tabela 39: Razmerje v umrljivosti in med zmanjšanjem umrljivosti otrok pred vstopom v ASEAN in po njem.....	96
Tabela 40: Razmerje v pričakovani življenjski dobi in razmerje rasti pričakovane življenjske dobe pred vstopom v ASEAN in po njem.....	97
Tabela 41: Razmerje v rasti prebivalstva pred vstopom v ASEAN in po njem.....	98
Tabela 42: Indeks HDI v posameznih letih.....	98
Tabela 43: Razmerje v indeksu HDI in razmerje v rasti indeksa HDI pred vstopom v ASEAN in po njem.....	99
Tabela 44: Razmerje v deležu in razmerje med zmanjševanjem prebivalstva, živečega na podeželju, pred vstopom v ASEAN in po njem	99
Tabela 45: Razmerje med rastjo v tujih neto neposrednih investicijah pred vstopom v ASEAN in po njem.....	100
Tabela 46: Razmerje v trgovanju z blagom in razmerje med rastjo trgovanja z blagom kot delež BDP pred vstopom v ASEAN in po njem	101
Tabela 47: Razlika v rasti dodane vrednosti storitev pred vstopom v ASEAN in po njem	102
Tabela 48: Razlika v rasti BDP na prebivalca pred vstopom v ASEAN in po njem	102
Tabela 49: Razlika v rasti BDP na prebivalca pridruženih članic pred vstopom v ASEAN in po njem	102

KAZALO SLIK

Slika 1: Povprečna rast BDP v državah Jugovzhodne Azije od 1960 do 2014.....	5
Slika 2: Povprečen BDP na prebivalca po obdobjih (v USD).....	6
Slika 3: Povprečen BDP na prebivalca po obdobjih za Malezijo, Tajsko in Singapur	6
Slika 4: Vpliv dejavnikov na rast BPD v obdobju od 1960 do 1990 in povprečna rast BDP po državah	9
Slika 5: Povprečna stopnja investicij v % BDP 1960–1985 in relativni BDP na prebivalca 1960.....	10
Slika 6: Zasebne (levo) in javne (desno) investicije kot delež BDP v hitro rastočih državah in državah z nizkim in srednjim prihodkom na prebivalca v Aziji	11
Slika 7: Odstotek rasti razmerja kapitala in dela ter rast factorske produktivnosti v izbranih regijah od 1960 do 1994.....	12
Slika 8: Rast izvoza Tajvana in Koreje v obdobju od 1970 do 2008 (v mrd USD)	14

Slika 9: Tuje neposredne investicije v Singapurju v letih med 1970 in 1990	15
Slika 10: Izvoz Kitajske skozi čas (v 100 mio USD)	16
Slika 11: Tečaj singapurskega dolarja glede na USD v obdobju od 1960 do 2012	20
Slika 12: Nihanje tečajev v izbranih azijskih državah.....	21
Slika 13: Investicije v gradnjo v Vzhodni Aziji kot delež BDP v obdobju od 1980 do 2005.....	22
Slika 14: Države z najboljšo transportno infrastrukturo.....	22
Slika 15: Delež BDP v sektorjih izbranih držav od leta 1970 do 1998	24
Slika 16: Stopnja vpisa v primarno izobraževanje glede na prihodek na prebivalca v letih 1965 in 1987	27
Slika 17: Stopnja vpisa v sekundarno izobraževanje glede na prihodek na prebivalca v letih 1965 in 1987	28
Slika 18: Delež R & D v BDP	30
Slika 19: BDP na prebivalca Indonezije, Malezije in Tajske od 1950 do 2006	32
Slika 20: Delež izvoza v BDP v obdobju od 1960 do 2005	35
Slika 21: BDP na prebivalca Filipinov, Kambodže, Laosa, Vietnama in Burme od 1950 do 2007.....	37
Slika 22: Inflacija v Mjanmaru od 1960 do 2014.....	39
Slika 23: Kolonizirano ozemlje Jugovzhodne Azije	48
Slika 24: Model kolonializma in razvoja.....	55
Slika 25: Infrastruktura nafte in zemeljskega plina v skupnosti ASEAN	66
Slika 26: Zemeljski plin in nafta v % BDP	71
Slika 27: Zemeljski plin in nafta (% BDP).....	71
Slika 28: Prikaz BDP na prebivalca od 1950 do 2006 v državah z viri in brez njih	72

UVOD

Problematika. Zakaj je Aziji uspel tako hiter gospodarski razvoj? Iz omenjenega vprašanja smo črpali ideje o zasnovi magistrskega dela. Vrsta dejavnikov, ki smo jih opredelili v nalogi, vpliva na rast in razvoj držav na ekonomskem, političnem in socialnem področju. Jugovzhodna Azija, na katero smo se osredotočili v našem delu, je sledila enakemu vzorcu razvoja kot Vzhodna Azija, saj je bila usmerjena v visoko trgovinsko menjavo s poudarkom na izvozu in v visoke tuje neposredne investicije. Kombinacija obeh je dobro vplivala na gospodarsko rast, pri tem pa ne smemo zanemariti tudi vpliva ostalih dejavnikov, kot so kapital, delovna sila in vloga države z industrijsko politiko, katere cilj sta bili sprememba industrijske strukture v proizvodnjo z visoko dodano vrednostjo in investicije v infrastrukturo, izobraževalni sistem ter izdatki za raziskave in razvoj.

Ob opredelitvi ključnih dejavnikov rasti na območju Azije smo se poglobili tudi v analizo rasti Jugovzhodne Azije s posebnim poudarkom na korupciji, naravnih virih in skupnosti Zveze držav Jugovzhodne Azije (angl. *The Association of Southeast Asian Nations*, v nadaljevanju ASEAN), saj menimo, da so skozi čas močno vplivali na uspeh držav, ki je viden tudi danes.

Korupcija je v Jugovzhodni Aziji precejšnji problem, saj se je regija pričela hitro razvijati, tako da pristojnim organom ni uspelo slediti in izvajati ustreznih ukrepov, ki bi jo sproti uravnavali. V državah Jugovzhodne Azije smo jo analizirali skozi vpliv tipa kolonizatorja v preteklosti in odprtosti gospodarstva. Manj naj bi je bilo v državah, ki so bile pod liberalnimi kolonizatorji, kot v državah, ki so bile pod merkantilističnimi.

Pridobivanje nafte in zemeljskega plina spodbuja trgovanje, zato vpliva na razvoj gospodarstva, kar pomeni, da so naravni viri prav tako eden izmed pomembnih razvojnih dejavnikov. Poleg njihovega vpliva smo pozornost namenili tudi analizi prisotnosti prekletstva naravnih virov v Jugovzhodni Aziji. Države, ki so bogate z naravnimi viri, lahko prizadene omenjeno prekletstvo, kar pripelje do počasnejše ekonomske rasti, slabše politike in manj diverzificiranega gospodarstva.

Skupnost ASEAN je sestavljena iz različno razvitih držav, ki pa so si geografsko zelo blizu in so že skozi celotno zgodovino močno povezane. Namen skupnosti je predvsem višja gospodarska rast, družbeni napredek, kulturni razvoj in zavzemanje za mir v regiji, kar naj bi dosegli z boljšim medsebojnim povezovanjem in spoštovanjem. V primerjalni analizi smo se osredotočili ravno na vpliv skupnosti ASEAN na vključene države.

Namen magistrskega dela je analizirati dejavnike rasti Jugovzhodne Azije. Najprej smo skozi teorijo predstavili ključne dejavnike rasti, na katere smo se skozi nalogo sklicevali. V analizi smo se osredotočili na korupcijo v povezavi z različnima tipoma kolonizatorjev in

odprtostjo gospodarstva, na države z naravnimi viri, kot sta nafta in zemeljski plin, ter na priključitev držav skupnosti ASEAN.

Glavni namen analize korupcije je bil ugotoviti, ali sta na njeno prisotnost vplivala tip kolonizatorja v preteklosti in odprtost gospodarstva. Oba tipa kolonizatorja (liberalisti in merkantilisti) smo predstavili s teoretičnega vidika, saj smo želeli ugotoviti, ali obstajajo kakšne razlike med kolonizatorji, ki so osvojili ozemlje Jugovzhodne Azije, in kako so vplivali na razvoj ter korupcijo posameznih držav.

Večji delež pozornosti smo namenili tudi državam s prisotnostjo naravnih virov, kot sta nafta in zemeljski plin, saj smo želeli ugotoviti, kakšno rast ima omenjena skupina skozi čas in če je v državah z naravnimi viri moč zaznati prekletstvo naravnih virov, katerega prisotnost smo analizirali z izbranimi ekonomskimi, socialnimi in političnimi dejavniki.

Cilj analize priključitve držav skupnosti ASEAN je bil ugotoviti, kako vključitev vpliva na izbrane ekonomske, politične in socialne dejavnike, pri tem pa smo prikazali trenutno in preteklo rast držav ter skupin držav v skupnosti ASEAN.

Raziskovalna vprašanja. V sklopu omenjene problematike magistrskega dela smo si postavili naslednja raziskovalna vprašanja:

Kateri so ključni dejavniki, ki so vplivali na rast in razvoj držav Jugovzhodne Azije?

Našteli in opisali smo, kako so različni dejavniki vplivali na regijo ter posamezne države.

Ali tip kolonizatorja v preteklosti in odprtost gospodarstva vplivata na raven korupcije v državah Jugovzhodne Azije?

Predvidevamo, da imajo države, ki so imele bolj zdravo ekonomsko okolje, tudi manj korupcije v primerjavi s tistimi, ki jim tako okolje ni bilo omogočeno. Menimo, da je korupcije manj v državah s tako imenovanimi dobrimi kolonizatorji (liberalnimi), več pa v državah s slabimi kolonizatorji (merkantilističnimi). Domnevamo, da so s svojo obliko kolonizacije vplivali na postkolonialni razvoj države in da so se države z liberalističnim tipom kolonizatorja ekonomsko razvijale bolj zdravo.

Kot je bilo že omenjeno, mislimo, da so kolonizatorji vplivali na postkolonialni razvoj države, kar se je po vsej verjetnosti zrcalilo tudi v ekonomski odprtosti in transparentnosti. Predvidevamo, da imajo države, ki imajo več politične svobode, odprt sistem trgovanja, več svobode tiska in govora, manjšo stopnjo korupcije, saj sta za tako uspešen sistem delovanja potrebni transparentnost in kontrola.

Ali je v državah Jugovzhodne Azije, v katerih izkoriščajo zaloge nafte in zemeljskega plina, prisotno prekletstvo naravnih virov?

Nekatere države, ki imajo relevantne naravne vire za uspešno gospodarsko rast, se počasneje ali celo slabše razvijajo v primerjavi s tistimi, ki tega nimajo. Omenjen paradoks so ekonomisti poimenovali prekletstvo naravnih virov, v raziskavi pa smo pozornost namenili predvsem nafti in zemeljskemu plinu, katerih prisotnost je na območju Jugovzhodne Azije različna. Domnevamo tudi, da države, ki črpajo nafto in pridobivajo zemeljski plin, veljajo za ekonomsko problematične, socialno nestabilne in koruptivne.

Države na območju Jugovzhodne Azije, v katerih lahko najdemo nafto in zemeljski plin, so Bruneji, Indonezija, Malezija, Mjanmar, Tajsko in Vietnam, države brez prej omenjenih virov pa so Kambodža, Laos, Filipini in Singapur.

Ali je vključitev držav v ASEAN pozitivno vplivala na rast njihovega BDP na prebivalca? Ali je vključitev Vietnama, Laosa, Kambodže in Mjanmara v ASEAN pozitivno vplivala na spremembo socialnih in ekonomskih indikatorjev teh držav?

Domnevamo, da se je državam zaradi pozitivnih učinkov integracije po vstopu v ASEAN povečala stopnja letne rasti bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP) na prebivalca in da so bile uspešnejše pri ekonomskem razvoju. Članice skupine ASEAN lahko razdelimo na dve skupini. V prvo spadajo države ustanoviteljice, ki so se vključile leta 1967, v drugo pa Vietnam, Laos, Kambodža in Mjanmar.

Mislamo, da so se državam zaradi pozitivnih učinkov integracije po vstopu v ASEAN izboljšali ekonomski in socialni indikatorji. ASEAN se poleg ekonomskega razvoja trudi izboljšati človeški razvoj in socialno dobrobit ter zmanjšati razvojne razlike med državami. Zaradi razpoložljivosti podatkov smo socialne in ekonomske indikatorje preverjali na Vietnamu, Laosu, Kambodži in Mjanmaru oziroma v državah, ki so se zvezi ASEAN pridružile kasneje.

Metodologija. Magistrsko delo je razdeljeno na dva dela. V teoretičnem delu smo na podlagi strokovne literature analizirali ključne dejavnike rasti ter njihov vpliv na gospodarsko rast. Prav tako smo s povzemanjem literature predstavili korupcijo v povezavi s kolonialno zgodovino, prekletstvo naravnih virov ter njihov vpliv na rast in splošne temelje skupnosti ASEAN.

V empiričnem delu smo s primerjalno analizo preverili, ali že predstavljene teorije držijo. V analizi korupcije smo med seboj primerjali države, ki so bile pod liberalnimi kolonizatorji, z državami, ki so bile pod merkantilističnimi kolonizatorji, ter tako preverili razliko v stanju korupcije. Enako smo se lotili analize ekonomske svobode. Pri analizi naravnih virov smo med seboj primerjali rast skupine držav, ki imajo nafto in zemeljski plin, s tistimi brez virov.

Primerjali smo rast pred letom preloma (1987) s tisto po tem letu. Prav tako smo naredili primerjalno analizo prisotnosti prekletstva naravnih virov na državah z viri pred letom 1987 in po njem na izbranih ekonomskih, političnih in socialnih dejavnikih. Analizirali smo tudi vpliv vstopa v ASEAN, kjer smo primerjali rast ključnih socialnih in ekonomskih indikatorjev pred vstopom v skupnost ASEAN in po njem.

Struktura. Magistrsko delo je razdeljeno na štiri poglavja. V prvem poglavju smo naredili pregled dejavnikov rasti gospodarstev Vzhodne in Jugovzhodne Azije. Prav tako smo se osredotočili na oris rasti po posameznih državah. V drugem poglavju smo predstavili korupcijo v povezavi s kolonialno zgodovino in odprtostjo države. Osredotočili smo se na vpliv korupcije na gospodarsko rast in na analizo vpliva merkantilističnih in liberalnih kolonizatorjev. Tretje poglavje je namenjeno naravnim virom in njihovemu prekletstvu. Zadnje, četrto poglavje obravnava skupnost ASEAN, kjer je največji poudarek na ciljih in analizi vpliva vstopa v ASEAN na ekonomske in socialne dejavnike izbranih držav.

1 DEJAVNIKI RASTI GOSPODARSTEV VZHODNE IN JUGOVZHODNE AZIJE

V tem poglavju bomo odgovorili na prvo raziskovalno vprašanje, kateri so ključni dejavniki, ki so vplivali na rast in razvoj držav Jugovzhodne Azije. Analiza ključnih dejavnikov rasti je predstavljena na nekaterih državah Vzhodne Azije (Hongkong, Japonska, Kitajska in Koreja) in na nekaterih hitrorazvijajočih se državah Jugovzhodne Azije (Indonezija, Malezija, Singapur in Tajska), kjer so rezultati dejavnikov rasti že vidni.

Poskušali smo se osredotočiti na prikaz podatkov, če so bili na voljo, od leta 1960 do najmanj 1990, saj je obdobje značilno po visoki rasti. To nam je uspelo za podatke, kot so BDP na prebivalca, vpliv dejavnikov na rast BDP, odstotek razmerja kapitala in dela, vpis v primarno in sekundarno izobraževanje, stopnja rodnosti, povprečna stopnja investicij in zasebne ter javne investicije. Od 80. let naprej so podani vsi podatki ostalih dejavnikov, z izjemo odstotka malih in srednjih podjetij v letu 2015, deleža raziskav in razvoja ter števila uporabnikov interneta.

V analizi ostalih raziskovalnih vprašanj se bomo osredotočili na države Jugovzhodne Azije, za katere velja enak vzorec razvoja. Posebnost hitrorazvijajočih se držav v Aziji je bila, da so bile zmožne obdržati makroekonomsko stabilnost, saj so se hitro in učinkovito odzvale na makroekonomske šoke.

1.1 Pregled podatkov

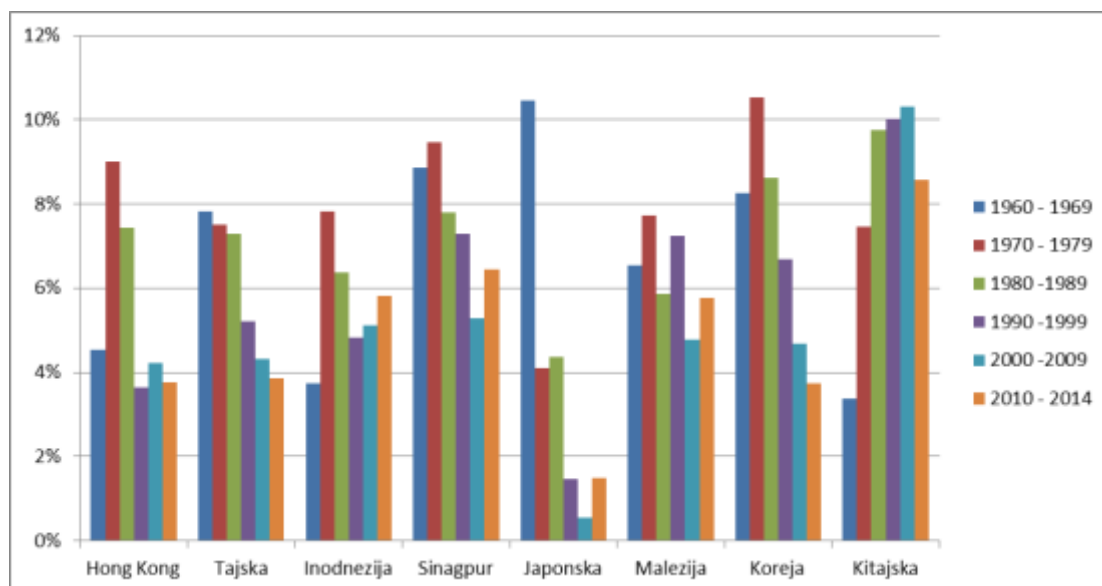
Kljub raznolikosti so imele Japonska, Singapur, Hongkong, Tajvan, Tajska, Indonezija, Malezija in Koreja v obdobju od leta 1960 do 1985 nadpovprečno rast BPD (od 4 % do 7

%), saj so bile predvsem izvozno naravnane. Vrednosti rasti ostalih razvijajočih se držav sveta so bile pod 2 % BPD. Relativni BDP na prebivalca držav Vzhodne in Jugovzhodne Azije je bil 3 %, kar pomeni, da so države že dohitevale razvite ekonomije, katerih relativni BPD na prebivalca je dosegal od 5 % do 8 %.

Iz Slike 1 je razvidno, da so imele države Vzhodne in Jugovzhodne Azije konstantno pozitivno rast BDP. Tajsko, Singapur, Japonsko in Korejo so imele visoko gospodarsko rast že v obdobju od 1960 do 1969, saj so se ekonomsko razvile prej kot države Jugovzhodne Azije.

Za izrazito obdobje rasti lahko opredelimo obdobje od 1970 do 1979, saj je bila takrat rast BDP rekordna skoraj pri večini držav. S konstantno visoko rastjo (nad 4 % v vseh obdobjih) izstopa Singapur. Izrazito visoko povprečno rast BDP (10,5 % v obdobju od 1960 do 1969) je imela Japonska, v kateri je v obdobju od 1970 do 1979 predvsem zaradi krize sledil globok padec rasti na 4 %.

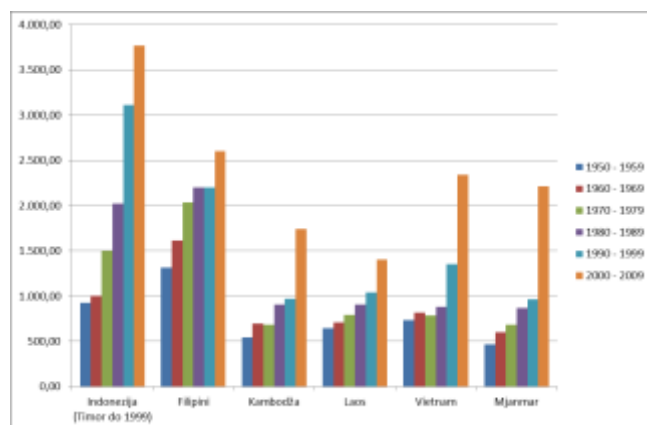
Slika 1: Povprečna rast BDP v državah Jugovzhodne Azije od 1960 do 2014

Vir podatkov: J. Bolt, Gross domestic product, 2016; lastni izračuni.

Sliki 2 in 3 prikazujeta po obdobjih povprečen BDP na prebivalca v ameriških dolarjih (v nadaljevanju USD) držav Jugovzhodne Azije, ki se jim bomo posvetili v analizi naloge. Skozi obdobja je prisotna rast BDP na prebivalca v vseh državah.

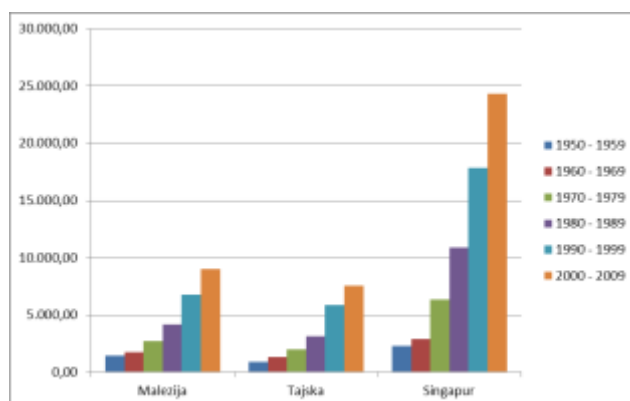
Slika 2: Povprečen BDP na prebivalca po obdobjih (v USD)

Vir podatkov: J. Bolt, *Gross domestic product*, 2016; lastni izračuni.

Malezija, Tajska in Singapur so predstavljeni posebej, saj njihovo povprečje močno odstopa od ostalih držav.

Slika 3: Povprečen BDP na prebivalca po obdobjih za Malezijo, Tajsko in Singapur (v USD)

Vir podatkov: J. Bolt, *Gross domestic product*, 2016; lastni izračuni.

1.2 Pregled dejavnikov rasti

1.2.1 Model leteče gosi

Kot mnogi smo se tudi mi spraševali, zakaj je Aziji uspel tako hiter in dober ekonomski razvoj. Odgovor nam je ponudil model leteče gosi, ki razlaga hitro rast skupine držav Vzhodne Azije, Japonske, Kitajske in Južne Koreje.

Kojima (2000) v svojem članku opiše model leteče gosi, ki pojasnjuje, kako slabše razvite ekonomije dohitevajo raven industrializacije držav z visokim gospodarskim razvojem. Industrijski razvoj označuje razvoj ekonomsko manj razvitih držav, ko sklenejo gospodarske odnose z razvitejšimi državami. Vzorec razvoja se prenaša od visoko razvite države, v tem primeru Japonske, na slabše razvite. Namen modela je premik proizvodnje iz delovno v kapitalno intenzivno proizvodnjo (Akamatsu, 1962; Kojima, 2000).

Kot je bilo omenjeno, model deluje tako, da manj razvite države sledijo bolj razvitim državam s posnemanjem vzorca uvoza, proizvodnje in izvoza. Prvi korak posnemanja oziroma dohitevanja je, da nerazvite države vstopijo v mednarodno ekonomijo in pričnejo izvažati svoje primarne materiale, prav tako pa uvažajo industrijske materiale za domačo potrošnjo od razvitih držav. V drugem koraku sledi domača proizvodnja do tedaj uvoženega blaga, kajti z dvigom potrošnje teh izdelkov postane donosna, hkrati pa se s proizvodnjo usmeri kapital proti donosnim dejavnostim. Zaradi zvišanja domače proizvodnje prej uvoženih proizvodov pride do stagnacije njihovega uvoza, kar pripelje do rasti uvoza strojev za proizvodnjo, ki jih država potrebuje. Razvoj potrošnje skozi uvoz je tako rečeno osnova za razvoj lastne proizvodnje. Tretji korak je faza, ko se domača industrija potrošnih dobrin razvije v izvozno industrijo, kar pripelje do masovne izdelave z izvozom izdelkov na tuje trge. Sočasno prihaja tudi do padca uvoza investicijskega blaga, saj se začne domača proizvodnja do tedaj uvoženih strojev. Ko država preizkusi vse tri korake, se preoblikuje iz nadomestnice uvoza v izvozno usmerjeno gospodarstvo (Akamatsu, 1962; Kojima, 2000).

Gospodarsko rast je možno doseči tudi z nadgradnjo že obstoječih industrij v bolj kompleksne. Takšen primer je, ko se tekstilna industrija volne nadgradi v tekstilno industrijo s sintetičnim blagom ali ko država preide od tekstilne industrije v avtomobilsko (Akamatsu, 1962; Kojima, 2000).

Model temelji na treh teoretičnih stebrih.

1. **Investicije v fizični in človeški kapital.** Investicije omogočajo širitev obsega delovno intenzivnih panog in kapitalno intenzivnih panog, ki imajo učinkovitejše proizvodne metode. Takšna metoda je usmerjena v višje stopnje proizvodnje in izvoza.
2. **Izvozno usmerjen model rasti in pomembna vloga tujih investicij.** Država najprej izvažata poceni izdelke, ki so cenovno ugodni zaradi nizkih stroškov dela, nato pa se s pomočjo investicij usmeri v izdelke z višjo dodano vrednostjo.
3. **Specializacija gospodarstev.** Gre za oblikovanje podobnih gospodarstev znotraj regije, ko postaneta trgovinska in proizvodna struktura držav podobni. Posamezna gospodarstva bi se lahko specializirala in tako dosegla boljšo konkurenčnost z opustitvijo trgovinskih meja in povečanjem trgovine znotraj določene regije.

Skozi že prej opisani proces dohitevanja gre tudi diverzifikacija proizvodov ali dejavnosti, le da se ta razvršča v dva cikla, in sicer na intra- in interindustrijski cikel. Prvi omogoča

nastajanje novih proizvodov znotraj obstoječe industrije, saj predstavlja prehod iz surovin v zapletene proizvode, na primer prehod iz proizvodnje blaga v izdelovanje oblačil. Interindustrijski cikel pa omogoča razvoj nove dejavnosti, kot je na primer prehod iz proizvodnje tekstila v proizvodnjo jekla oziroma prehod iz izdelovanja potrošnih dobrin v investicijsko blago. Intraindustrijski cikel viša dodano vrednost blaga in pripelje do rasti industrije, medtem ko v nasprotju diverzifikacija proizvodnje skozi interindustrijski cikel nadgrajuje strukturo industrije in izvoza. Omenjena cikla spodbujata gospodarski razvoj (Akamatsu, 1962; Kojima, 2000).

Do zaporedja razvojnih faz v državah je prišlo z rastjo povpraševanja tako na domačih kot na tujih trgih, ki sta jih podpirala hitra akumulacija kapitala in učinkovit tehnološki napredek. Priliv tujega kapitala je omogočil hitrejšo dohitevanje razvitejših ekonomij (Akamatsu, 1962; Kojima, 2000).

Velika raznolikost azijskih narodov na področjih, kot so stopnje razvoja, naravni viri, kultura, religija in ekonomska integracija, so delovale produktivno na model leteče gosi, saj je vsaka država izkoristila svoje raznolikosti in jih delila z drugimi. Azijski čudež rasti je čudež ravno zaradi uspešnega gospodarskega razvoja kljub raznolikosti držav (Akamatsu, 1962; Kojima, 2000).

Gospodarsko rast v razvijajočih se državah opisuje tudi Akamatsu (1962), ki prav tako omenja model leteče gosi, predvsem pa poudarja, da je za razvoj in rast Azije zaslužno tudi prepletanje ekonomij zahodne Evrope in Azije.

Po mnenju Akamatsuja se je azijska industrija razvila kot rezultat izmenjave azijskega blaga z evropskimi industrijskimi proizvodi. Azijska domača obrt je pričela razpadati s pritokom izdelkov po industrijski revoluciji v zahodni Evropi. Azijska gospodarstva so doživela eksponenten razvoj s prihodom evropskega kapitala in tehnik, ki so omogočile masovno proizvodnjo izdelkov, ki so bili zaželeni v Evropi. Prav tako se je pritok kapitala uporabil za konstrukcijo infrastrukture, s tem obdobjem pa se je pričela tudi izmenjava potrošniškega blaga iz Evrope in primarnih materialov iz Azije (Akamatsu, 1962).

Ko so bile azijske države bolj razvite, se je pritok kapitala iz Evrope uporabil za razvoj moderne industrije in industrij, ki so proizvajale surove materiale. Kasneje je sledilo obdobje, ko se je spremenila struktura uvoženega blaga iz potrošniškega v kapitalskega. Zadnjo stopnjo razvoja je predstavljal izvoz proizvedenega potrošniškega blaga in usmeritev domače proizvodnje v kapitalistično blago (Akamatsu, 1962).

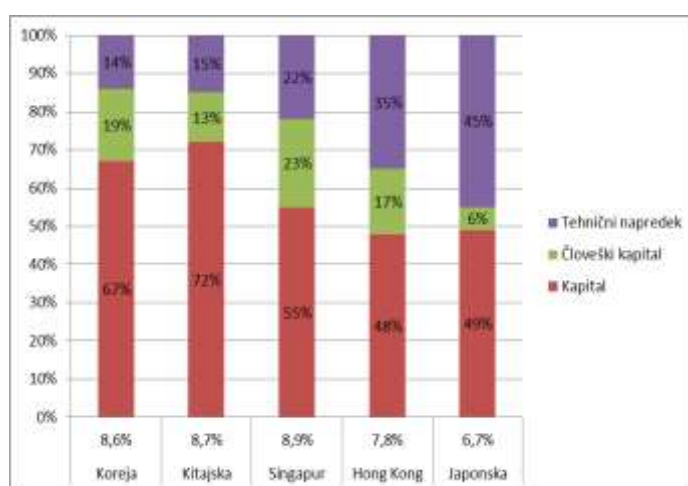
Lokalni delavci so se morali hitro naučiti, kako prilagoditi oziroma osvojiti tehnike želenih industrij, saj je bilo največje povpraševanje po delovni sili na področju proizvodnje. Najbolj znan je prehod delovne sile iz obrtniških dejavnosti v tovarniško industrijo (Akamatsu, 1962).

Selitev proizvodnje iz evropskih v azijske države je omogočila višje dobičke na evropski strani in hkrati gospodarsko rast Azije na dolgi rok. Bila je zaželeno tudi zaradi dejstva, da je imela Azija poceni delovno silo, prodajni trg z veliko populacijo in poceni surove materiale, pridobljene iz domačih naravnih virov (Akamatsu, 1962).

Za rast gospodarstva so pomembni trije osnovni dejavniki: kapital, človeški kapital in tehnični napredek. Kapital služi kot instrument proizvodnje, kajti brez njegove ustrezne oskrbe bi prišlo do zastoja v proizvodnji, saj omogoča oskrbo s surovinami, stroji, zaposlenimi itd. Prav tako ne moremo mimo človeškega kapitala, ki s kolektivnimi veščinami in znanjem ustvarja ekonomsko vrednost posameznika na trgu. Tehnični napredek je poleg kapitala in človeškega kapitala pomemben dejavnik rasti, saj bi se ob konstantnosti tehnologije rast gospodarstva ustavila, prav tako pa omogoča boljše delovne pogoje, zmanjša obseg delovnih ur in poveča tok blaga (Akamatsu, 1962).

Na Sliki 4 vidimo, koliko je k rasti prispeval posamezen dejavnik (kapital, človeški kapital in tehnični napredek) in kako je vplival na rast BDP v obdobju od leta 1960 do 1990. V povprečju človeški kapital predstavlja približno 16 % rasti BDP. Akumulacija kapitala je največ prispevala k rasti, in sicer od 48 % v Hongkongu do 72 % na Kitajskem. Preostali del rasti je tehnični napredek, ki se giblje od 14 % v Koreji do 45 % na Japonskem. Tehnični napredek ima večji vpliv na rast v omenjenem obdobju v državah, ki so bile razvojno usmerjene v bolj dovršene in zahtevne sektorje. Na Sliki 4 so prikazane tudi povprečne rasti BDP. Singapur je imel najvišjo povprečno rast z 8,9 %, tesno so mu sledili Kitajska z 8,7 % in Koreja z 8,6 % ter Hongkong s 7,8 % in Japonska s 6,7 %.

Slika 4: Vpliv dejavnikov na rast BPD v obdobju od 1960 do 1990 in povprečna rast BDP po državah

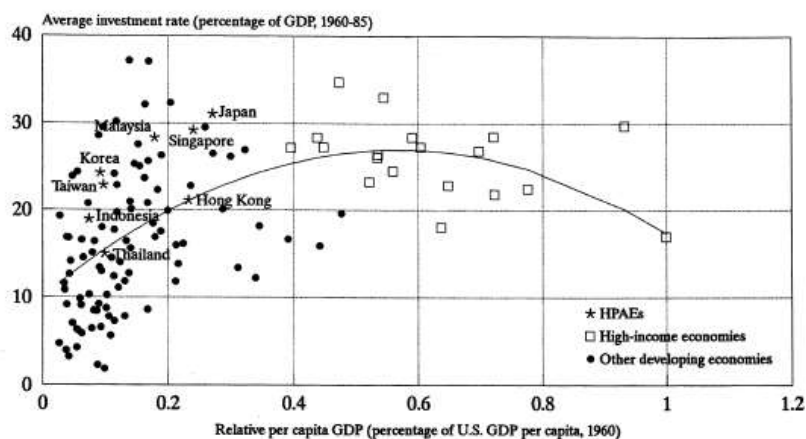
Vir: J. Kim, *Economic Growth in East Asia*, 2016.

1.2.2 Akumulacija kapitala

Kot smo omenili, je namen modela leteče gosi premik iz delovno intenzivne v kapitalsko intenzivno proizvodnjo, zato bomo posebno pozornost namenili kapitalu. Investicije v fizični in človeški kapital so bile glavno gonilo za rast hitrorazvijajočih se držav v Aziji. Japonski, Singapurju, Hongkongu, Tajvanu, Tajski, Indoneziji, Maleziji in Koreji je uspelo v letih najvišjega vzpona akumulirati ogromno količino kapitala in kvalificirane delovne sile, dosegli pa so tudi visoko produktivnost na področju proizvodnje, kar je na dolgi rok omogočilo usmeritev v učinkovito izvozno gospodarstvo (Pack, 2001).

Investicijske stopnje v fizični in človeški kapital so daleč presegale stopnje ostalih držav s podobnimi stopnjami razvoja, kar se je poznalo v hitrejši rasti prihodka na prebivalca. Iz Slike 5 je razvidno, da so imele razvijajoče se države v Aziji povprečno investicijsko stopnjo v obdobju od 1960 do 1985 med 15 % in 32 % BDP, kar je več od povprečja podobno razvitih držav, ki so dosegle povprečno stopnjo investicij v višini 20 % BDP.

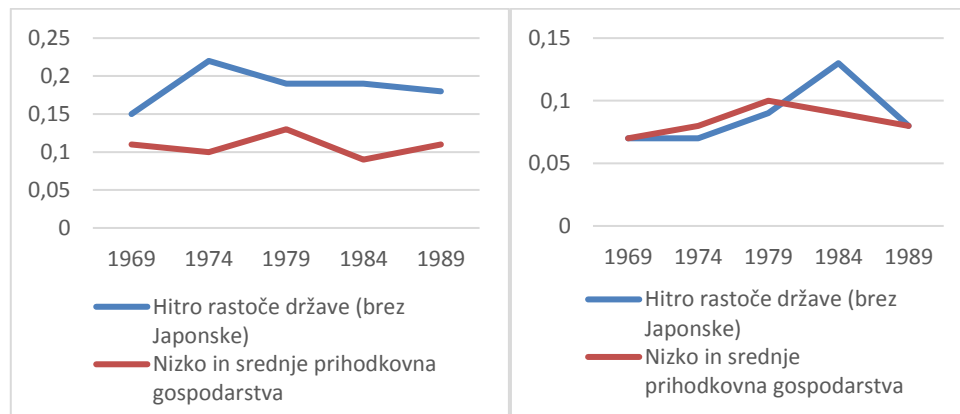
Slika 5: Povprečna stopnja investicij v % BDP 1960–1985 in relativni BDP na prebivalca 1960

Vir: J. Page, *The East Asian Miracle: Four lessons for development policy*, 1994, str. 221, slika 1.

Slika 6 prikazuje podatke o zasebnih in javnih investicijah v obdobju od 1970 do 1990. Podatki so precej osupljivi v hitro rastočih državah, saj so zasebne investicije višje od javnih kot odstotek BDP. Zasebne investicije so se od leta 1970 zvišale s 15 % na dobrih 22 % BDP v letu 1974. Sledil je rahel padec na 18 % BDP, ki se je obdržal v intervalu od 1975 do 1984. Zasebne investicije so doživele rahel padec med letoma 1984 in 1986, kar je posledica globalne recesije. V ostalih državah z nizkim in srednjim prihodkom na prebivalca so zasebne investicije znašale približno 11 % BDP. V letu 1980 so bile javne investicije višje v primerjavi z investicijami ostalih razvijajočih se držav tega leta. Do konca obdobja so vrednosti padle na najnižje zgodovinske vrednosti. Hitro razvijajoče se države so se na gibanje odzvale z visokim dvigom zasebnih investicij (Page, 1994).

Slika 6: Zasebne (levo) in javne (desno) investicije kot delež BDP v hitro rastočih državah in državah z nizkim in srednjim prihodkom na prebivalca v Aziji

Vir: J. Page, *The East Asian Miracle: Four lessons for development policy*, 1994, str. 245, slika 10.

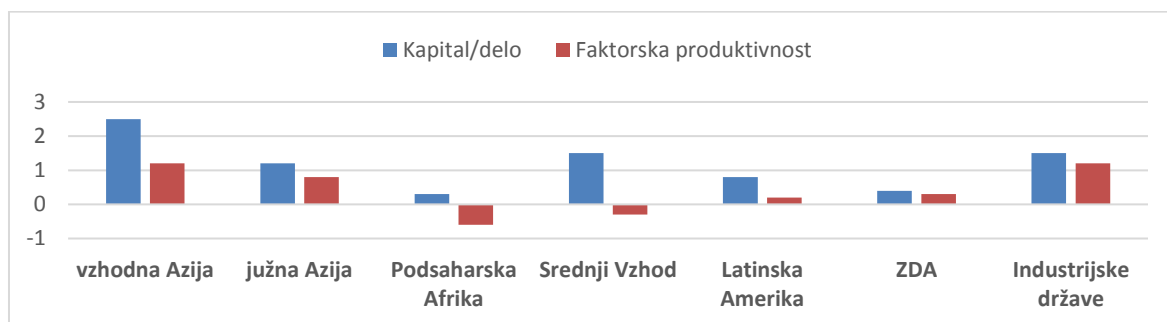
Javne investicije imajo lahko negativen vpliv na zasebne in tuje investicije, saj jih v določeni višini izrinejo in s tem upočasnijo gospodarsko rast. Države z višjo stopnjo javnih investicij rastejo počasneje, saj prihaja do dviga davkov in obrestnih mer. Da bi se države izognile učinku izpodrivanja, bi morala vlada omejiti javne investicije od 5 % do 9 % celotnega BDP, s tem pa bi omogočila višji pritok zasebnih in tujih investicij, ki bi pozitivno vplivale na gospodarsko rast. Lep primer je Koreja, ki je od leta 1960 kljub močni vlogi države v gospodarstvu ohranjala povprečno raven javnih investicij v višini 5 % BDP. Omenjenih 5 % javnih investicij od BDP ima 7-odstotni vpliv na gospodarsko rast na Filipinih. V hitrorazvijajočih se državah so se zbrana sredstva največ investirala v izgradnjo infrastrukture (Ichihashiu & Phetsavong, 2012; Warner, 2014).

Ko govorimo o gospodarski rasti v letih med 1960 in 1990, ne smemo pozabiti omeniti, da je poleg akumulacije kapitala in človeškega kapitala pomembna tudi faktorska produktivnost.

Na Sliki 7 vidimo, da po rasti razmerja kapitala in dela ter faktorske produktivnosti v primerjavi z ostalimi regijami izstopa Vzhodna Azija. Regija je imela višjo stopnjo rasti razmerja kapitala in dela ter višjo stopnjo rasti faktorske produktivnosti v obdobju od 1960 do 1994. Povišanje razmerja kapitala in dela lahko signalizira željo po konkurenčnosti, višjih maržah itd. Na Sliki 7 vidimo, da so imele države Vzhodne Azije v letih od 1960 do 1994 najvišjo stopnjo rasti v razmerju količnika kapitala in dela, temu je sledila stopnja rasti totalne faktorske produktivnosti, ki opredeljuje učinkovitost vseh vložkov v proizvodnem procesu, kar pa je navadno posledica tehnoloških inovacij in izboljšav. Pack (2001) pravi, da je totalna faktorska produktivnost pravo gonilo rasti v gospodarstvu, študije pa potrjujejo, da lahko predstavlja tudi do 60 % rasti v gospodarstvu.

Iz Slike 7 je razvidno, da so rasti držav Vzhodne Azije sledile tudi industrijske države, ki so imele v primerjavi z ostalimi regijami dokaj visoko stopnjo rasti razmerja kapitala in dela ter factorske produktivnosti. Kapital se je v omenjenih skupinah držav v primerjavi z ostalimi regijami absorbiral bolj produktivno (Pack, 2001).

Slika 7: Odstotek rasti razmerja kapitala in dela ter rast factorske produktivnosti v izbranih regijah od 1960 do 1994

Vir: H. Pack, *Technological change and growth in East Asia: Macro versus micro perspectives*, 2001, str. 104, slika 3.2.

Gospodarska rast Vzhodne Azije v obdobju po drugi svetovni vojni se lahko primerja z rastjo Amerike v 19. stoletju in z Japonsko na začetku 20. stoletja. V omenjenem času se je v primerjavi z razvitimi državami srečala z nizko factorsko produktivnostjo in visoko akumulacijo kapitala, saj je bila v procesu tranzicije v visoko industrializirano gospodarstvo. Skozi čas se je trend gibanja rasti factorske produktivnosti spreminjal predvsem v povezavi s povečanjem izdatkov za raziskave in razvoj, rasti patentov in dviga izobraževalne ravni. Vzhodna Azija je v primerjavi z ostalimi razvijajočimi se državami dosegla visoko factorsko produktivnost zaradi stabilnejšega ekonomskega sistema (Kim, 2002).

Visoka factorska produktivnost Vzhodne in Jugovzhodne Azije je omogočila hitro okrevanje in nadaljnji razvoj po finančni krizi (Kao, 2013).

1.2.3 Akumulacija človeškega kapitala

Osnova uspeha v hitrorazvijajočih se državah so investicije v človeški kapital, ki so se reflektirale v visokih stopnjah vpisa v primarno in sekundarno izobraževanje. Raven pismenosti in znanja je bila višja kot v drugih razvijajočih se državah. Investicije v človeški kapital so na dolgi rok pokazale pozitivne posledice, saj so države lahko v relativno kratkem obdobju v tehničnem smislu dohitele napredne industrijske države. Podpiralo se je predvsem izobraževanje na področjih inženiringa in znanosti, kar je omogočilo oblikovanje intelektualne strukture prebivalstva. Azijske države so lažje izpeljale prehod iz kmetijsko v industrijsko usmerjene države s kompleksno tehnologijo, saj so imele na voljo izobraženo delovno silo (Obadić, 2001; Stiglitz, 1996).

Politike, ki so spodbujale višje stopnje pismenosti, so pripomogle k višji rasti in manjši neenakosti, s šolanjem žensk pa se je povečal tudi njihov delež v delovno aktivni populaciji. Iz Tabele 1 vidimo, da se je odstotek od leta 1980 do 2003 v povprečju zvišal z 39 % na 42 %. Največje razlike je možno opaziti v Indoneziji, Maleziji in na Filipinih v hitrorazvijajočih se državah Jugovzhodne Azije. Kitajska, Koreja in Tajska so imele že v letu 1980 visok odstotek ženske delovne sile, saj so se začele države gospodarsko razvijati prej kot države Jugovzhodne Azije (Stiglitz, 1996; Levie, 2008).

Tabela 1: Delež ženske delovne sile od 1980 do 2003 (v %)

	1980	1990	1995	2000	2003
Kitajska	43	45	45	45	45
Indonezija	35	38	39	41	41
Koreja	39	39	40	41	41
Malezija	34	35	36	38	38
Filipini	35	37	37	38	38
Tajska	48	47	47	47	47
Povprečje	39	40	41	42	42

Vir: C. Levie, *Economic Returns to Investment in Education*, 2008.

1.2.4 Vloga trgovine in FDI

V azijskih tigrih (in kasneje v državah ASEAN) se je po drugi svetovni vojni, predvsem pa v 70. letih prejšnjega stoletja, začel razvijati izvozno usmerjen model rasti. Kot že ime pove, je zanj značilno, da se država gospodarsko razvija prek izvoza. Po predstopnji, ko začne določena država nadomeščati uvoz z lastno proizvodnjo, se prične izvoz preprostih izdelkov z velikim povpraševanjem v tujini. Kljub nižji dodani vrednosti se državi izvoznici tovrstno početje izplača, saj izvažajo izdelke le tja, kjer so mednarodno konkurenčni. Tukaj so imeli veliko vlogo nizki stroški dela in podcenjen tečaj. Kasneje, ko se akumulira večja količina kapitala in se industrija razvije, se država lahko usmeri v izdelke z višjo dodano vrednostjo.

Za hitrorastoče azijske države v letih med 1960 in 1990, med katerimi izpostavljamo Japonsko in azijske tigre (Hongkong, Singapur, Tajvan, Južna Koreja), je bila značilna visoka trgovinska menjava s poudarkom na izvozu in visokih tujih neposrednih investicijah. Kombinacija obeh je izjemno pozitivno vplivala na rast omenjenih držav, ki so bile (in so še vedno) med najbolj razvitimi na svetu. Večina teh držav je šla skozi fazo že omenjenega nadomeščanja uvoza (izjema je Hongkong), kot jo opisuje model leteče gosi. V omenjenih državah se je ta faza končala hitreje, kar pomeni, da so se države hitreje gospodarsko razvile. Tuje neposredne investicije in trgovina sta izjemno pomembna dejavnika rasti, saj državi prinašata dodaten prihodek, ki ga ta lahko uporabi za investiranje v tehnologijo, šolstvo in infrastrukturo, prav tako pa povečujeta tudi mednarodno konkurenčnost in produktivnost (Page, 1994).

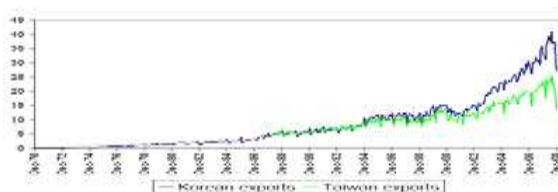
Dobra primera sta Južna Koreja in Tajvan, kjer so imele trgovina in tuje investicije veliko vlogo pri gospodarskem razvoju. J. Koreja je bila po vojni s severno sosedo v nezavidljivem gospodarskem položaju, vendar so na pomoč priskočile Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA), ki so subvencionirale kar 70 % njenega izvoza in so tako znatno pripomogle k zagonu ekonomije. V Južni Koreji so se zavedali pomena tujih investicij, zato so leta 1960 sprejeli zakonodajo, ki je olajšala njihov pritok. Za poseben dosežek velja tudi prestrukturiranje korejskega izvoza, in sicer od izvoza riža ter tekstila v bolj zapletene industrijske izdelke z večjo dodano vrednostjo, kar je še dodatno pripomoglo k rasti trgovine (Sachs, 2016).

Podobna zgodba kot v Koreji se je odvijala tudi v Tajvanu, kjer so prav tako pomagale ZDA in tja v letih med 1951 in 1965 vložile 4 milijarde USD, kar je znatno pripomoglo h gospodarski rasti. V 60. letih so povečali obseg trgovine z zmanjšanjem uvoznih in izvoznih carin in tarif. Glavne izvozne dobrine so bile tekstil, les, kovina in kovinski izdelki.

Določili so tudi zgornje meje obdavčitve in subvencionirali nakup strojev z možnostjo zmanjšanja davkov v državi za od 5 % do 20 % vrednosti strojev, namenjenih za proizvodnjo tehnološko zahtevnejših izdelkov. Močno se je povečal obseg tujih investicij, saj je Tajvan poleg nizkih stroškov trgovanja ponujal tudi poceni delovno silo, tuje investicije pa so pozitivno vplivale tudi na gospodarsko rast v obdobju od 1978 do 2009. Na dolgi rok so neposredne tuje investicije predstavljale več kot 5 % celotne rasti (Sachs, 2016).

V letih med 1970 in 1979 so azijski tigri rasli povprečno za 9,5 % letno. V naslednjem desetletju je bila povprečna rast manjša, a še vedno dovolj visoka, saj je na letni ravni dosegla skoraj 8 % (IMF, 2016). Na Sliki 8 vidimo rast izvoza za omenjeni državi v milijardah USD v obdobju od 1970 do 2008.

Slika 8: Rast izvoza Tajvana in Koreje v obdobju od 1970 do 2008 (v mrd USD)

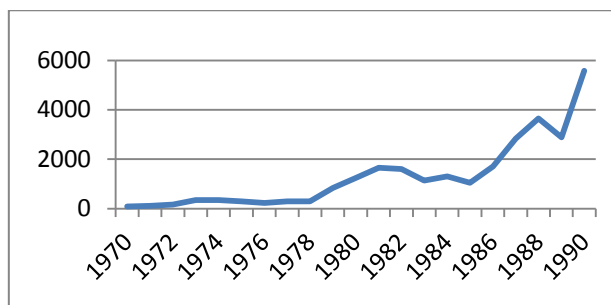

Vir: R. Blecker, *The Diminishing Returns to Export-Led Growth*, 1999.

Zgledu Tajvana in Koreje so sledile tudi druge države. Indonezija in Tajska sta leta 1980 pričeli z zmanjševanjem trgovinske zaščite, in sicer s spodbujanjem rasti izvoza. Hitrorazvijajoče se države so povečale delež svetovnega izvoza s 7,9 % v letu 1965 na 13,1 % v letu 1980 in na 18,2 % v letu 1990. Tako hitra rast izvoza je omogočila višjo ekonomsko odprtost, ki pa je hkrati omogočila zelo pomembno rast faktorske produktivnosti. Na Sliki 9 vidimo, da so tuje investicije v Singapurju, predvsem po letu 1978, skokovito

narasle. Proti koncu 70. let so dosegle že milijardo dolarjev na letni ravni, leta 1990 pa so bile skoraj 60-krat večje od tujih neposrednih investicij iz leta 1970 (Page, 1994).

*Slika 9: Tuje neposredne investicije v Singapurju v letih med 1970 in 1990
(v mio USD)*

Vir podatkov: The World Bank, Foreign direct investment, b.l.a.; lastni izračuni.

Problem prevelike izpostavljenosti mednarodni trgovini in tujim neposrednim investicijam se je pokazal leta 1997, ko je prišlo do azijske krize (Iyengar, 2015).

Dinamiko izvoza in uvoza Azije vidimo v Tabeli 2. V obdobju od 1990 do 1999 sta se glede na svet izvoz in uvoz povečala absolutno in relativno, kar potrjuje domnevo, da Azija skozi čas povečuje svojo mednarodno vlogo.

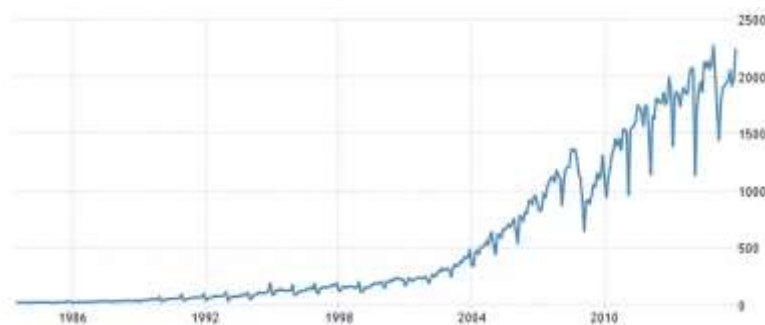
Tabela 2: Dinamika izvoza in uvoza Azije od 1990 do 1999

Leto	Izvoz (v mrd USD)	Uvoz (v mrd USD)
1990	28,95	26,31
1999	79,20	68,59
	Delež izvoza v svetu (v %)	Delež uvoza v svetu (v %)
1990	20,10	16,20
1999	22,10	22,90

Vir: The World Bank, The dynamics of imports and exports in Asia,, b.l.b.

V zadnjih letih sta imeli visoko trgovinsko rast predvsem Indija in Kitajska, ki sledita razvojni poti azijskih tigrov. Izvoz Kitajske skozi čas lahko vidimo na Sliki 10, iz katere je razvidno, da je bila rast največja v letih med 2004 in 2008, ko je znašala okrog 30 % letno. Investicije in prihodke od trgovanja so Kitajci pametno uporabili, saj so jih tako kot Južna Koreja vlagali v izvozne sektorje z višjo dodano vrednostjo, kar je še povečalo trgovanje na dolgi rok (Iyengar, 2015).

Slika 10: Izvoz Kitajske skozi čas (v 100 mio USD)

Vir: *Trading economics, China exports, 2016.*

Tabela 3 prikazuje izvoz Kitajske glede na izdelke. Iz nje je razvidno, da se delež izvoza industrijskih izdelkov povečuje. Omeniti je treba, da je bil odstotek visokotehnoloških izdelkov v letih 1980 in 1990 enak ničli, medtem ko je leta 2000 znašal 14,9 %, nato pa je v letu 2010 zrasel na 31,2 %, iz česar lahko sklepamo, da se izvoz Kitajske spreminja. Vse večji delež imajo izdelki z višjo dodano vrednostjo, medtem ko se je delež primarnih dobrin močno skrčil.

Tabela 3: Struktura izvoza izdelkov iz Kitajske od 1980 do 2010 (v %)

	1980	1990	2000	2010
Primarne dobrine	50,3	25,6	10,2	5,2
Industrijski proizvodi	49,7	74,4	89,8	94,8

Vir: *China daily, China's foreign trade flourishes, 2016.*

1.2.5 Vloga države

1.2.5.1 Industrijska politika

Vzhodnoazijska gospodarstva (Japonska, Tajvan, Singapur, Hongkong in Koreja) so po drugi svetovni vojni najhitreje v zgodovini dosegla industrializacijo. Industrijska politika si je prizadevala za spremembo industrijske strukture, in sicer iz tiste z nizko v tisto z visoko dodano vrednostjo. Razvoj je torej namenjen predvsem strukturnim spremembam, kot so proizvodnja novih izdelkov z novimi tehnologijami in prenos investiranih sredstev iz tradicionalnih dejavnosti (npr. iz kmetijstva) v nove, produktivnejše. Ključno je bilo spodbujanje industrij, pri katerih se je obetala gospodarska rast.

Glavni ukrepi industrijske politike so bili:

- **Financiranje vodilnih industrij.** Projekti, ki jih je podpirala vlada, so imeli prednost pri prejemu posojil.

- **Odstranjevanje trgovinskih ovir**, ki je omogočilo svobodno trgovanje, in pospeševanje izvoza z izvoznimi subvencijami.
- **Pridobitev tujih neposrednih investicij** z ustvarjanjem izvoznih območij, ki ponujajo ugodnejšo davčno obravnavo.
- **Višji izdatki za raziskave in razvoj ter infrastrukturo**, kar omogoča širitev tehnologije.
- **Spodbujanje podjetij** in hkrati njihova regulacija (Ha-Joon, 2006).

Poleg vpliva na posamezne panoge in podjetja so države zaradi dobre povezanosti med izobraževanjem in gospodarstvom zlahka implementirale tuje tehnologije. Vlade so učinkovito sprožile in subvencionirale raziskave in razvoj (angl. *research and development*, v nadaljevanju R & D) v zasebnem sektorju, zagotovile R & D v javnem sektorju, uredile so licenciranje tehnologije in tuje neposredne investicije (angl. *foreign direct investment*, v nadaljevanju FDI) iz mednarodnih kooperacij ter s tem omogočile pretok tehnologije (Ha-Joon, 2006).

Japonska je šolski primer industrijske politike, po kateri so se v večini zgledovale ostale azijske države. Zaradi pomanjkanja podjetniških pobud v zasebnem sektorju v 19. stoletju je vlada ustanovila vzorčne tovarne v državni lasti v številnih industrijah: ladjedelništvu, rudarstvu, tekstilni in vojaški industriji. Mnogo ustanovljenih vzorčnih tovarn je bilo prodanih zasebnemu sektorju po močno znižanih cenah, japonska vlada pa je istočasno izvajala politiko, s katero je olajšala prenos naprednih tujih tehnologij, in sicer z zaposlovanjem tujih tehničnih sodelavcev (Ha-Jong, 2006).

Leta 1911 je japonska vlada pričela z uvajanjem carinskih reform, katerih namen je bil zaščititi mlade gospodarske panoge z nadzorom luksuznih dobrin in cenovno lažje dostopnih uvoženih surovin. Leta 1926 je prišlo do dodatnega dviga carin na področju novih industrij železa, jekla, sladkorja, bakra in volnenih tkanin. Po letu 1920 je Japonska pričela spodbujati ekonomske združitve, ki naj bi omejevale konkurenco in standardizirale procese (Ha-Jong, 2006).

Kljub vsem naporom Japonska po drugi svetovni vojni ni veljala za visoko razvito državo, saj je bila rast BDP na prebivalca v obdobju od leta 1900 do 1950 v povprečju le 1% na leto. Po omenjeni vojni je bilo gospodarstvo v tako slabem stanju, da je vlada svoja sredstva usmerila v proizvodnjo jekla in premoga (Ha-Jong, 2006).

Po letu 1950 je pričelo gospodarstvo s pomočjo izvoza okrevati. Do poznih 50. let si je država prizadevala zmanjšati izvoz nizkokakovostnega blaga. Bila je tako obupana, da je v želji po povečanem izvozu pričela na ameriški trg izvažati ponarejeno blago. Gospodarski razcvet je država doživela z izvozom avtomobilov, saj je vladi uspelo obdržati carine in subvencije kot podporo svojim industrijam. V zlati dobi kapitalizma (1950–1973) je bila rast BDP na prebivalca v povprečju 8 % na leto, kar je posledica usmerjenosti gospodarstva v

izvoz. Do leta 1970 je Japonski uspel prodor na tuje trge s svojimi proizvodi s področja avtomobilske in jeklarske industrije, ladjedelništva, elektronike itd. Do leta 1990 je s svojimi proizvodi postala sinonim za kakovost, inovativen dizajn in zanesljivost. Japonska s svojim primerom lepo ponazarja prestrukturiranje gospodarstva in izvoza s pomočjo industrijske politike, saj ji je uspel premik od preprostih izdelkov do razvite industrije, ki proizvaja blago z dodano vrednostjo (Ha-Jong, 2006).

Tako kot druga velika gospodarstva v času industrijske politike je tudi Japonska uporabila trgovinsko zaščito (carino in količinske omejitve) in razne subvencije (izvoz, naložbe, R & D, infrastruktura), pomagala pa si je tudi z okvirnim načrtovanjem in dolgoročnim industrijskim financiranjem. Uvedla je tako imenovane skupine, ki so skrbele za boljši pretok informacij med vlado in zasebnim sektorjem na eni strani in med podjetji v zasebnem sektorju na drugi strani (Ha-Jong, 2006).

Industrijska politika vseh vzhodnoazijskih držav sledi enakemu cilju. Nadgraditi želi industrijske strukture prek dolgoročnih naložb, in sicer skozi fizični in človeški kapital. Kljub temu se mehanizmi po državah malo razlikujejo, kar je predstavljeno v Tabeli 4 (Ha-Jong, 2006).

Kot je bilo omenjeno, je bil glavni cilj industrijske politike prestrukturiranje gospodarstva v bolj donosno industrijo. Na primeru industrijskih politik Japonske, Koreje, Tajvana in Singapurja vidimo, da so predvsem spodbujali izvoz, ki je ključen za razvoj izvozno usmerjenega gospodarstva (Ha-Jong, 2006).

V primerjavi z japonsko je korejska vlada bolj agresivno posegala v dogajanje, saj je bila Koreja tehnološko šibkejša. S prestrukturiranjem in združevanjem podjetij je dosegla večjo mednarodno konkurenčnost. Vloga zasebnega sektorja je bila zelo pomembna, vendar jo je vlada kontrolirala. Japonska je v primerjavi s Korejo opravila zelo malo prestrukturiranj. Na področju proizvodnje je bilo malo podjetij, ki so bila v državni lasti, izpostavimo pa lahko le podjetje, ki je proizvajalo jeklo (Ha-Jong, 2006).

Podobno kot za Korejo velja tudi za Singapur. Vladala je trda roka, kljub temu so imeli usmerjeno politiko, ki je dosegla dobre rezultate, saj je strateško podpirala prave sektorje. Podjetja z dovolj ekonomije obsega so mednarodno konkurenčna, zato so združitve in reorganizacije postale ključne za povečanje njihovega obsega. Singapur ni nudil zaščite mladim gospodarskim panogam, ampak je močno spodbujal tuje neposredne investicije. Vloga zasebnega sektorja je bila nepomembna, zato je tudi večina podjetij v državnem lastništvu. V kapitalsko intenzivnih industrijah so v državni lasti letalske družbe in podjetja, ki so se ukvarjala z ladjedelništvom in telekomunikacijami. Mala in srednja podjetja je država spodbujala z javnimi investicijami, vlagala je v raziskave, razvoj in infrastrukturo (Ha-Jong, 2006).

Tajvanska vlada je z državnimi agencijami pomagala podjetjem razvijati tehnologije in spodbujati izvoz. Zasebni sektor, ki ga je nadzirala vlada, je bil zelo pomemben. Zelo malo so imeli velikih zasebnih podjetij, kajti večina jih je bila v državni lasti. Majhna podjetja so bila v zasebni lasti, spodbujali pa so jih je prek javnih investicij (Ha-Jong, 2006).

Tabela 4: Industrijske politike izbranih držav Vzhodne Azije

	Japonska	Koreja	Tajvan	Singapur
Politika				
Zaščita mladih gospodarskih panog	Zelo močna	Zelo močna	Zelo močna	Brez zaščite
Spodbujanje izvoza	Močno	Zelo močno	Zelo močno	Močno
Podjetja v državni lasti na področju proizvodnje	Jih ni bilo	Samo v določenih kritičnih industrijah	So bila prisotna v donosnih industrijah	Prisotna v kapitalno intenzivnih industrijah
Velika zasebna podjetja	Močno spodbujali	Močno spodbujali	Zelo malo, večina velikih podjetij je bila v državni lasti	Velika podjetja so bila v državni lasti ali v lasti mednarodne družbe
Mala in srednja podjetja	Spodbujali predvsem velika podjetja, da so nagradili svoje podizvajalce	Tedensko spodbujali, imeli ustanovljene posebne sklade	Spodbujali skozi javne investicije v R & D in infrastrukturo	Tedensko spodbujali, imeli ustanovljene osebne sklade
Prestrukturiranje podjetij v zasebnem sektorju	Malo	Zelo veliko	Veliko	Malo
R & D	Vodil zasebni sektor	Vodil zasebni sektor	Vodila vlada	Vodila vlada
Izvajanje politik				
Centralizacija	Močna	Zelo močna	Zelo močna	Močna
Odnos vlade in zasebnega sektorja	Dvosmerno sodelovanje, sistematično	Od zgoraj navzdol, manj sistematično	Neškodljivo zanemarjanje, centralni nadzor	Nepomemben zasebni sektor
Vloga zasebnega sektorja	Zelo pomembna	Pomembna, ampak kontroliran s strani vlade	Pomembna, ampak kontroliran s strani vlade	Nepomemben zasebni sektor

Vir: C. Ha-Jong, Industrial policy in East Asia: Lessons for Europe, 2006, str. 119, tabela 3.

Industrijska politika je bila pomemben del razvojne strategije, saj je omogočila prehod v industrijsko intenzivne ali storitvene sektorje ter usmerjenost v izvozno gospodarstvo (Stiglitz, 2001).

1.2.5.2 Tečajna politika in vloga politik, ki spodbujajo trgovino

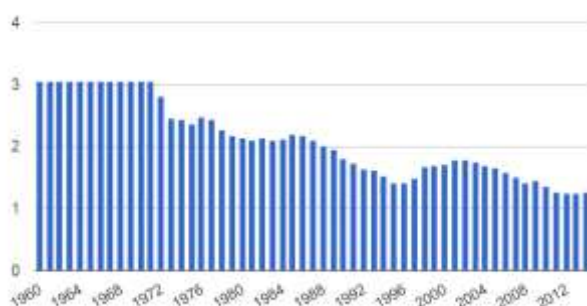
Pomemben del industrijske politike je tudi tečajna politika, ki posredno vpliva na trgovino z drugimi državami, saj se v primeru zmanjšanja vrednosti domače valute relativno pocenijo tudi domači izdelki. Državna politika zajema ustanavljanje posebnih bank, agencij, zmanjševanje dajatev in carin ter ustanavljanje posebnih con, ki so namenjene izvozno usmerjenim podjetjem, kar smo že omenili pri industrijski politiki. V prid spodbujanju trgovine se morajo države zavezati odprtosti in opustiti nacionalistične vidike, s čimer je imela nekaj časa problem predvsem Indonezija (Then, 2016a).

Trgovina je eden od virov prihodka držav, vendar je treba podobno kot pri tujih investicijah paziti, da je ustrezno razpršena, da ne pride do prevelike odvisnosti od določenih izdelkov, storitev ali držav (Then, 2016a).

Večina hitrorastočih držav v regiji je svoj tečaj vezala na USD ali funt, kar ji je prineslo dodatno stabilnost, saj so se povečale investicije in trgovanje. Vezava na drugo valuto prinaša tudi slabosti, zato je potrebna intervencija države, ki nadzoruje tečaj, za kar pa so potrebne večje denarne rezerve. Znan primer je Tajski, ki je leta 1997 zaradi pomanjkanja rezerv morala opustiti vezavo na USD, kar je privedlo do kolapsa valute in začetka azijske finančne krize (Macroeconomics, b.l.).

Slika 11 prikazuje tečaj singapurskega dolarja glede na USD v obdobju od 1960 do 2012. Vidimo, da je bil dolgo časa prvi vezan na drugega, nato pa so vezavo opustili, kar jim je pomagalo pri določanju relativnih cen in trgovanju s tujino.

Slika 11: Tečaj singapurskega dolarja glede na USD v obdobju od 1960 do 2012

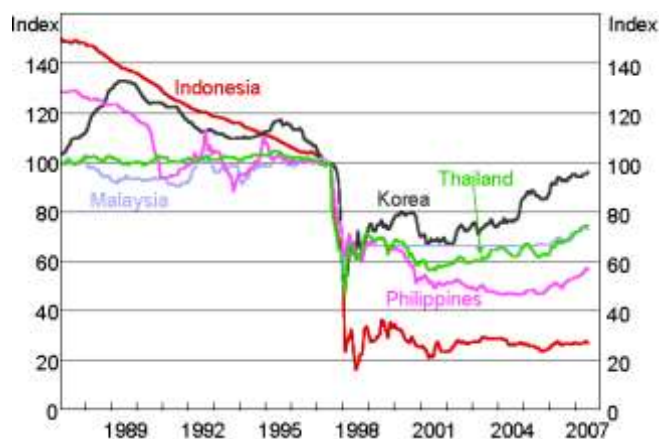

Vir: The Global Economy, Singapore: Dollar exchange rate, 2016.

V 70. letih so v Singapurju vezali tečaj na košarico valut, po letu 1981 pa so ga začeli uravnavati v določenih intervalih, da bi stabilizirali cene in zvišali gospodarsko rast. Nihanje tečajev v Indoneziji, Maleziji, Tajski, Koreji in na Filipinih vidimo na Sliki 12, iz katere je

tudi razviden izrazit padec v času azijske finančne krize. Indeks 100 je postavljen v junij 1997 (Then, 2016a).

Slika 12: Nihanje tečajev v izbranih azijskih državah

Vir: G. Stevens, *The Asian Crisis: A Retrospective*, 2007.

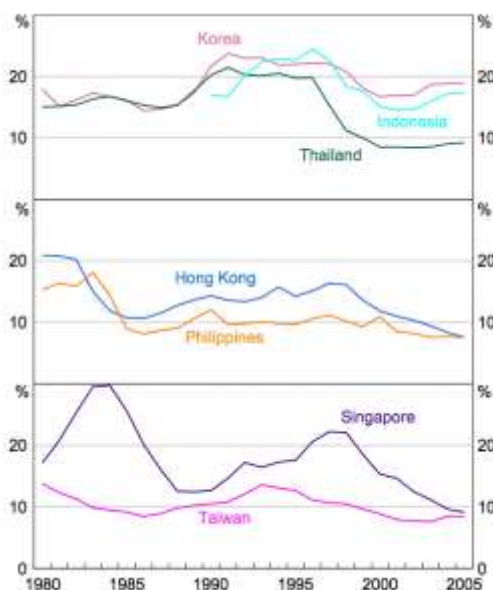
1.2.5.3 Infrastruktura

Infrastruktura je za gospodarstvo države pomembna, saj povečuje produktivnost in konkurenčnost, prav tako pa sprošča transport in komunikacijo ter privablja več investicij v državo. Z razvojem infrastrukture se zmanjšujejo logistični stroški, hkrati pa se povečuje povezanost med državami in regijami. Tiste države, ki se tega zavedajo in vanjo vlagajo, vedo, da se bodo vložki večkratno povrnil. Točno to je veljalo za hitrorazvijajoče se države Vzhodne in Jugovzhodne Azije, kar dodatno dokazuje, da je razvoj infrastrukture izjemno pomemben za dolgoročno rast gospodarstva. Študije potrjujejo, da podvajanje investicij v infrastrukturo poveča rast BDP za 15 % (Qian, 2010).

Kot smo že omenili, so imeli azijski tigri in Japonska v času visoke rasti trgovinski presežek in visoko stopnjo tujih investicij. Tako eni kot drugi so med drugim investirali v razvoj infrastrukture, kar je nadzorovala država (Qian, 2010).

Zanimiv primer je Singapur, saj je svoje bogastvo zgradil na dobri geografski legi, ki mu je omogočila, da ima danes poleg enega od najprometnejših pristanišč na svetu tudi izjemno dobro razvito telekomunikacijsko in letalsko infrastrukturo. Za izgradnjo infrastrukture je šel velik del BDP, kar tudi vidimo na Sliki 13. Največji delež so namenili v 80. letih, ko so zgradili največje letališče in dogradili glavno pristanišče. Omeniti je treba, da so bili za infrastrukturo namenjeni tudi zasebni viri kapitala (Orsmond & Trinder, 2006).

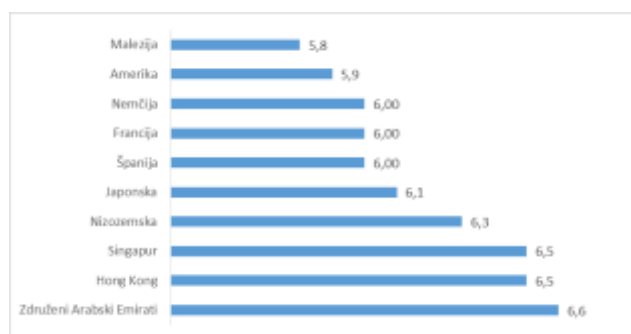
Slika 13: Investicije v gradnjo v Vzhodni Aziji kot delež BDP v obdobju od 1980 do 2005

Vir: D. Orsmond & J. Trinder, *Recent Investment and Saving Trends Within East Asia. Bulletin*, 2006, str. 11, slika 1.

Ni dovolj le višina sredstev, ampak je treba investicije tudi učinkovito uporabiti. Razvoj infrastrukture v Singapurju je bil skrbno načrtovan, saj so leta 1971 ustanovili posebno agencijo, ki je določala prioritete projekte, nadzorovala investicije in izgradnjo. Leta 1971 so določili boljše povezave med gosto naseljenimi predeli z izgradnjo železnic, hitrih cest in številnih domov za rastoče prebivalstvo. Singapur je še danes v vrhu po razvitosti prometne infrastrukture, kar je vidno iz Slike 14, kjer je 7 najvišja možna ocena (Myers, 2015).

Slika 14: Države z najboljšo transportno infrastrukturo

Vir: J. Myers, *Top 10 economies for transport systems*, 2015.

Tabela 5 prikazuje število uporabnikov interneta na 100 prebivalcev v letih 2010 in 2014 v različnih azijskih državah. Singapur, na katerega se osredotočamo v tem poglavju, je trdno na prvem mestu v letu 2014, in sicer z 82 uporabniki na 100 prebivalcev. Rast števila uporabnikov je tudi sicer od leta 2010 do 2014 znašala kar 15 %. Vidimo, da so države z

manj uporabniki bolj napredovale, kar pomeni, da so se razlike med njimi zmanjšale oziroma se še zmanjšujejo.

Tabela 5: Število uporabnikov interneta na 100 prebivalcev v letih 2010 in 2014

Država	2010	2014	Sprememba (v %)
Singapur	71,0	82,0	15,0
Malezija	56,3	67,5	20,0
Kitajska	34,3	49,3	44,0
Vietnam	30,7	48,3	58,0
Filipini	25,0	39,7	59,0
Tajska	22,4	34,9	56,0
Indija	7,5	18,0	140,0
Indonezija	10,9	17,1	57,0
Laos	7,0	14,3	104,0
Kambodža	1,3	9,0	614,0
Mjanmar	0,3	2,1	740,0

Vir podatkov: The World Bank, The number of internet users per 100 people, b.l.c; lastni izračuni.

1.2.5.4 Spodbujanje sektorjev

Državam, ki so se hitro razvijale v letih od 1960 do 1990, se je spreminjala gospodarska struktura. Večina si je prizadevala za usmeritev v sektorsko specifične industrije. Kot smo omenili že v poglavju z industrijsko politiko, so ukrepi za spodbujanje razvoja donosnih sektorjev naslednji: pospeševanje izvoza z izvoznimi subvencijami, usklajevanje dopolnilnih naložb, regulacija podjetij ob vstopu na trg, investicije, začasne subvencije, omejevanje konkurence, subvencije za zasebni sektor in ustanovitev podjetij v državni lasti v visoko tveganih panogah (Ha-Jong, 2006).

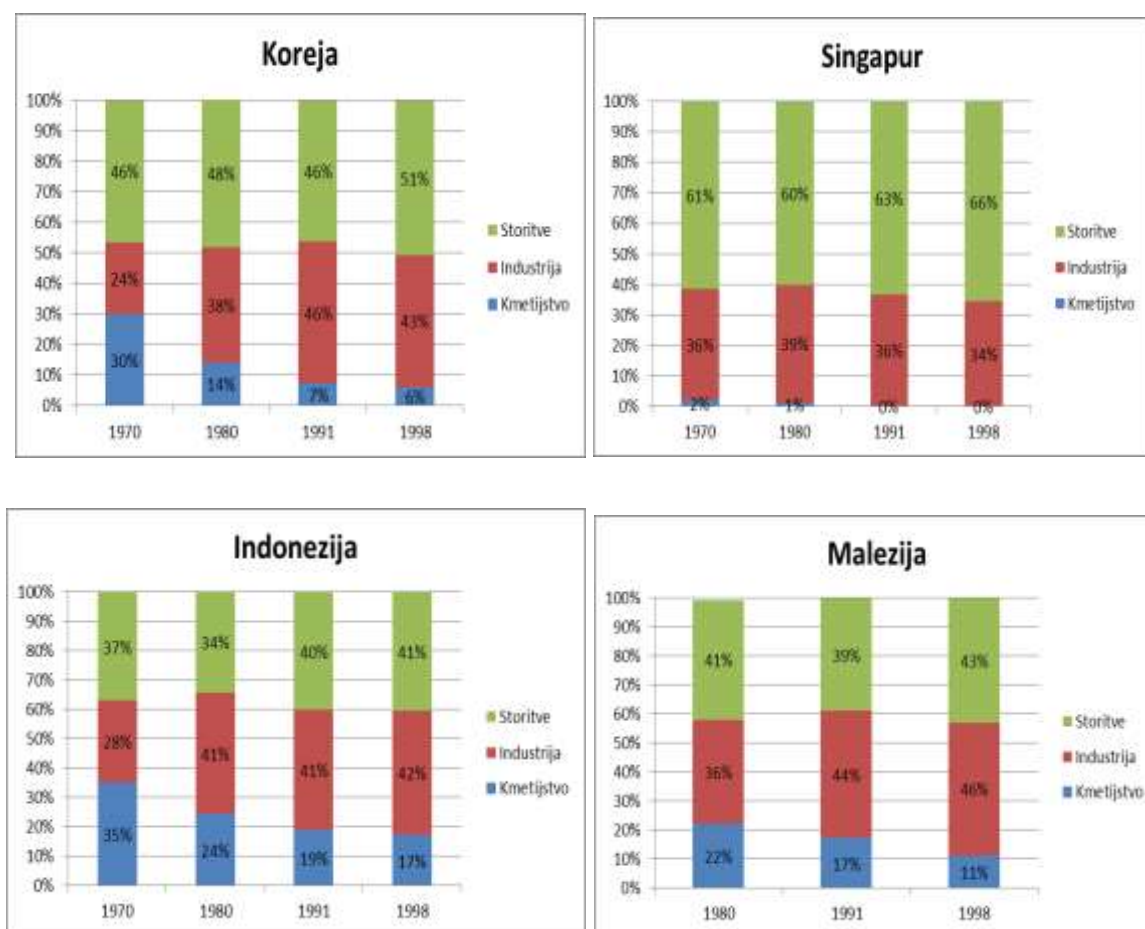
Najbolj znan primer je Japonska, saj so njeno politiko posnemale tudi druge države, in sicer so z njo pospešile razvoj naprednih industrij. Politike trga dela so zagovarjale fleksibilnost in konkurenčno določanje plač, kar je omogočilo razvoj. Industrije, pri katerih je bila zaznana eksponentna rast, so kovinska, strojna in elektronska. Koreja in Tajvan sta sledila industrijski transformaciji Japonske od lahkih do težkih ter kemičnih industrij. Kasneje sta se osredotočili na področje elektrotehnike in visoke tehnologije. Singapur in Hongkong sta se poglobila v storitveni sektor, in sicer predvsem v trgovanje in finance. Gospodarstva v teh državah so se spremenila iz delavskih v kapitalsko intenzivne, kar je na dolgi rok pripomoglo k višjim donosom (Ito, 2001; Page, 1994).

Slika 15 prikazuje spremembe sektorjev izbranih držav kot delež BDP v zadnjih desetletjih. Azijske države so se dokaj hitro industrializirale, kar je tudi razvidno iz spremembe sektorskega deleža. Viden je dokaj hiter prehod iz kmetijstva v industrijo in zelo postopen prehod v storitveni sektor. Leta 1990 je v Vzhodni Aziji več kot 66 % celotnega izvoza predstavljala proizvodnja, rezervni deli za stroje, telekomunikacije in motorna vozila. V

odstotkih je največji padec kmetijstva skozi čas opaziti v Koreji, Tajski, Maleziji in Indoneziji, medtem ko je v Koreji, Singapurju in na Filipinih pričel delež industrije izpodrivati storitveni sektor (Ito, 2001).

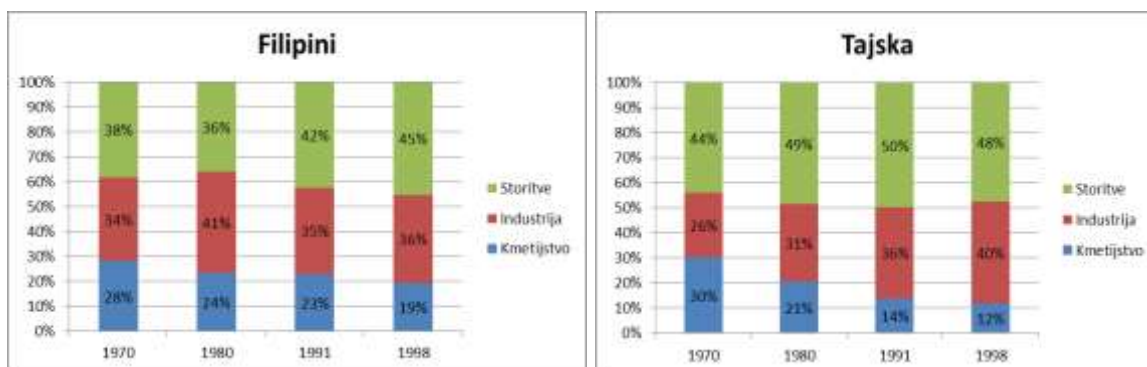
V 60. letih je imel Singapur slabo infrastrukturo in omejena kapitalska sredstva, industrije pa so proizvajale zgolj za domačo potrošnjo, kar pa ni bilo najbolj privlačno za tuje investitorje. Država je v tistem času pričela s programom industrializacije, in sicer s spodbujanjem tekstilne industrije in izdelkov iz lesa. Prav tako so pričeli s projekti, ki so vključevali nafto, železo in jeklo, kar je vzbudilo zanimanje tujih investorjev. V 70. letih je država napredovala na področju programske opreme in elektronike. Danes najbolj izstopa delež storitvenega sektorja v Singapurju, ki velja za poslovni center Azije. Že v 80. letih se je usmeril v visoko tehnološke industrije s poudarkom na elektroniki in inženiringu, danes pa predstavlja mednarodni center za storitve, saj pokriva finančni, zdravstveni, farmacevtski, izobraževalni in informacijsko-tehnološki (angl. *Information Technology*, v nadaljevanju IT) sektor. Kot je razvidno iz Slike 15, je gonilo rasti ravno storitveni sektor (Then, 2016a).

Slika 15: Delež BDP v sektorjih izbranih držav od leta 1970 do 1998

se nadaljuje

Slika 15: Delež BDP v sektorjih izbranih držav od leta 1970 do 1998 (nad.)

Vir: T. Ito, *Growth, crisis and the future of economic recovery in East Asia*, 2001, str. 60, slika 4.

V državah, ki so visoko gospodarsko rast dosegle kasneje (npr. Indonezija, Malezija in Tajska), je situacija drugačna, saj so v letih od 1980 do 1990 sprejele nekaj slabih investicijskih odločitev. Kot primere lahko navedemo industrijo letalskih kril v Indoneziji, preobsežno gradnjo poslovnih stavb na Tajskem in nacionalno avtomobilsko industrijo v Maleziji. Kljub temu da so v primerjavi s prvotnimi tigri sprejele slabše investicijske odločitve, te niso korenito vplivale na težave v letih 1997 in 1998 (Ito, 2001).

1.2.5.5 Spodbujanje malih in srednjih podjetij

Definicije glede velikosti podjetij se razlikujejo, toda generalno imajo srednja približno od 50 do 100 zaposlenih. Mala podjetja pripomorejo k večji gospodarski rasti, zmanjšujejo brezposelnost, revščino, povečujejo razpršenost gospodarstva in s tem tudi stabilnost. Prav tako so stroški ustanovitve nizki, primerna so za nišne panoge, saj so bolj odzivna kot podjetja, ki imajo veliko zaposlenih. Zaradi nizke stopnje kapitala so delovno bolj intenzivna, kar pa pomeni, da zaposlujejo več ljudi na enoto kapitala kot večja podjetja in tako prispevajo relativno večji delež v borbi proti brezposelnosti (Deraniyagala, Hudson & Smeaton, 2011).

Mala podjetja so bolj izpostavljena trgu in nestabilnosti, zato je državna pomoč zelo zaželena predvsem v prvih letih delovanja podjetja (Deraniyagala, Hudson & Smeaton, 2011).

Hitrorastoče azijske države so poleg spodbujanja večjih izvozno usmerjenih podjetij ponujale pomoč tudi manjšim, saj so verjele, da jim samo s prvimi ne bo uspelo doseči vseh ciljev glede gospodarske rasti in zmanjševanja revščine. Tajvan je bil eden prvih, ki je začel načrtno podpirati segment malih podjetij. Zametki segajo v leto 1949, ko so jih podpirali z namenom, da bi povečali produkcijo hrane, leta 1954 pa so v Tajvanu mala in srednja podjetja predstavljala več kot 90 % vseh podjetij v industriji.

Tajvan je sprejel tudi posebne ukrepe, ki so še spodbujali njegov razvoj. Najpomembnejši so bili podpora izobraževanju, razvoj infrastrukture in denarna pomoč ZDA, ki so z veseljem investirale v delovno intenzivna podjetja, saj je bila tajvanska delovna sila sredi prejšnjega stoletja izjemno poceni. V tistem času so izdelovali predvsem tekstil in obutev, tudi po koncu tega obdobja pa so mala podjetja rasla zelo hitro, saj so se z državno pomočjo hitro prestrukturirala v panoge z višjo dodano vrednostjo, kot je na primer elektronika. To so dosegli z načrtom, ki je oblikoval posebna območja in določil panoge, v katerih so bila mala podjetja najbolj zaželeni. V ta namen so podpirali tuje neposredne investicije, ki so pripomogle k njihovi rasti. Tajvan je z omenjenimi ukrepi pripomogel k uspešnemu gospodarskemu razvoju, saj so mala in srednja podjetja bolj prilagodljiva in lahko hitreje zadovoljijo potrebe hitrospreminjajočega se trga.

Trenutno še vedno poteka podeljevanje subvencij za segment malih podjetij, ena od možnosti pa je subvencioniranje projektov v višini do 80 % vrednosti danega projekta za podjetja z manj kot 5 zaposlenimi (Wang, 2010).

Tabela 6 prikazuje pomembnost malih in srednjih podjetij v določenih državah. V Singapurju so leta 2014 prinesla približno polovico celotnega BDP, leta 2015 pa je bilo kar 57 % zaposlenih v teh podjetjih (Lance, 2015).

Tabela 6: % malih in srednjih podjetij glede na vsa podjetja in % zaposlenih v malih in srednjih podjetjih glede na celotno zaposleno prebivalstvo v izbranih državah Azije v letu 2015

Država	% malih in srednjih podjetij glede na vsa podjetja	% zaposlenih v malih in srednjih podjetjih glede na celotno zaposleno prebivalstvo
Hongkong	98,00	66,00
Japonska	98,90	69,20
Malezija	96,10	45,00
Filipini	99,60	70,00
Koreja	99,80	86,70
Singapur	99,70	57,00
Tajvan	97,70	68,80
Tajska	99,70	60,00

Vir: Ministry of economic affairs, Small and medium enterprise administration, 2016.

Poleg denarne se je izjemno dobro izkazala tudi pomoč v obliki tehnologije, ki je podjetjem dala zagon za rast. V Tabeli 7 vidimo ukrepe za spodbujanje malih in srednjih podjetij v določenih azijskih državah (Sinha, 2003).

Tabela 7: Ukrepi za spodbujanje malih in srednjih podjetij

Cilji	Finančne spodbude	Davčne olajšave	Svetovanje	Usposabljanje
Start-up novih podjetij	Kitajska, Koreja	Kitajska	Kitajska	Kitajska, Koreja, Tajska
Izvozna podpora	Kitajska, Koreja	Kitajska, Koreja	Kitajska, Koreja	-
Razvoj kadrov	Kitajska, Koreja, Tajska	Kitajska, Koreja	-	Koreja, Tajska

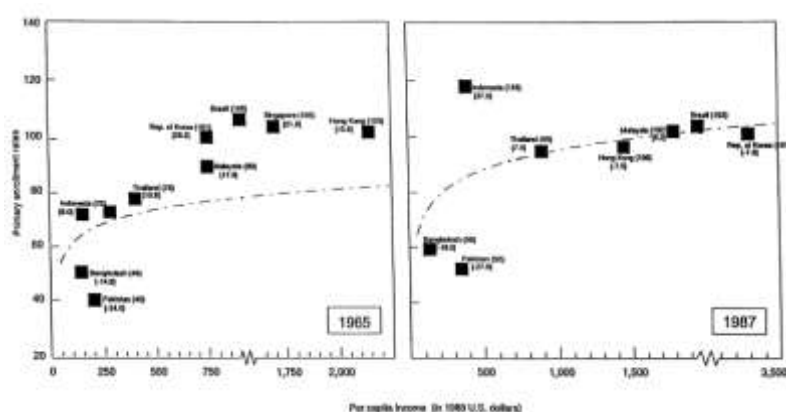
Vir: P. Bianchi, *International Handbook on Industrial Policy*, 2016.

1.2.5.6 Izobraževanje

Državam je bilo v interesu izboljšati izobrazbo prebivalstva, saj to izboljša produktivnost, dvigne kakovost delovnih mest, lažje in hitreje se uvaja na različna delovna mesta, prebivalstvo ima že razvite delovne navade, kar pozitivno vpliva na gospodarsko rast (Levie, 2008).

V večini azijskih gospodarstev so bile investicije v šolstvo nadpovprečno visoke. Socialna stopnja donosa izobraževanja ja bila najvišja na primarni ravni, kar je razvidno iz visoke pismenosti v teh državah. Slika 16 prikazuje primerjavo vpisa v letih 1965 in 1987 v primarno izobraževanje glede na dohodek na prebivalca. Podatki prikazujejo višjo stopnjo vpisa v državah, kjer je bil dohodek na prebivalca višji. Razvijajoče se države imajo stopnjo vpisa v primarno izobraževanje višjo od 70 % (Page, 1994).

Slika 16: Stopnja vpisa v primarno izobraževanje glede na prihodek na prebivalca v letih 1965 in 1987

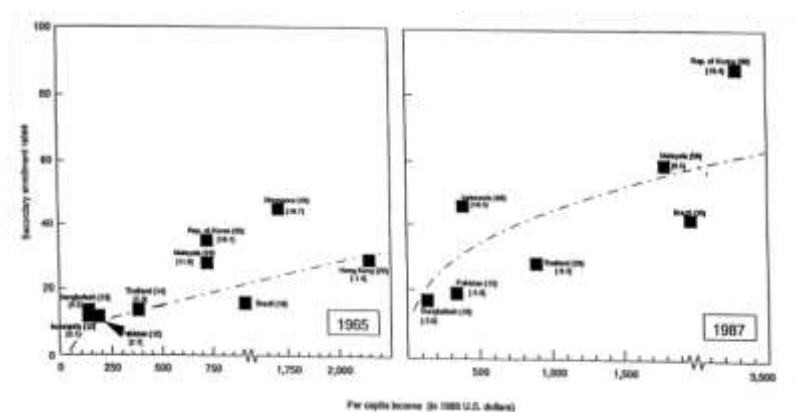

Vir: J. Page, *The East Asian Miracle: Four lessons for development policy*, 1994, str. 248, slika 11.

Stopnja vpisa v sekundarno izobraževanje je prav tako kazala nadpovprečne rezultate v primerjavi z drugimi razvijajočimi se državami, kar je razvidno iz Slike 17. Indonezija je

imela v letu 1987 46-odstotno stopnjo vpisa v sekundarno izobraževanje, kar je bilo v primerjavi z drugimi državami z istim dohodkom na prebivalca višje od povprečja. Koreja je v letih od 1965 do 1987 izboljšala stopnjo vpisa s 35 % na 88 %. V negativnem smislu je od skupine hitrorazvijajočih se držav izstopala Tajska, saj je bila z 28 % vpisa pod povprečnimi 36 % v razvijajočih se državah, ki so imele isto stopnjo dohodka na prebivalca (Page, 1994).

Slika 17: Stopnja vpisa v sekundarno izobraževanje glede na prihodek na prebivalca v letih 1965 in 1987

Vir: J. Page, *The East Asian Miracle: Four lessons for development policy*, 1994, str. 249, slika 12.

Dvig produktivnosti v gospodarstvih v vzponu je zahteval dejavni odziv izobraževalnih sistemov. V poznih 70. letih je bil odstotek diplomantov terciarnega izobraževanja na smeri matematike, računalništva in inženiringa primerljiv z državami Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development*, v nadaljevanju OECD). V Singapurju je delež diplomantov terciarnega izobraževanja omenjenih smeri v poznih 70. letih znašal kar 51 %, Kitajska in Koreja sta sledili s 34 %, Malezija s 27 %, Tajska z 21 % in Indonezija z 12 % (Pack, 2001).

Kot smo omenili, je stopnja vpisa v primarno in sekundarno izobraževanje dokaj visoka v primerjavi z drugimi državami, kar lahko pojasnimo tudi z izdatki na učenca. Za primerjavo z državami iz drugih regij lahko navedemo odstotek izdatkov v Koreji v letih od 1970 do 1989, ki se je v istem obdobju v primerjavi z Mehiko (64 %), Kenijo (38 %) in Pakistanom (13 %) zvišal za kar 355 % na učenca. Povzamemo lahko, da so bili izdatki za primarno izobraževanje na območju Azije višji kot drugod, omeniti pa je treba tudi, da so razvijajoče se države v precejšnji meri uvažale izobraževalne servise, ki so pripomogli k poklicnemu in tehnološko usmerjenemu izobraževanju. Podjetja v Aziji so s takim načinom pomoči lažje prekvalificirala in usposobila delovno silo za nove tehnologije, kar je pripomoglo k manjši dohodkovni neenakosti, saj so se razlike med prihodki različnih poklicev zmanjšale (Page, 1994).

Zagotavljanje primarnega in sekundarnega izobraževanja je bilo v rokah centralne vlade. Značilen vzorec razvijajočih se držav na območju Azije je bila decentralizacija vladnih funkcij, kar je v šolstvo prineslo naslednje spremembe: avtonomnost javnih šol, vključevanje skupnosti v delovanje šol in financiranje skupnosti. Pojav decentralizacije šolstva na območju Azije se je izkazal kot uspešen ukrep oziroma mehanizem, saj so lokalne skupnosti in učitelji bolj poznali lokalno problematiko kot državni uradniki v centraliziranem sistemu. Šolstvo je bilo tako prilagojeno različnim področjem in skupnostim (Corderio & King, 2005).

Prisotni so tudi negativni vidiki visokega vlaganja v šolstvo, saj je donos delovne sile lahko povsem brez pomena, če ni na voljo tehnoloških sprememb oziroma uvožene tehnologije, prav tako pa prihaja na območjih z izobraženim prebivalstvom do bega možganov predvsem zaradi višjega plačila v drugih državah (Pack, 2001).

Izobražena delovna sila je bila ključnega pomena za hiter razvoj omenjenih držav, saj so lahko v tehničnem smislu hitreje dohitele napredne industrijske države. Investiranje v izobraževanje žensk na dolgi rok zmanjšuje raven revščine in brezposelnosti. Tabela 8 prikazuje stopnjo rodnosti v številu rojenih otrok na žensko od leta 1962 do 2003. V omenjenem času je število rojenih otrok na žensko padlo s 6,35 na 2,27 otroka, kar predstavlja kar 64-odstotni padec (Stiglitz, 1996).

Tabela 8: Stopnja rodnosti kot število rojenih otrok na žensko

Država	1962	1972	1990	1997	2003
Kitajska	7,6	4,9	2,1	1,9	1,9
Indonezija	5,4	5,4	3,1	2,8	2,4
Koreja	5,4	4,1	1,8	1,6	1,5
Malezija	6,7	5,2	3,8	3,3	2,8
Filipini	6,6	5,5	4,1	3,6	3,2
Tajska	6,4	5,0	2,3	1,9	1,8
Povprečje	6,3	5,0	2,8	2,5	2,2

Vir: C. Levie, *Economic Returns to Investment in Education*, 2008.

1.2.5.7 R & D

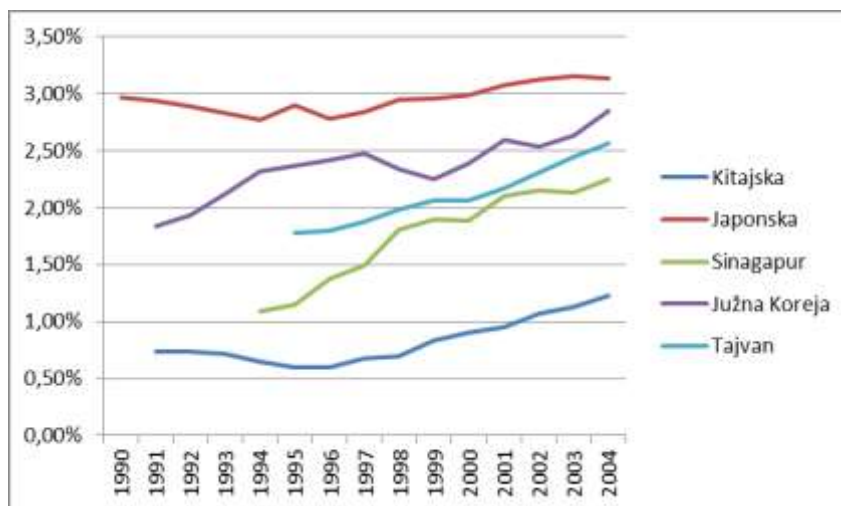
Izdatki za R & D so pokazatelj potenciala za tehnološke inovacije, ključni pa so tudi pri zagotavljanju dolgoročnega razvoja prek izobraženega prebivalstva, ki gradi uspešno gospodarsko okolje. Na znanju temelječe družbe pričakujejo ustrezno financiranje in usposabljanje strokovnjakov za ohranjanje razvoja, tehnološka aktivnost in privlačnost države za investitorje pa je tudi pozitivno vplivala na prilive za R & D. Azijske države so privlačile investitorje predvsem zaradi visokega števila izobraženih inženirjev in nizkih stroškov v zvezi z njimi (še zlasti na Kitajskem in v Indiji). Danes investitorji ne vlagajo več v R & D zaradi nizkih stroškov, saj so se plače znanstvenikov in inženirjev zelo povzpele

predvsem zaradi vedno višje vrednosti in kakovosti sektorja R & D. Azijske države so danes zanimivejše za investitorje zaradi konstantne gospodarske rasti (Belderbos, 2006; Ghosh, 2012; Mahmood & Singh, 2003).

Politika investiranja v R & D se je skozi čas na območju Azije spreminjala, saj so nekoč države investirale v poenostavitve in pocenitev obstoječih izdelkov, ki naj bi bili dostopni prihodkovno šibkejšim skupinam. Spreminjal se je tudi razvoj gospodarstva, in sicer takrat, ko je bila Azija v vzponu. Izdelali so izredno malo novosti, namesto tega pa so raje sprejeli tehnologije in ideje od drugod, s tem pa so se izognili procesu odkrivanja in izumljanja, saj avtomobili, penicilin in proizvodne linije niso bili izumljeni na območju Azije. Takratna industrijska politika je uvozila omenjene produkte v državo in tako pripomogla h gospodarski rasti, medtem ko se danes investicije vlagajo v razvoj novih izdelkov, kar omogoča dober izobraževalni sistem in uspešno usmerjen gospodarski razvoj, ki podpira inovativen sektor (Ghosh, 2012).

Skozi čas so izdatki za R & D nenehno rasli, kar prikazuje Slika 18. V letih med 1981 in 1991 so se izdatki za R & D povišali z 1 % na 1,7 % BDP, prav tako je v teh letih raslo število pridobljenih patentov. V letih od 1991 do 1995 so izdatki za R & D rasli po povprečni stopnji 7,9 %. Rast izdatkov za R & D na Kitajskem je bila v obdobju od leta 1995 do 2003 približno 20-odstotna, sledil je Singapur z vrednostjo 15 %, Tajvan z 10 % in Koreja s 7 %. Japonska je po uspešnosti na področju R & D druga največja, takoj za ZDA (Ghosh, 2012).

Slika 18: Delež R & D v BDP

Vir: L. Arden, Asia's Rising Science and Technology Strength: Comparative Indicators for Asia, the European Union and the United States, 2007.

Raven aktivnosti R & D je bila v Aziji v letih 2002 in 2003 za 10 % višja kot v Evropski uniji (v nadaljevanju EU), kar je predstavljalo približno 79 % v ZDA. Najvišji delež izdatkov

za R & D v Vzhodni Aziji je bil v sektorju podjetništva v letu 2003 s približno 70 %, sledili so izdatki v visoko šolstvo z 12 % in vlado z 19 % (Ghosh, 2012).

Kljub temu da so se države Vzhodne in Jugovzhodne Azije hitro razvijale in sledile trendom, je bil delež žensk, zaposlenih v sektorju R & D, dokaj majhen, z 18 % je bil v primerjavi z drugimi regijami v letu 2007 na zadnjem mestu. Evropa zaposluje 34 % žensk, Afrika 33 % in Latinska Amerika 45 % (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics, 2016f).

S tem ko tuje multinacionalke vlagajo v R & D v azijskih državah s cenejšo delovno silo, tudi zelo tvegajo, saj morajo paziti na zaščito intelektualne lastnine. Predvsem je potrebna večja kontrola v primerih, ko je država z aktivnostjo R & D neposredni konkurent (Belderbos, 2006; Mahmood & Singh, 2003).

V Tabeli 9 so predstavljeni deleži svetovne porabe R & D. Iz podatkov lahko razberemo, da je svetovna poraba Azije in ZDA skoraj enaka. V Aziji ostaja največja porabnica Japonska. Najvišji izdatki so trenutno usmerjeni v farmacevtsko in vesoljsko-obrambno področje, sledita nanotehnologija ter energetika, ki sta pomembni za gospodarsko prihodnost (Grueber, 2012).

Tabela 9: Delež svetovne porabe R & D (v %)

	2011	2012	2013
Amerika	34,80	34,30	33,80
Azija	34,90	36,00	37,10
Japonska	11,20	11,10	10,80
Kitajska	12,70	13,70	14,70
Indija	2,80	2,80	3,00
Evropa	24,60	24,00	23,40
Preostanek sveta	5,70	5,70	5,70

Vir: M. Grueber, Asia Drives Growth in 2013 Global Research and Development, 2012.

Zanimiva je tudi slika inovativne dejavnosti po državah, ki sta jo Mahmood in Singh (2003) analizirala s patentno dejavnostjo. Hitro rast patentov na tehnološkem področju je bilo možno v preteklem desetletju zaslediti v Tajvanu in Koreji. Hongkong in Singapur sta na tem področju dokaj stabilna, saj sta vzpon doživela že prej, kljub temu je v omenjenih državah še vedno najbolj razvita inovativna dejavnost. Število patentov se je v obdobju od leta 1996 do 2003 zvišalo z 1 % na 4 % . Patentna dejavnost je močno skoncentrirana v elektroniki in IT-sektorju, z izjemo Indije, ki ima izrazit poudarek na farmaciji. V Aziji so na področju elektrotehnike za 20 % do 50 % patentne aktivnosti odgovorne multinacionalke (Mahmood & Singh, 2003; Perkins, 2001).

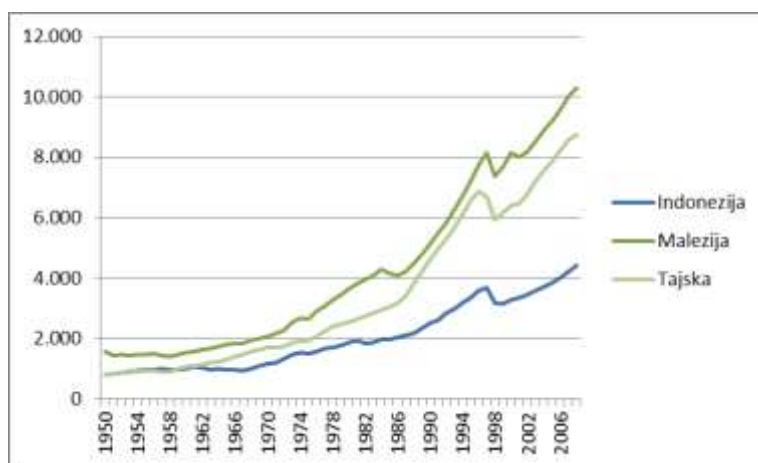
Ključna dejavnika, ki sta vplivala na rast in razvoj držav Jugovzhodne Azije, sta bila usmerjenost v visoko trgovinsko menjavo s poudarkom na izvozu in tuje neposredne investicije. Page (1994) trdi, da je kombinacija obeh dobro vplivala na gospodarsko rast. Kot smo tudi omenili, je bila visoka produktivnost na področju proizvodnje mogoča z akumulacijo kapitala in s kvalificirano delovno silo.

Izjemnega pomena za rast je bila tudi industrijska politika države, katere cilj je bila sprememba industrijske strukture v proizvodnjo z visoko dodano vrednostjo. Na uspešen razvoj regije in povečano produktivnost, ki je močno pripomogla k hitrejšemu gospodarskemu razvoju, so vplivali tudi drugi dejavniki, kot so investicije v infrastrukturo, izobraževalni sistem in izdatki za R & D (Levie, 2008; Then, 2016a).

1.3 Oris rasti po posameznih državah

Odgovorili smo na vprašanje, kateri so ključni dejavniki, ki so vplivali na rast in razvoj držav Jugovzhodne Azije. V nadaljevanju bomo predstavili podroben oris njihove rasti. Na Sliki 19 so razvidni podatki za BDP na prebivalca Indonezije, Malezije in Tajske od leta 1950 do 2006.

Slika 19: BDP na prebivalca Indonezije, Malezije in Tajske od 1950 do 2006

Vir podatkov: J. Bolt, Gross domestic product, 2016; lastni izračuni.

1.3.1 Indonezija

Indonezija je po BDP na prebivalca na ravni povprečja držav skupnosti ASEAN, medtem ko je zaradi daleč največje populacije, ki šteje več kot 250 milijonov prebivalcev, po celotnem BDP na prvem mestu.

Indoneziji je po samostojnosti zavladal Sukarno, ki je zagovarjal samooskrbo s hrano, tako da se je država v 50. in 60. letih prejšnjega stoletja usmerila predvsem v kmetijstvo. V času njegovega predsedovanja se je Indonezija skoraj prepustila nacionalizmu, toda prevladal je razum in gospodarstvu je bil prihranjen močan upad, kar je bil po našem mnenju eden od kritičnih trenutkov za razvoj gospodarstva države. Po odstopu Sukarna in nastanku skupnosti ASEAN se je država leta 1967 začela usmerjati v industrijo in izkoriščanje rudnin. Kmetijstvo je kljub temu ostalo pomembno, saj ima še danes v gospodarstvu vidnejšo vlogo v primerjavi z drugimi državami v regiji. Tabela 10 prikazuje doprinos k BDP po sektorjih v letih 1965 in 1980 (Elias & Noone, 2011).

Tabela 10: Odstotek BDP po sektorjih v letih 1965 in 1980

	1965	1980
Kmetijstvo	51	24
Industrija	13	42
Storitve	36	34

Vir: R. Cox, Economy of Indonesia, 2016.

V šestih letih po ustanovitvi skupnosti ASEAN je BDP Indonezije rasel po povprečni stopnji 8 % na leto, kar pomeni, da se je celotni BDP povečal za kar 50 %. V letih med 1968 in 1982 se je delež Indonezije v svetovnem gospodarstvu povečal za kar 250 %. Večino rasti lahko pripišemo povečani odprtosti za tuji kapital, politični stabilnosti, usmerjanju v industrijo, naravnim virom ter ekonomskemu in političnemu povezovanju v regiji in v svetu. Z zmanjšanjem kmetijske dejavnosti in z odpiranjem novih tovarn se je začel močno povečevati delež prebivalstva v mestih, uspelo pa jim je tudi diverzificirati gospodarstvo in tako zmanjšali odvisnost od izvoza nafte. Konec 80. let se je povečala integracija v svetovno trgovino, kar je pozitivno vplivalo na njeno gospodarsko rast. Tako je največji uvoznik storitev in izdelkov iz Indonezije Japonska, sledita ji Kitajska in Singapur (Elias & Noone, 2011).

Država se je usmerila v izvažanje proizvodov z višjo dodano vrednostjo. Namesto surovega lesa so začeli izvažati izdelke, kot sta papir in obdelan les, s tem pa so povečali prihodke države, ki so jih pametno investirali v tehnološki napredek. Slednji je zagotovil nadaljnji razvoj industrije, v kateri imajo poleg nafte in premoga vidno vlogo še tobak, tekstil in prehrana.

Leta 1992 so se države skupnosti ASEAN še bolj povezale, saj so ustanoviteljice in Bruneji ustanovili prostotrgovinsko območje (angl. *ASEAN Free Trade Area*, v nadaljevanju AFTA), o katerem bomo še pisali. Razvijati se je začel tudi finančni sistem, vendar je bil preveč liberaliziran in slabo nadzorovan. To je privedlo do padca gospodarstva in azijske

finančne krize leta 1997, ki je tudi Indonezijo močno prizadela, toda iz krize se je veliko naučila, saj je dobro pripravljena pričakala novo, ki je prišla leta 2008 (Touwen, 2008).

Visoko rast je po azijski krizi dosegel predvsem storitveni sektor, ki je rasel po 6,4 % letno, industrija zgolj po 4,3 % in kmetijstvo po 3,5 % letno, tako da je storitveni sektor v letu 2004 prvič presegel industrijskega.

Trgovinski presežek je bil v zadnjih 30 letih skoraj vedno pozitiven. Indonezija (podobno kot v preteklosti) še vedno veliko vlaga v znanje in tehnologijo. Leta 2010 je tako dosegla skoraj 100-odstoten vpis v primarno šolstvo, kar je velik napredek od leta 1975, ko je bil vpis 70-odstoten (Elias & Noone, 2011).

Dodatne investicije so bile potrebne predvsem na področju infrastrukture, saj je zaostajala za podobno razvitimi državami v regiji, poleg tega pa finančna sredstva niso poseben problem, saj ima država nadpovprečno nizek javni dolg, ki je leta 2015 znašal 33,5 % BDP, z vrednostjo več kot 150 % BDP pa je vrh dosegel v času po azijski krizi (Touwen, 2008).

1.3.2 Malezija

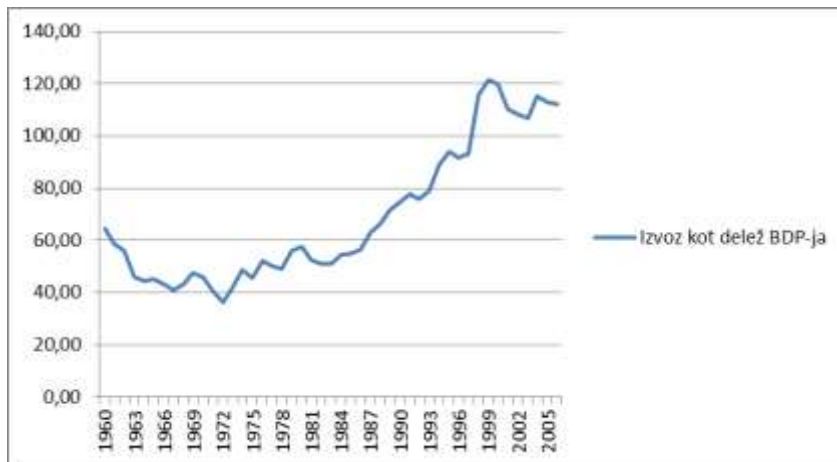
Malezija je ena izmed gospodarsko najrazvitejših držav Jugovzhodne Azije, saj je BDP na prebivalca skoraj trikrat večji od povprečja vseh držav. Že leta 1957, ko se je osamosvojila, se je uvrščala med srednje razvite države, takrat pa je njeno gospodarstvo slonelo predvsem na kmetijstvu, proizvodnji kavčuka in pridobivanju kositra. Nekaj je bilo tudi trgovanja, vendar je bilo to omejeno predvsem na območje Malake in Penanga. Takoj po osamosvojitvi so začeli z diverzifikacijo gospodarstva, saj so se zavedali odvisnosti od kavčuka in kositra, vse večji pomen pa so začele dobivati nove vrste proizvodnje, med njimi tudi proizvodnja palmovega olja. Velik problem je bila kitajska manjšina, ki je imela v lasti proporcionalno zelo velik delež gospodarstva, kar je negativno vplivalo na domačo populacijo, saj so se počutili odrinjene v lastni državi (Drabble, 2004).

Leta 1967 je Malezija kot ustanovna članica skupnosti ASEAN prevzela novo, bolj mednarodno vlogo. Gospodarstvo se je vse bolj usmerjalo k storitvam in industriji. Po letu 1970 so se v skladu s tako imenovano Novo ekonomsko politiko usmerili predvsem v pravičnejšo porazdelitev bogastva in gradnjo nove industrije, ki je bila bolj izvozno usmerjena in je tako pripomogla k večji gospodarski rasti, ki je v 70. letih povprečno dosegla okrog 5,5 % letne rasti. Za potrebe izvoza so ustanovili posebne cone, ob tem pa so subvencionirali izvozno usmerjena podjetja in jim podeljevali davčne ugodnosti (Drabble, 2004).

Nastale so nove panoge in med najpomembnejšimi so bile tekstilna, prehranjevalna in kemična industrija ter telekomunikacijska oprema. Znanje in tehnologijo so črpali iz tujine, predvsem iz Japonske. Nova ekonomska politika je trajala do leta 1990, v tem času pa je bila

rast BDP skoraj 5 % letno. Večjo vlogo so v gospodarstvu dobili predvsem trgovina, storitve in izvoz, ki je dobro razviden iz Slike 20 (Drabble, 2004).

Slika 20: Delež izvoza v BDP v obdobju od 1960 do 2005

Vir podatkov: The World bank, The share of exports in gross domestic product, b.l.d; lastni izračuni.

V 90. letih so odkrili nahajališča nafte in zemeljskega plina. Nastalo je podjetje Petronas, ki je še vedno v državni lasti. Država nadzira omenjena naravna vira, ki sta v zadnjih letih prinesla med 30 % in 45 % vseh vladnih dohodkov (Index Mundi, 2014).

Kasneje so sprejeli novo politiko, ki je še bolj industrializirala državo in preusmerila obstoječo industrijo v bolj tehnološko razvito, z visoko dodano vrednostjo produktov. Veliko se je investiralo predvsem v infrastrukturo, kar je še dodatno spodbudilo gospodarsko rast. V tem času je Malezija dosegla največjo rast BDP, saj je bila ta do leta 1997, ko je nastopila azijska finančna kriza, v povprečju skoraj 7-odstotna. V času krize je Malezija zavrnila pomoč Mednarodnega denarnega sklada (v nadaljevanju MDS) in jo sama premagala. Pomagali so si s planom za premagovanje krize, in sicer z omejeno konvertibilnostjo ringita in z njegovo vezavo na USD, nadaljevali pa so s tradicijo večletnih načrtov, ki so se podobno kot v preteklosti izkazali za zelo uspešne. Po krizi je prišlo do liberalizacije gospodarstva, kar je privedlo do več zasebnih investicij (Drabble, 2004).

Mislimo, da je bila zavrnitev pomoči MDS pravilna odločitev, kar potrjuje tudi hitro okrevanje in vse več kritik na račun MDS. Od konca azijske krize pa do danes je Malezija doživela samo še eden padec BDP na prebivalca na letni ravni, kar pomeni, da je gospodarstvo stabilno in robustno. Danes velja za dobro razvito državo, ki pa je preveč odvisna od določenih industrijskih sektorjev (Drabble, 2004).

1.3.3 Tajska

Tajska se prav tako kot Malezija uvršča med razvitejše države skupnosti ASEAN. Po vojni se je razvijala počasi, zato je v 50. letih dobila veliko ekonomsko pomoč od ZDA, kar ji je pomagalo, da je okrepila gospodarsko rast. V tem času so uvedli fiksen tečajni režim, ki je trajal do leta 1984, postavljati pa so začeli tudi infrastrukturo in uvajati privatizacijo. Leta 1967 je bila Tajska ena izmed ustanoviteljic zveze ASEAN (Hays, 2008a).

Gospodarstvo je cvetelo predvsem v letih med 1970 in 1990, ko se je BDP početveril. Rast sta poganjali predvsem poceni delovna sila in industrija, najmočnejši sektorji pa so bili računalništvo, avtomobilska industrija in kmetijstvo s proizvodnjo riža. Vsi končni proizvodi omenjenih sektorjev so bili namenjeni predvsem izvozu. Tuje investicije so bile ogromne, kar je še dodatno spodbudilo gospodarsko rast. V letih pred azijsko krizo je bila brezposelnost le okoli 2-odstotna (Hays, 2008a).

Tajska je imela kljub dobri rasti nekaj težav, med najpomembnejšimi pa so bile predvsem prevelike razlike med glavnim mestom in ostalimi predeli, saj je bil gospodarski razvoj skoncentriran le okrog Bangkoka, prav tako pa so premalo investirali v šolstvo in proizvajali preveč neakovostnih industrijskih izdelkov. Velika problema sta bila prevelika odvisnost od tujih investicij in napihnjen nepremičninski balon, ki sta bila tudi povod za krizo (Hays, 2008a).

V času pred azijsko krizo je bil baht vezan na USD. Ko je počil nepremičninski balon, so delnice močno padle, tuje investicije so se umaknile in baht je močno devalvirал. Propadla je ena glavnih tajskih finančnih institucij in sprožil se je učinek snežene kepe. Vladi tečaja ni uspelo držati na isti ravni in baht je še dodatno devalvirал, kar je sprožilo azijsko finančno krizo. Tajska je zaprosila za pomoč MDS. Država si je opomogla, vendar je enak BDP na prebivalca kot pred krizo dosegla šele po več kot petih letih (Hays, 2008a).

V novem tisočletju se je Tajska hitro pobirala. Dolg do MDS je odplačala celo 2 leti pred dogovorjenim rokom, državni izdatki so se povečali, denar pa je bil poceni. Na noge se je postavila z ekspanzivno denarno in fiskalno politiko. Uspeh je bil dober, saj je bila rast v letih med 2002 in 2006 skoraj 5-odstotna, prav tako so se povečali izvoz in tuje investicije. Poleg tradicionalnega izvoznega trga ZDA se je pojavil nov kupec tajskih izdelkov, in sicer Kitajska. Brezposelnost je dosegla rekordno nizke vrednosti, saj je bila leta 2004 le 1,5-odstotna (Hays, 2008a).

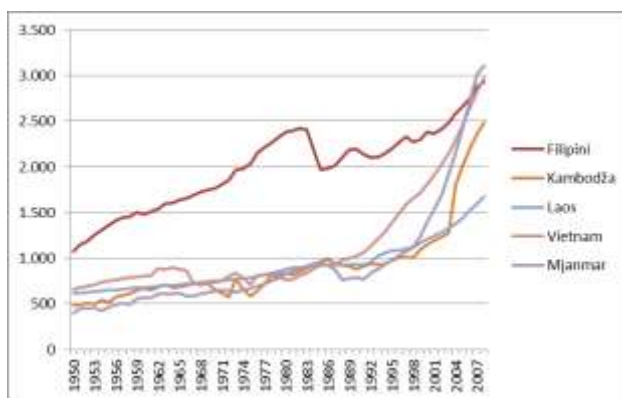
Po letu 2006 se je delež izvoza še povečal. Danes je Tajska močno izvozno usmerjena, kar generira dodatne prihodke, a hkrati povečuje nestabilnost gospodarstva, kar je prišlo do izraza leta 2008, ko je Tajska občutila padec izvoza (Hays, 2008a).

Treba je poudariti, da je delež kmetov na Tajskem izjemno velik. Leta 2011 se je vlada odločila subvencionirati proizvajalce riža, tako da ga je odkupovala po ceni, ki je bila nad tržno. Medtem ko so kmetje to odločitev podpirali, je trg in večina ekonomistov nista. Odločitev je bila verjetno politična, saj si je vladajoča stranka želela večjo podporo ljudstva (Hays, 2008a).

Zadnja leta se Tajska bori z nizko rastjo, s padanjem vrednosti bahta in politično nestabilnostjo, svoje pa je dodala tudi nižja gospodarska rast Kitajske, ki je (kot smo že omenili) zelo pomemben izvozni trg Tajske (Swami, 2015).

Na Sliki 21 je razviden BDP na prebivalca Filipinov, Kambodže, Laosa, Vietnama in Mjanmara od leta 1950 do 2007. V nadaljevanju bomo predstavili podroben oris rasti omenjenih držav.

Slika 21: BDP na prebivalca Filipinov, Kambodže, Laosa, Vietnama in Burme od 1950 do 2007

Vir podatkov: J. Bolt, *Gross domestic product, 2016*; lastni izračuni.

1.3.4 Filipini

Po drugi svetovni vojni so Filipini gospodarsko hitro okrevali, saj so bili deležni pomoči s strani ZDA. V 60. letih so postali primerljivo razviti kot Japonska, ki je bila tudi edina država Vzhodne Azije, za katero so zaostajali. Veliko se je gradilo, predvsem infrastruktura. Filipini so bili prav tako ustanovna članica skupnosti ASEAN, ki je države tesneje povezala med seboj, vendar pa so na gospodarstvo gledali dokaj nacionalistično, med drugim so začeli omejevati tuji kapital in s tem tudi tuje investicije, kar je upočasnilo rast. V 70. letih je tedanji predsednik zaradi notranjih konfliktov razglasil izredno stanje, ki je pomagalo povrniti politično stabilnost in rast, toda sčasoma sta se začela pojavljati korupcija in nepotizem. Kot je razvidno iz Slike 21, se je rast upočasnila, v času med 1983 in 1985 pa je bila celo negativna. Leta 1987 sta se v državo končno vrnila demokracija in liberalno gospodarstvo,

s prvo pa je prišlo tudi do politične nestabilnosti, ki je zavirala rast gospodarstva (Sicat, 2015).

V 90. letih so se začele vračati tuje investicije, vendar se njihov pozitiven učinek ni dolgo poznal, saj je kmalu prišlo do že opisane krize leta 1997. Filipini so sicer krizo preživeli z majhnim padcem BDP, vendar pa je bila rast že pred krizo podpovprečna. Po krizi so povečali nadzor nad bančnim in finančnim sistemom. Največji so bili fiskalni problemi, saj je javni dolg po krizi močno naraščal, zmanjševati pa se je začel šele po letu 2003, ko je vlada močno nadzirala državne izdatke in pobiranje davkov. Od krize pa do leta 2002 so se ti problemi odražali tudi v povišani inflaciji in menjalnem tečaju, saj je filipinski peso v primerjavi z dolarjem devalviral za kar 110 %. Visoka je bila tudi brezposelnost, ki je bila višja od 11 %. Ti problemi so povzročili, da so Filipini danes država z nižjim BDP na prebivalca od povprečja skupnosti ASEAN, čeprav se je rast v zadnjih letih povečala. Omogočila sta jo predvsem učinkovit boj proti korupciji in revščini ter povečanje izvoza (Hays, 2008b).

Brezposelnost se je od najvišjih vrednosti skoraj prepolovila. Za največji del rasti so poskrbele storitve, ki danes prispevajo več kot 50 % BDP. V industriji, ki je še vedno močna, so pomembna področja predvsem tekstil, tobak, guma, farmacevtski izdelki, elektrotehnika in izdelovanje stekla (Hays, 2008b).

1.3.5 Mjanmar

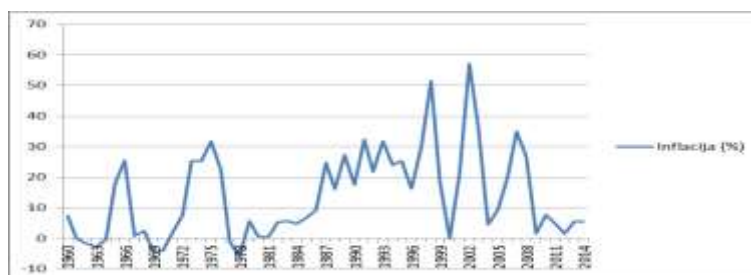
Mjanmar, nekdanja Burma, je bil po neodvisnosti leta 1948 ena izmed razvitejših držav. Bil je celo največji izvoznik riža na svetu, vendar se je nacionalistična vlada odločila za močno povečanje vloge države in uvedla centralnoplansko gospodarstvo. Objavili so osemletni plan, ki naj bi vsem zagotovil primerno plačilo, domovanje in avtomobil. Poskus je spodletel, saj so za uresničenje ciljev, ki jih na koncu niso dosegli, porabili ogromno sredstev. Ekonomske posledice so bile katastrofalne, saj se je izvoz riža zmanjšal za dve tretjini, veliko potrebo po denarju pa so reševali z izdajanjem večjih količin denarja, kar je privedlo do inflacije (Watkins, 2016a).

Investiranje v šolstvo in zdravstvo je bilo minimalno, na drugi strani pa sta korupcija in revščina postali del vsakdana. Stanje se s časom ni izboljšalo, saj je leta 1962 na oblast prišla vojska, ki je veliko denarja (tudi do 40 %) porabila za lastne namene. Ekonomska politika je bila zanemarjena in država je bila vseskozi na robu bankrota, čeprav so našli bogata nahajališča nafte. 90 % ljudi je živelo pod pragom revščine, valuta je izgubljala vrednost in inflacija je znašala tudi do 30 % letno. Leta 1987 so dodatno zmanjšali vrednost denarja, saj so nekatere bankovce preprosto razglasili za ničvredne (Koessler, 2016).

Leta 1989 je država uporabila novo ime Mjanmar, opustila strog socialistični režim in pričela z liberalizacijo. Ponovno so oživili kmetijstvo in razvili izvozno usmerjeno industrijo.

Gospodarstvo se je stabiliziralo, vendar je inflacija ostala visoka. Postopoma je prihajalo vse več tujih investicij in gospodarstvo je začelo rasti. Leta 1997 se je Mjanmar pridružil skupnosti ASEAN, kar je še povečalo rast gospodarstva. Azijska finančna kriza države ni prizadela, rast BDP na prebivalca je bila še zlasti visoka v letih med 1999 in 2007, ko je BDP dosegel povprečno skoraj 12 %. Skozi zgodovino sta bila problematična predvsem visoka inflacija in nestabilen bančni sistem. Gibanje inflacije vidimo na Sliki 22 (Koessler, 2016).

Slika 22: Inflacija v Mjanmaru od 1960 do 2014

Vir podatkov: The World bank, Inflation, b.l.e; lastni izračuni.

Svetla točka je bilo investiranje v pridelavo riža, saj se je vlada bala pomanjkanja hrane. Mjanmar ima dokaj slabo razvito gospodarstvo, na kar opozarja tudi majhen delež storitev, ki predstavljajo le 37 % BDP. Najpomembnejši sektorji so tako prehranska industrija, leseni izdelki, nafta in tekstil oziroma izdelki z manjšo dodano vrednostjo, kar pomeni, da ima Mjanmar še veliko prostora za rast (Hays, 2008c; Myanmar, 2012).

1.3.6 Vietnam

Vietnam se je osamosvojil leta 1945. Severni del je bil industrijski, južni pa se je osredotočal na kmetijstvo. Leta 1954 je prišlo do prelomnega dogodka, saj se je država ločila na dva dela, severni socialistični in južni kapitalistični. Vsak del države je individualno sprejemal ločene ekonomske politike, zato je kmalu izbruhnila vojna, ki je trajala do leta 1975. Končala se je z vojaško zmago severa in z združitvijo Vietnama, v katerem je prevladal socializem. Gospodarstvo je bilo zaradi vojne močno zanemarjeno in je vsa ta leta stagniralo. Prvo leto po vojni je bila rast BDP na prebivalca visoka, nato pa se je hitro ustavila, kajti začelo je primanjkovati celo osnovnih dobrin, kot je denimo riž. V obdobju med 1975 in 1986 se ni nič spremenilo, saj so prevladovali nizka produktivnost, velika brezposelnost, pomanjkanje dobrin in slaba tehnologija (Watkins, 2016b).

Leta 1986 je prišlo do napredka, kajti vodstvo države se je odločilo, da opusti centralnoplansko gospodarstvo in začne uveljavljati prosto ekonomijo, imenovano tržni socializem. Uvedli so pomembne reforme, ki so vključevale predvsem dekollektivizacijo kmetijstva, večje pravice podjetnikov, privatizacijo, devalvacijo valute na tržno raven,

liberalizacijo izvoza, ustanavljanje con za izvozna podjetja ter zmanjšanje vloge države in števila javnih uslužbencev (Watkins, 2016b).

Kmalu so se začele povečevati tuje investicije in industrijska proizvodnja, zrasel pa je tudi izvoz. V letih od 1992 do 1997 je bila rast BDP na prebivalca v povprečju skoraj 7-odstotna, v tem času se je Vietnam tudi pridružil regionalni skupnosti ASEAN. Azijska finančna kriza je rast sicer upočasnila, vendar je državo komaj kaj prizadela. Močno vlogo so prevzele ZDA, ki so Vietnamu dodeljevale znatno pomoč. V novem tisočletju se je nadaljevala tranzicija, med katero je bila rast BDP na prebivalca visoka, leta 2007 pa so Vietnam sprejeli tudi v Svetovno trgovinsko organizacijo, kar je še pospešilo liberalizacijo gospodarstva in izvozno usmerjenost. Brezposelnost je od takrat nizka, v povprečju se je gibala med 1 % in 2 %, medtem ko je bila inflacija sicer pod kontrolo, vendar pa je vseeno dosegala tudi 25 % letno (Global edge, 2016a).

Visoka rast se je zamajala leta 2012, ko je počil nepremičninski balon, ki je ustvaril ogromne izgube v bankah. Po tem dogodku se je inflacija močno zmanjšala, v zadnjih letih pa sta najbolj rasla sektorja industrije in storitev. Kmetijstvo počasi izgublja svoj delež in danes predstavlja manj kot 20 % BDP. Rast se je povrnila in Vietnam je po BDP na prebivalca prehitel države, kot so Laos, Kambodža in Mjanmar (Global edge, 2016a).

Rasti pomaga tudi izvoz, ki je za Vietnam zelo pomemben. Med najpogostejšimi izvoznimi izdelki so tekstil, obutev, nafta, elektrotehnika, riž in kava, največji izvozni partner pa so ZDA, ki jim sledi Japonska (Simoës, 2016; Vuong, 2014).

1.3.7 Laos

Laos se je osamosvojil leta 1953 in postal monarhija, ki je obstajala do leta 1975, ko so na oblast prišli komunisti. Ves ta čas je bila rast BDP na prebivalca majhna, saj se je gibala le okoli 1 %. Laos je bil ta čas tudi vmešan v vojno svojega soseda Vietnama.

Glede gospodarstva je iz tega časa le malo podatkov, zato se bomo osredotočili na obdobje po letu 1975. Kot je bilo rečeno, so oblast prevzeli komunisti in začeli s klasičnim centralnoplanskim gospodarstvom, država pa je prevzela tudi popoln nadzor nad gospodarstvom. Določili so cene, priskrbeli kapital in pričeli vlagati v kmetijstvo ter industrijo, posebna pozornost je bila usmerjena v sanacijo škode, ki jo je povzročila vojna. Komunisti so želeli vsaki družini priskrbeti domovanje, kmetijo in delovna mesta.

Leta 1981 so sprejeli petletni načrt, ki naj bi povečal razpoložljivo količino hrane v državi z investicijami v kmetijstvo in gozdove. Povečali bi tudi investicije v industrijo, zgradili bi večje število tovarn in infrastrukturo, predvsem ceste. Gospodarska rast je ostala zelo nizka, bila je celo nižja kot prej, zato so se leta 1986 komunisti odločili, da podobno kot Vietnam preidejo na tržni socializem. Gospodarstvo se je liberaliziralo, vloga države se je zmanjšala,

sprejeli pa so tudi nove načrte, ki naj bi prinesli predvsem napredek pri storitvah, močnejši zasebni sektor, vladavino prava, več tujih investicij, izboljšano zdravstvo in šolstvo ter izboljšan življenjski standard. Leta 1993 je prvič prišlo do vidnejše rasti BDP na prebivalca, saj je bila takratna rast višja od 7 % (Somphanith, 2016).

Sredi 90. se je država začela še bolj odpirati, tako da je leta 1997 postala del skupnosti ASEAN. Od takrat se je rast močno povečala, saj je bila v povprečju več kot dvakrat višja. Rast storitev in industrije je bila močna in država je postajala vse razvitejša, povečalo pa se je tudi število šolanih otrok. Inflacija je dosegla vrh v času po azijski krizi, ko je bila več kot 100-odstotna, nato se je umirila in se v zadnjih desetih letih giblje do 10 %. V skladu z načrti industrija in sektor storitev močno napredujeta, medtem ko je delež kmetijstva v BDP močno padel. Zanimivo je, da je eden glavnih izvozov Laosa elektrika, saj ima država veliko hidroelektrarn. Na trgovinskem računu imajo vseskozi minus, glavni partner pa je Tajsko. Brezposelnost je izjemno majhna, celo pod 2 % (Global edge, 2016b; Laos, 2012; Rainey, 2016; Somphanith, 2016).

1.3.8 Kambodža

Kambodža je ena izmed manj razvitih držav v skupnosti ASEAN. Ob osamosvojitvi leta 1953 je bila usmerjena večinoma le v kmetijstvo, kljub revščini pa so imeli državljani dostop do osnovnih dobrin, kot sta hrana in lastna zemlja (Cambodia, 2016).

V prvih desetih letih po osamosvojitvi je bila gospodarska rast, merjena v BDP na prebivalca, v povprečju celo malo višja kot 3 % na leto, kar je višje od povprečne rasti primerljivih držav, kot so Vietnam, Laos in Mjanmar.

Veliko se je investiralo v zdravstvo in šolstvo, a premalo v industrijo. Zanimivo je, da so imeli v tem času dobro razvit storitveni sektor, ki je bil pomembnejši od industrije, saj je leta 1968 pripomogel k 15-odstotnemu BDP. Kmetijstvo je bilo dokaj učinkovito, čeprav se država ni pretirano zavzemala zanj. Kmetje so ostali na svoji zemlji, se bolj trudili ter več vlagali v nadaljnji razvoj, zato se je pridelava riža v letih med 1955 in 1960 povečala za več kot 50 % (Hays, 2008d).

V 60. letih so pomembno vlogo dobile tuje investicije in mednarodna pomoč, ki je prihajala predvsem iz držav, kot sta Kitajska in ZDA, prav tako pa tudi iz bivše federativne republike Jugoslavije. Namenjena je bila predvsem industriji in infrastrukturi (Hays, 2008d).

Leta 1970 je vojna, ki je divjala v sosednjih državah, dosegla tudi Kambodžo. Podobno kot v Vietnamu sta se borila komunistični del in del, ki so ga podpirale ZDA. BDP na prebivalca je v naslednjih petih letih padel za skoraj 15 %.

Po petih letih se je vojna končala. Na oblast so prišli Rdeči Kmeri, ki so v iskanju idealne socialistične ureditve celotno prebivalstvo preselili na podeželje in ga prisilili v kmetijsko

dejavnost, ki je tako postala skoraj edini vir prihodka. Ostalo so doprinesli izdelki, ki so jih ročno izdelovali prebivalci na podeželju. Oblast je bila do državljanov izjemno stroga in nasilna, saj je bilo v treh letih ubitih več kot 2 milijona ljudi, kar je bila takrat skoraj četrtina populacije (Cambodia, 2016).

Ekonomske rešitve vlade so obsegale absolutno oblast države v gospodarstvu, državno lastnino, vzpostavitev ekonomije brez denarja, zvišanje carin, zvišanje obrestne mere in vzpostavitev fleksibilnega menjalnega tečaja. Prepovedali so zasebno lastnino in uvedli blagovno menjavo, zaradi pomanjkanja dobrin v državi pa so začeli omejevati izvoz. Glavni izvozni dobrini sta bila riž in guma, poudarjali so tudi samooskrbo. Rast BDP na prebivalca se je povečala, a je na to verjetno vplivala velika izguba prebivalstva v tem obdobju. BDP kot celota je stagniral, podatki pa so zaradi takratnega izrednega stanja v državi nezanesljivi (Hays, 2008d).

Leta 1978 so državo napadli Vietnamci, kar je uničilo pridelavo riža, zato se je ponovilo pomanjkanje hrane. Prišlo je do zamenjave oblasti, tako da se je leta 1981 kljub socialistični ekonomiji vrnil zasebni sektor. Pomembnejšo vlogo v gospodarstvu so dobili lesna industrija, ribištvo ter proizvodnja gume in elektrike. Kmetijstvo je obdržalo svoj primat, industrija in infrastruktura pa sta bili slabo razviti. Veliko denarja je omogočilo trgovanje s Tajsko, ki pa je bilo večinoma ilegalno. Na primeru Kambodže se jasno vidi, kako lahko napačne politične odločitve pahnejo državo v vojno, revščino in dolgoletno gospodarsko stagnacijo, katerih posledice se čutijo še danes (Hays, 2008d).

Leta 1991 se je vlada odpovedala socializmu in se usmerila v tržno gospodarstvo. Gospodarstvo je začelo rasti, inflacija se je znižala, valuta se je stabilizirala. Od leta 1993 ima v državi pomembno vlogo dolar, saj je z njim možno trgovati, azijska finančna kriza pa na gospodarstvo Kambodže ni močno vplivala, saj se je leta 1999 kot zadnja članica pridružili skupnosti ASEAN. Od takrat je rast BDP na prebivalca visoka, večinoma se je gibala med 5 % in 10 %. Negativna je bila le ob novi finančni krizi in tudi takrat je znašala manj kot 1 %. Pomembna člena gospodarske rasti sta postala turizem in izdelovanje oblačil, medtem ko ima kmetijstvo še danes pomembno vlogo, čeprav se ta z leti zmanjšuje. Poleg tega, da je Kambodža ena izmed najrevnejših držav širše regije, je zanjo značilna tudi velika razlika med bogatim in revnim prebivalstvom (Cambodia, 2016).

1.3.9 Singapur

Država je kljub svoji majhnosti najrazvitejša v skupnosti ASEAN. Trenutni BDP na prebivalca je kar petkrat višji od malezijskega. Po vojni je Singapur ostal pod Britanci, leta 1963 se je pridružil federaciji Malezije, iz katere pa so ga leta 1965 izključili in je tako postal neodvisna država (Zhou, 2016).

V tem času je bil Singapur le blede senca današnjega, saj sta bili brezposelnost in revščina dokaj razširjeni. Leta 1967 je postal ustanovna članica skupnosti ASEAN. Že od nekdaj sta bila za žepno državo izjemnega pomena morje in pristanišče, ki izvira še iz časov trgovanja z začimbami in je tudi danes eno od najprometnejših. Država se je odprla tujim investicijam, odpravila korupcijo in kriminal, omejila velikost državnega aparata in razvila dober šolski sistem. Oblast je dokaj avtoritativna in omejuje določene svoboščine, vendar deluje v dobro skupnosti kot celote. Gospodarska rast se je močno povečala in Singapur je postal celo eden izmed azijskih tigrov, ki so bili mednarodno znani po visoki gospodarski rasti in razvoju. V tej elitni skupini so bili skupaj s Tajvanom, Hongkongom in Južno Korejo (The Economist, 2015).

V tem času je začela poleg trgovine rasti tudi industrija, ki je postajala vse bolj tehnološko napredna, kar so omogočale izjemno visoke investicije v razvoj in raziskave, šolstvo in infrastrukturo. V 80. letih je Singapur postal največji proizvajalec trdih diskov, po kratki krizi leta 1985 pa se je država še bolj liberalizirala in usmerila v mednarodno trgovino. Takrat se je močno povečala rast storitev, ki danes Singapuru prinašajo kar tri četrtine BDP, in sicer predvsem na področju podjetništva, financ, informatike in telekomunikacij. Pomorsko trgovanje je ohranilo svojo pomembno vlogo, saj sta uvoz in izvoz skupaj več kot dvakrat večja kot celoten BDP (Quah, 2015).

Azijska kriza je dosegla tudi Singapur, vendar se je ta po enoletnem padcu BDP hitro pobral, kar se je ponovilo tudi v kasnejši svetovni krizi.

Pomembno vlogo imajo tuji delavci, saj je domača delovna sila premajhna in predraga, zato imajo veliko tujih strokovnjakov. Zadnje investicije so namenjene predvsem informatiki in tehnologijam, povezanim z vodo, okoljem ter biotehnologijo (Then, 2016b).

Po navadi avtoritativna oblast negativno vpliva na gospodarsko rast predvsem zaradi korupcije in nepotizma, vendar na primeru Singapurja vidimo, da obstajajo izjeme.

2 KORUPCIJA V POVEZAVI S KOLONIALNO ZGODOVINO IN ODPRTOSTJO DRŽAVE

2.1 Splošno o korupciji

2.1.1 Oblike in vzroki korupcije

Svetovna koalicija proti korupciji jo opredeljuje kot zlorabo zaupane moči za zasebno korist. Definicija se lahko uporabi za vsako področje, tako zasebno kot politično, medtem ko samo korupcijo lahko razdelimo v dve skupini, in sicer majhno in politično (Transparency International, 2015a).

Majhna korupcija je vsakdanja zloraba zaupane moči javnih uslužbencev v njihovi interakciji z navadnimi državljani, ki se pogosto trudijo za dostop do osnovnih dobrin in storitev na mestih, kot so bolnišnice, šole, oddelki policije in drugih organov (Transparency International, 2015a).

Politična korupcija je manipulacija politik, institucij in pravil pri dodeljevanju sredstev ter financiranja političnih odločevalcev, ki zlorablja svoj položaj za ohranitev svoje moči, statusa in bogastva (Transparency International, 2015a).

Po kategorijah razvrščamo vzroke korupcije na osebne, kulturne, institucionalne ter organizacijske.

Osebni vzroki:

- osebni pohlep, ki vodi do neomejene želje po moči in denarju brez moralnih meja;
- upad osebne etične občutljivosti, do katere lahko pripelje pomanjkanje izobrazbe ali negativne učne izkušnje;
- brez občutka do dela, ko politik dela za svoje lastno dobro in ne za dobro celote v javnih in zasebnih institucijah;
- nizka ozaveščenost in pomanjkanje poguma pri prijavi koruptivnega vedenja.

Kulturni vzroki:

- kulturno okolje, ki opravičuje korupcijo ali jo celo občuduje;
- pomanjkanje transparentnosti, zlasti na institucionalni ravni.

Institucionalni vzroki:

- predpisi in neučinkovite kontrole, ki so po navadi drage;
- dolgotrajni sodni procesi.

Organizacijski vzroki:

- pomanjkanje moralnih meril v promocijah;
- blago reagiranje v primeru obtožb (Treisman, 2000).

Opredelimo lahko točno določene vrste korupcije, ki so značilne za Jugovzhodno Azijo. Oblika, ki je prisotna, je tako imenovano čezmejno podkupovanje, kjer podjetja zunaj regije podkupujejo uradnike, da bi posli bolje in hitreje stekli. Tako je skozi čas prisotne več korupcije, saj protikorupcijskim uradom ne uspe pravočasno raziskati prijavljenih koruptivnih dejanj. V boju proti korupciji predstavlja določene omejitve tudi pravna

raznolikost skupnosti ASEAN, saj se protikorupcijski zakoni razlikujejo, kar ovira mednarodno sodelovanje (Transparency International, 2015c).

Tako kot povsod so tudi tukaj prisotne prepovedane mednarodne trgovinske mreže, ki se ukvarjajo s tihotapljenjem drog, ponarejanjem blaga ter s trgovino z ljudmi in verjetno ne bi mogle obstajati, če bi bilo korupcije malo. Trgovina prinaša veliko dobička, zato se akterji znajdejo v začaranem krogu (Transparency International, 2015c).

Zadnji prisotni koruptivni dejavnosti sta pranje denarja in odvzem premoženjske koristi. Omenjeni dejavnosti sta se razvili s povečanjem regionalnih in čezmorskih povezav, kjer so ilegalne količine denarja porabili za naložbe v nepremičnine drugih držav (Transparency International, 2015c).

Korupcija je na območju Jugovzhodne Azije precejšen problem, saj se je regija pričela hitro razvijati, tako da pristojnim organom ni uspelo slediti in izvajati ustreznih ukrepov, ki bi sproti uravnavali njeno raven. Z novimi hitrorazvijajočimi se institucijami, velikimi naložbenimi projekti in s slabimi plačami izvajalcev je bil razmah korupcije še toliko bolj verjeten. V očeh prebivalstva je bilo več korupcije v obstoječih kot v novih institucijah, saj so bile vodene s strani majhne elite, ki je delovala za lastno in ne za skupno dobro.

2.1.2 Pozitivni in negativni vplivi korupcije na gospodarsko rast

Korupcija je od nekdaj obstajala v vseh družbah in fazah razvoja, vendar pa jo različni narodi in kulture različno dojemajo. Določena dejanja so lahko že tradicionalno vključena v kulturo družbe, tako da jih posamezniki ne dojemajo kot koruptivna, kot na primer obdarovanje. Obstajajo družbe, kjer je korupcija razširjena že vrsto let brez vidnih znakov javnega ogorčenja, kar pomeni, da so lahko določene koruptivne aktivnosti celo dobre za razvoj družbe (Hough, 2015).

Nekatere države lahko prenašajo relativno visoke stopnje podkupovanja in kljub temu ohranjajo gospodarsko rast. Pri takšnem poslovanju je pomembno, koliko denarja ostane v državi in ali se vlaga v produktivno gospodarsko dejavnost. To namreč omogoča visoko stopnjo gospodarske rasti in le tako lahko narod tolerira visoko stopnjo korupcije v državi (Hough, 2015).

Pozitivni vplivi:

- Korupcija je v nepravni institucijah prisotna, ko interesne skupine pridobijo vpliv nad ukrepi birokracije. Tako lahko pride do pozitivnega vpliva na razvoj, saj dobijo podjetniki možnost opravljati gospodarske dejavnosti, ki jih sicer zaradi neaktivne birokracije ne bi mogli.

- Podkupnine, ki zagotavljajo izpustitev zahtevane dokumentacije, potrebne za začetek poslovanja.
- V nerazvitih družbah se potencialni podjetniki lahko odvrčajo od vlaganj, saj obstoječi birokratski procesi ovirajo vstop na trg. Korupcija lahko v tem primeru podjetnikom omogoči pridobitev vladnih licenc in dovoljenj za poslovanje.
- Z vidika učinkovitosti so po navadi osebe, ki so pripravljene plačati višje podkupnine, učinkovitejše od tistih, ki plačajo manj. Gospodarsko rast bolj omejuje tog in strog kot manj strog centraliziran birokratski sistem.
- S prisotnostjo korupcije se poveča tudi tekmovalnost, kar je lahko koristno za razvoj, saj se akterji na trgu trudijo biti čim učinkovitejši (Hough, 2015).

Korupcija ne pojasnjuje gospodarskega razvoja, ampak sobiva s hitro rastjo. Raziskava Svetovne banke iz leta 1996 je pokazala, da so imele države z visoko (ampak predvidljivo) stopnjo korupcije 19,5-odstoten bruto delež naložb v BDP, v državah z nepredvidljivo stopnjo korupcije pa je bil ta delež 12,3-odstoten (Hough, 2015).

Kljub omenjenim pozitivnim vplivom so bili močno prisotni tudi negativni.

Negativni vplivi:

- Empirične raziskave potrjujejo, da je visoka stopnja korupcije povezana z nižjo ravno investicij.
- Večina vlad se je ukvarjala z bančništvom, saj so banke v državni lasti mnogim podjetjem zagotavljale kapital z nizkimi obrestnimi merami. Zaradi narave koruptivnega finančnega trga dolžniki niso mogli odplačevati posojil, kar je državo postopno popeljalo v krizo.
- Študije kažejo, da so vlade plačale od 20 % do 100 % več za blago, kolikor je bilo prvotno potrebno.
- Korupcija je vodila do favoriziranja neučinkovitih pridelovalcev, nepošteno razdelitve omejenih javnih sredstev in uhajanja državnih prihodkov v zasebne roke (Hough, 2015).

2.1.3 Vpliv korupcije na gospodarsko rast Jugovzhodne Azije

Po drugi svetovni vojni je bila vloga države neprecenljiva za začetno rast, saj je oblikovala in povečala trge z izvozom ter nadzorovala naložbe. Prehod držav iz revščine v izobilje je dokaz uspešnosti liberalnih tržnih načel in pomeni zmago kapitalizma nad komunizmom (Hough, 2015).

Poslovanje s poudarkom na povezavah in poznanstvih deluje enako dobro, če ne celo bolje, kot sistem, ki temelji na odprtosti in odgovornosti. Države Jugovzhodne Azije so rasle kljub

korupciji, iz česar lahko sklepamo, da sistemska korupcija niti ni bila tako slaba, kot bi lahko sklepali.

Do sredine leta 1997 so imele države izjemno visoke stopnje rasti, ki so se končale s pojavom azijske finančne krize. Delno odgovornost za njen nastanek lahko pripišemo neustreznemu razporeditvi finančnih sredstev med prijatelji in sorodniki vladnih uradnikov. Hiter padec gospodarstva je povzročil nezadosten pregled nad finančnimi institucijami (Hough, 2015).

Stroški korupcije so bili na območju Jugovzhodne Azije visoki. Filipini so v zadnjih dvajsetih letih izgubili kar 48 milijard USD, medtem ko so se v Indoneziji sredstva znižala za več kot 50 milijard USD. Singapur je imel velik problem s korupcijo v 70. letih, vendar mu jo je uspelo zmanjšati z ustanovitvijo neodvisne komisije za boj proti korupciji, kajti delovala je kot neodvisen organ za preiskovanje in preprečevanje korupcije v javnem in zasebnem sektorju. Ostale države na območju Jugovzhodne Azije so imele ustanovljene protikorupcijske komisije že pred finančno krizo leta 1997, toda njihovo delovanje ni bilo uspešno (Hough, 2015).

Negativen vpliv krize na gospodarsko rast je bil v Singapurju precej manjši kot v državah, kjer agencija ni delovala s polno močjo. Najhujše posledice na področju stopnje rasti, inflacije in brezposelnosti je bilo čutiti na Tajskem, v Maleziji in Indoneziji (Hough, 2015).

Po krizi je agencija sprejela zakonodajo in tako dobila več moči ter pravic za boj proti korupciji, državam pa je njeno delovanje omogočilo utrditev gospodarske rasti. Ustanovljena komisija je imela vsa zakonodajna pooblastila za zaplembo skorumpiranih sredstev (Hough, 2015).

V naslednjem poglavju se bomo podrobneje posvetili kolonizaciji Jugovzhodne Azije, ki je vplivala na ekonomski in socialni razvoj. Zgodovinsko dogajanje oziroma odločitve imajo na dolgi rok trajne posledice, ki bodo razvidne tudi iz primerjave merkantilističnih in liberalnih kolonizatorjev. Ukrepi, ki so bili sprejeti pod okriljem omenjenih kolonizatorjev, so skozi zgodovino vplivali na razvoj trgovine, odpiranje gospodarstev tujim investitorjem, oblikovanje institucij, infrastrukture ter na socialne vidike, kot sta izobrazba in zdravstvena oskrba.

Ne glede na vrsto ima tako v javnem kot zasebnem sektorju korupcija neposreden vpliv na gospodarsko blaginjo naroda. S primerjavo merkantilističnih in liberalnih kolonizatorjev bomo ugotovili, katere države so imele boljši postkolonialni razvoj. Ta primerjava nam bo služila kot osnova za analizo raziskovalnega vprašanja na področju korupcije.

2.2 Kolonizacija, liberalni in merkantilistični kolonizatorji ter njihovi motivi

Kolonizacija je oblika začasne razširjene dominacije človeške skupnosti, ki je praviloma bolje organizirana, uveljavlja nadzor ali neposredno oblast nad drugo skupnostjo in jo politično nadzoruje z namenom, da bi jo ekonomsko nadgradila (Južnič, 1980).

Obdobje od 18. do 20. stoletja zaznamuje imperializem, ki ga definirata dekolonizacija v Ameriki in dograjevanje imperija Velike Britanije in Francije. Lahko ga definiramo kot splošni in širši okvir evropskega kolonializma (Imperialism, 2007).

Na območju Jugovzhodne Azije obstajata dva tipa kolonizatorjev, in sicer merkantilistični in liberalni, oba pa se zavzemata za skupni cilj oziroma višjo gospodarsko moč.

Francozi, Portugalci in Španci so merkantilistični kolonizatorji na območju Jugovzhodne Azije, medtem ko so Portugalci zasedli najmanjši del ozemlja, današnji Vzhodni Timor. Filipini so bili okupirani s strani Španije in kasneje od leta 1898 do 1946 s strani Amerike, ki je bila liberalni kolonizator. Največji merkantilistični kolonizator je bila Francija, ki je osvojila ozemlja današnje Kambodže, Laosa in Vietnama. Pod liberalne kolonizatorje na območju Jugovzhodne Azije uvrščamo Nizozemce, ki so zasedali zahodni Timor in Indonezijo, ter Veliko Britanijo z osvojenim ozemljem Mjanmara, Malezije, Singapurja in Brunejev. Najmočnejša bitka moči in rivalstva je bila med Veliko Britanijo in Nizozemsko v prvi polovici 19. stoletja na morskem predelu in med Veliko Britanijo ter Francijo v drugi polovici 19. stoletja na kopenskemu predelu (Ingkhaninan, 2013).

Slika 23: Kolonizirano ozemlje Jugovzhodne Azije

Vir: Van der Berg, Dutch East Indies, 2015.

V nadaljevanju bomo govorili o motivih in vplivu kolonializma, ki veljajo tudi za imperializem, ki je bil v državah Jugovzhodne Azije prisoten od 18. do 20. stoletja.

Prvotni namen kolonizatorjev je bilo povpraševanje po eksotičnih začimbah in težnja po iskanju hitrih ter poceni morskih poti. Kasneje je zanimanje za začimbe pojenjalo, saj so jih že izvozili in znali tudi pridelati. Sredi 16. stoletja se je pojavil glavni motiv kolonializma, in sicer zavzemanje ozemlja in izkazovanje moči pred ostalimi tekmeci. Evropski kolonizatorji so prodirali v Jugovzhodno Azijo izključno zaradi denarja in profita, hkrati pa so širili tudi krščansko vero in svoje ozemlje. Do konca 19. stoletja so zavzeli območje Jugovzhodne Azije in načrtali politične meje, ki jih poznamo še danes (Ingkhaninan, 2013; Lockard, 2008).

Kolonizacija kopenskega dela ni imela tako pomembne vloge kot kolonizacija morskih držav, saj kopenske države niso imele na voljo privlačnih začimb, hkrati pa sta kolonizacijo oteževali tudi geografska lega in struktura. Morske države so bile večji vojaški izziv, saj so bile bolj povezane in profitabilne (Ingkhaninan, 2013).

V obdobju od leta 1825 do 1870 je bila večina Jugovzhodne Azije pod Evropejci tudi zaradi naslednjih razlogov:

- regija je v začetku 19. stoletja doživela veliko političnih, gospodarskih in tehnoloških reform ter tako postala zanimiva in zaželeno med Evropejci, ki so zaznali potencial po preoblikovanju in okrepitvi;
- želja kolonizatorjev po čim večji moči in kontroli velikega ozemlja;
- z industrijsko revolucijo v ZDA in Evropi se je povečalo povpraševanje po surovinah, kot so les, sladkor in kava;
- v Severni Ameriki in Evropi je razcvet industrije zahteval vedno večji trg končnih proizvodov;
- izkoriščanje kolonij v dobrobit držav na zahodu s poceni uvozom surovin iz kolonij in z izvozom dragih končnih proizvodov v kolonije;
- do višanja cen dobrin je prišlo z opustitvijo suženjstva v letih 1830 in 1840;
- tehnološke inovacije so (parni stroj in ladja) zblížale Jugovzhodno Azijo z Evropo, znižale so tveganja in stroške trgovanja, prav tako pa je Sueški kanal omogočil krajšo trgovsko pot;
- večje zanimanje za Kitajsko je morskim državam Jugovzhodne Azije omogočilo, da so postale pomemben vezni člen med zahodom in vzhodom (Ingkhaninan, 2013).

Kunzler in Ziltener (2013) trdita, da je med drugim uspešnost kolonizatorjev odvisna od trajanja kolonializma, kajti daljše kolonialno obdobje pozitivno vpliva na politično, ekonomsko in socialno okolje, kar omogoča dolgotrajni razvoj kolonij. Iz Tabele 11 je razvidno, da so bili daljšemu obdobju kolonializma bolj zavezani liberalni kot merkantilistični kolonizatorji. Iz omenjenega lahko sklepamo, da so bili prvi uspešnejši od drugih.

Tabela 11: Obdobje kolonializma, kolonizatorji in njihov vpliv na države Jugovzhodne Azije

Država	Kolonizator	Obdobje kolonializma	Razglašena neodvisnost	Kolonialna vlada	Vpliv na razvoj kolonije
Tajska	neodvisna	-	1932 (ustavna monarhija)	kraljevina	-
Laos	Francija	1893–1953	1953	merkantilistična	slab
Kambodža	Francija	1863–1953	1954	merkantilistična	slab
Vietnam	Francija	1858–1945	1945	merkantilistična	slab
Mjanmar	Velika Britanija	1824–1948	1948	liberalna	slab
(Burma - pred 1989)					
Zahodna Malezija	Velika Britanija	1874–1946	1946	liberalna	dober
Vzhodna Malezija	Velika Britanija	1882–1946	1946	liberalna	dober
Vzhodni Timor	Portugalska	1702–1975	2002	merkantilistična	slab
Zahodni Timor	Nizozemska	1859–1949	1949 (pod Indonezijo)	liberalna	dober
Indonezija	Nizozemska	1619–1945	1945	liberalna	slab/dober
Filipini	Španija	1565–1898	-	merkantilistična	slab/dober
	Amerika	1898–1946	1946	liberalna	dober
Singapur	Velika Britanija	1826–1963	1965	liberalna	dober
Bruneji	Velika Britanija	1888–1984	1984	liberalna	dober

2.3 Vplivi kolonizatorjev

Kolonizatorji so politično, ekonomsko in socialno vplivali na kolonije. Za nadaljnjo analizo korupcije je treba prikazati vplive tako liberalnih kot merkantilističnih kolonizatorjev. Na podlagi rezultatov bomo lahko opredelili postkolonialni razvoj kolonij in povezavo s korupcijo.

Kolonizatorja se razlikujeta po ukrepih, ki sta jih sprejela na svoji poti do cilja. Merkantilisti so bili osredotočeni izključno na bogatenje kolonizatorja z izkoriščanjem kolonij, medtem ko so liberalisti poudarjali tudi razvoj same kolonije.

2.3.1 Merkantilistični kolonizatorji

Praviloma so kolonizirali visoko razvita in gosto poseljena območja s kratkim obdobjem kolonizacije. Znani so bili po blagi stopnji kolonizacije, delovali pa so predvsem na že obstoječih institucijah. Njihov glavni motiv je bil lastno bogatenje, dobiček pa so kovali s trgovanjem na kratek rok in z nabiranjem dragocenih kovin ter preprečevali širjenje ozemlja Angležev. Njihov model kolonizacije je temeljil na vojaški moči in nadzoru ter na

ustrahovanju in poniževanju lokalnega prebivalstva, kar je dolgoročno pripeljalo do slabše gospodarske razvitosti (Lange & Mahoney & von Hau, 2006; Russo, 2011).

Politični vpliv:

- Podpirali so hierarhično strukturo, v kateri je bila večina prebivalstva odvisna od manjše elite, kar je pripeljalo do neenakomerne premoženjske porazdelitve med prebivalci.
- Domačini so bili nezadovoljni s kolonizatorji, saj so bili izključeni iz gospodarskega poslovanja. Oblikovale so se nacionalne skupine, prihajalo pa je tudi do lokalnih uporov.
- Uvedli so davke med domačo populacijo, ki niso bili proporcionalni z njihovimi prihodki. Obdavčitev že tako nizkih plač in kmetijskih pridelkov je pripeljala do nezadovoljstva domačinov (Cambodia, 2015; Halpem & Tinsman, 1966; Lange & Mahoney & von Hau, 2006; Laos, 2015; Laos education, 2015; Molnar, 2005; Nguyen, 2013; Philippines, 2015; Philippine History, 2015; Russo, 2011; Vietnam, 2015).

Ekonomski vpliv:

- Trgovinski sistem se je postavil znotraj zaprtega trga, in sicer med kolonijo in domačo državo kolonizatorja z večjim poudarkom na izvozu kot uvozu. Izjema je bila Manila, ki je bila odprta skoraj za vse trgovce sveta. Povpraševanje po lokalnih surovinah je strmo naraslo, izvoz pa se je še povečal z izgradnjo Sueškega kanala.
- Postavili so trgovinske ovire in podprli institucije, ki manjšim skupinam zagotavljajo dobičke in ostalemu prebivalstvu onemogočajo privilegije.
- Španci so kolonijam predstavili zahodni način absolutnega lastništva zemljišč, ki je temeljil na fevdalnem sistemu.
- Kmetje so delali za dobrobit kolonizatorjev, ki so si lastili kmetijska zemljišča, veliko količino pridelkov pa so iz kolonij izvažali.
- Kolonizatorji so prisilili kmete v opuščanje pridelovanja riža in jih preusmerili v gojenje bombaža in jute zaradi večje tržne vrednosti. Zmanjšana ponudba riža je povzročila množično stradanje v Vietnamu, saj lokalno prebivalstvo ni imelo dovolj hrane za preživetje.
- Francozi so ustanovili veliko plantaž kavčuka, saj se je povpraševanje močno povečalo z rastjo francoske avtomobilske industrije. Gospodarska rast se je v Kambodži pričela kasneje z uvedbo plantaž riža, popra, koruze in bombaža.
- Pod okriljem Francije se je močno izboljšala infrastruktura v državi, saj se je povečal delež tlakovanih cest. Leta 1930 je v Kambodži stekla tudi železnica, ki je povezovala glavno mesto in tajsko mejo (Cambodia, 2015; Halpem & Tinsman, 1966; Lange & Mahoney & von Hau, 2006; Kwon, 2011; Laos, 2015; Laos education, 2015; Molnar, 2005; Nguyen, 2013; Philippines, 2015; Philippine History, 2015; Russo, 2011; Vietnam, 2015).

Socialni vpliv:

- Izobraževanje prebivalstva je bilo onemogočeno, saj kolonizatorji niso nameravali zaposlovati lokalnega prebivalstva v javnih sektorjih ali na višjih pozicijah.
- Izobraževanje v obdobju kolonializma je bilo dostopno in namenjeno samo manjšim bogatim elitam, ki so kasneje zavzele delovna mesta v birokraciji. Podatki kažejo, da je bilo leta 1945, torej med šestdesetletnim obdobjem vladanja Francozov na območju Indokine, kar 90 % vietnamskih kmetov nepismenih. Podatki iz leta 1963 potrjujejo, da se 75 % populacije Laosa ni nikoli izobraževalo. Izjema so bili prebivalci Vzhodnega Timorja, ki jim je bil dovoljen študij na Portugalskem.
- Na Filipinih se je leta 1863 vzpostavilo javno šolstvo, ki ga je nadzorovala Cerkev. Le petina vseh šoloobveznih otrok je znala brati in pisati ter tekoče govoriti špansko. Visokošolsko izobraževanje je bilo v celoti dostopno le bogati manjšini in prebivalcem španskega porekla, omogočen jim je bil celo študij v Evropi.
- V času kolonizacije ni bilo ukrepov na področju zdravstva, zato je v njem prihajalo do pomanjkanja sredstev. Leta 1939 je imel Vietnam le dva zdravnika na 100.000 ljudi (na Filipinih jih je bilo 25 za enako število).
- Opazne so bile velike razlike med urbanim in vaškim prebivalstvom, kjer so ostale tradicionalne socialne strukture, ki se jim ni uspelo povezati in razviti.
- Širjenje krščanstva na območju Filipinov in Vzhodnega Timorja (Cambodia, 2015; Halpem & Tinsman, 1966; Lange & Mahoney & von Hau, 2006; Kwon, 2011; Laos, 2015; Laos education, 2015; Molnar, 2005; Nguyen, 2013; Philippines, 2015; Philippine History, 2015; Russo, 2011; Vietnam, 2015).

Izjemen primer med merkantilističnimi kolonizatorji je bila Španija, ki je delovala na določenih področjih po zgledu liberalistov. Drugi so bili izraziti merkantilisti, saj je bil njihov prvotni namen skrb za lasten razvoj in ne za razvoj kolonij.

2.3.2 Liberalni kolonizatorji

Praviloma so kolonizirali manj razvita območja daljše obdobje. Liberalisti so bili znani po intenzivni stopnji kolonizacije, saj so sami vzpostavili in razvijali institucije. Uvedli so vladavino prava, učinkovito administracijo in zagotovili konkurenčni trg. Njihov model kolonizacije je temeljil na tržnem gospodarstvu, saj je širjenje mednarodne trgovine spodbujalo razvoj kolonij in konkurenčnost znotraj kapitalističnega gospodarstva (Lange & Mahoney & von Hau, 2006; Russo, 2011).

Politični vpliv:

- S političnimi organi je bila omogočena zasebna lastnina, spodbujali so komercialno proizvodnjo in uveljavili pravno državo.
- Kolonizatorji so predstavili zahodne ideje, kot so demokracija, ustavnost, institucije, in koncepte prava.

- Na višjih pozicijah in v javnih službah so bili zaposleni predstavniki kolonizatorjev.
- Uvedli so uspešen zahodni birokratski sistem, ki so ga razvili po lastnem vzoru, saj je tako olajšal gospodarski razvoj.
- Poskrbeli so za red in varnost, pobiranje davkov, javna dela, zakonodajo ter vse ostale pomembnejše funkcije države (Ingkhaninan, 2013; Kunzler & Ziltener, 2013; Samir, 2015).

Ekonomski vpliv:

- Trgovinski sistem se je ustanovil med kolonijo in ostalimi državami.
- Malezija in Singapur sta bila vključena v prost svetovni trgovalni sistem, kjer je imel posebno vlogo Singapur kot regijsko trgovalno središče. Omenjena vključitev je bila za gospodarski razvoj zelo pomembna, saj je spodbujala konkurenčen ekonomski model gospodarstva.
- Leta 1909 je bil dovoljen prost vstop filipinskih izdelkov na ameriški trg, prav tako je bila večina ameriških izvezetih iz obdavčitve na Filipinih. Prost pretok ameriškega uvoza je omogočil industrijsko rast Filipinov, izvoz kmetijskih pridelkov, predvsem sladkorja, pa je omogočil razcvet ameriškega trga.
- Kmetje so se pričeli vključevati v proces tržnega gospodarstva s prodajo pridelkov. Obstoječe pridelovalne površine so se razširile, zato je bilo za prodajo na voljo več pridelka. Proces vključevanja ni bil vedno prostovoljen, saj so jih včasih k temu prisilili kolonizatorji, ki so prav tako uravnavali delež pridelka, namenjenega prodaji.
- Vzpostavitev usklajenih pravnih in policijskih institucij, ki zagotavljajo osnovno infrastrukturo za delujoči trg.
- Pomemben je razvoj znotraj kolonij, predvsem razvoj podjetništva s strani lokalnega prebivalstva. Razvili so industrije oziroma panoge, ki so dosegale hitre dobičke, in s tem v celoti izkoriščali razpoložljive vire kolonij.
- Veliko so vlagali v infrastrukturo, predvsem v ceste in železnice. Napredek je bil viden v bolj razvejanem sistemu cest, železnic in v hitrejšem rečnem transportu. Prej izolirani periferni deli imajo sedaj boljšo infrastrukturo ter dostop do večjih centrov in izvoznega trga, ki omogoča razvoj.
- Dejavnosti z večjo dodano vrednostjo, kot sta npr. rudarjenje in proizvodnja palmovega olja, so kolonizatorji zadržali v svojih rokah, medtem ko so domačim prebivalcem pustili le manj specializirana dela, ki so jih opravljali že pred prihodom kolonizatorjev, kot sta kmetovanje in pletenje košar (Cheong, 2006; Drabble, 1974; Fook-Seng, 1974; Latt, 2013; Locher, 1994; Meyer, 2009; Nawawi, 1971).

Socialni vpliv:

- Šolski sistem je bil podrejen ekonomski razporeditvi, saj so domačine izobraževali le za tista dela, za katera so kolonizatorji želeli, da jih opravljajo. Namen je bil boljše poučiti

lokalno prebivalstvo o stvareh, ki so jih že poznali. Organizirali so posebno šolstvo za domačine, medtem ko so imeli kolonizatorji svoje šolstvo, ki je bilo dosti bolj razvito. Prosta mesta so povsem prilagajali potrebam gospodarstva.

- Za šolstvo je bilo bolje poskrbljeno v Singapurju, saj so leta 1904 ustanovili medicinsko fakulteto, medtem ko so druge fakultete odprli šele po drugi svetovni vojni.
- Do leta 1940 je le 1.000 Indonezijcev doseglo univerzitetno izobrazbo, kar pomeni, da je bil delež šolarjev in študentov izjemno majhen. Nekateri otroci se niso niti šolali, pri peščici je bila izobrazba le izjemoma višja od osnovnošolske.
- Zelo dobro je bil razvit šolski sistem na Filipinih. Na stotino učiteljev je prišlo iz ZDA, kar je omogočilo hitro usposabljanje domačih učiteljev in s tem tudi njihovo zaposlitev (kar 26.200) v javnih šolah. Za šolstvo se je porabila polovica vladnega proračuna, zato je v šolah populacija zrasla za petkrat. Pedagoška eksplozija se je odrazila tudi v pismenosti, ki se je v letu 1930 podvojila. Filipinci so osvojili skupni jezik zahodne civilizacije in do leta 1939 je že četrtnina prebivalstva tekoče govorila angleško.
- Ustanovili so boljši zdravstveni sistem, poudarek pa je bil na zagotavljanju zdravstvenih storitev in na zahodnih medicinskih tehnikah. Raven storitev in zdravstvenega stanja prebivalstva se je strmo povzpela, v povprečju pa so bili prebivalci na tem območju bolj zdravi kot v ostalih delih Azije in celo Evrope (Cheong, 2006; Drabble, 1974; Fook-Seng, 1974; Latt, 2013; Locher, 1994; Meyer, 2009; Nawawi, 1971).

V večini držav so bili kolonizatorji tipični liberalisti, saj so kolonije vključevali v prost trgovinski sistem, ob tem pa so dobro skrbeli za prvotno prebivalstvo in razvoj. Edina izjema je bil Mjanmar, saj so ga Britanci kolonizirali z vojaškim prevzemom in se tudi v času nadvlade niso trudili za njegovo blaginjo in razvoj kot v drugih kolonijah, vendar pa jim nikoli ni uspelo dobiti popolnega nadzora nad prebivalstvom. Pojavljale so se gverilske skupine, ki so se borile proti kolonialni oblasti, saj prvotni namen Britancev ni bil razvoj kolonije, zato je je trpel življenjski standard. Še danes je Mjanmar najslabše razvita država Jugovzhodne Azije.

Britanci so kot liberalni kolonizatorji pozitivno vplivali na postkolonialen razvoj kolonij, saj so se vse države z izjemo Mjanmara nadpovprečno razvile. Pri liberalnih kolonizatorjih iz okvira ukrepov izstopa le Nizozemska, ki ji ni uspelo v celoti zagotoviti liberalnega razvoja (kot Veliki Britaniji), saj je bila Indonezija za nadvlado geografsko prevelika. Ne moremo trditi, da je bila Nizozemska v celoti liberalen kolonizator, saj je svoje namene poskušala doseči tudi z nasiljem, kar pa je lastnost merkantilistov.

2.4 Analiza vpliva tipa kolonizatorja in odprtosti ekonomije na razširjenost korupcije danes

2.4.1 Analiza vpliva tipa kolonizatorja

Kolonizacija Jugovzhodne Azije je bila dvorezen meč, saj je imela tako pozitivne kot negativne učinke. Pozitivni dejavniki, ki so vplivali na napredek in razvoj regije, so:

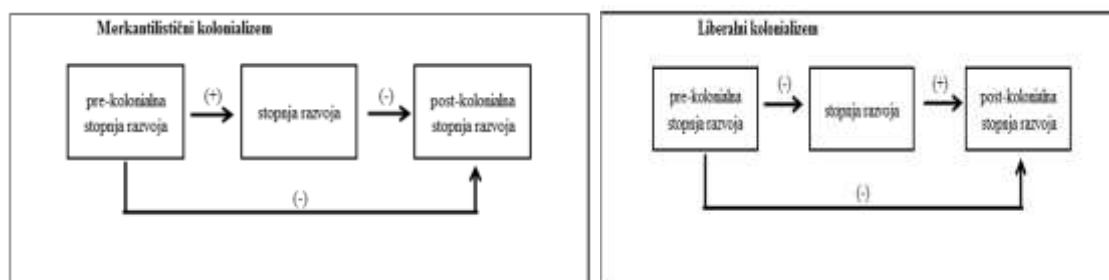
- kolonizatorji so omogočili, da so se države vključile v ekonomsko bolj odprto gospodarstvo in tako ekonomsko zrasle;
- zgradili so moderno infrastrukturo, šole in zdravstvene ustanove;
- razširili so zahodni koncept prava;
- pojavila se je socialno-kulturna raznolikost.

Negativni dejavniki:

- dnevno plačilo v lokalni proizvodnji je bilo podcenjeno;
- populacijo so odtujili od lokalnih struktur in domače države;
- lokalno prebivalstvo se je zadolževalo zaradi širjenja obdelovalnih površin.

Slika 24 prikazuje model kolonializma in razvoja. Razvidno je, da se merkantilistični kolonizatorji osredotočajo na razvitejše kolonije, s svojim delovanjem pa negativno vplivajo na stopnjo razvoja kolonije, kar se vidi v slabšem postkolonialnem razvoju. Liberalni kolonizatorji s svojim delovanjem pozitivno vplivajo na postkolonialen razvoj, njihove ciljne kolonije so v osnovi slabo razvite.

Slika 24: Model kolonializma in razvoja

Vir: M. Lange, J. Mahoney & M. von Hau, *Colonialism and development: A comparative analysis of Spanish and British colonies*, 2006, str. 1421, slika 1.

V prvem delu drugega raziskovalnega vprašanja se sprašujemo, ali je tip kolonizatorja v preteklosti vplival na raven korupcije v državah Jugovzhodne Azije.

Russo (2011) trdi, da je manj korupcije prisotne v državah, ki so bile pod liberalnimi kolonizatorji, kot so Velika Britanija, Nizozemska in ZDA, saj so bile te države, kot je bilo omenjeno že v prejšnjih poglavjih, usmerjene v prosti trg, spoštovale so lastniške pravice domačinov, poudarjale izobraževanje, polagale institucionalne temelje za razvijajoče se tržne sisteme in razvijale podjetništvo za kolonialna gospodarstva. Vse skupaj naj bi imelo močno vlogo pri zmanjševanju ravni korupcije, saj naj bi prebivalstvo zaupalo v pravni sistem, kar bi zmanjšalo črno ekonomijo in podkupovanje (Russo, 2011).

Države z bivšimi liberalnimi kolonizatorji so bile usmerjene v pridobivanje dobička s spodbujanjem liberalnega trga in podjetništva v dobro kolonij. Nasprotno pa so merkantilistični kolonizatorji, kot so Španija, Portugalska in Francija, skušali pridobiti dobiček z uveljavljanjem vojaške moči in s poniževanjem lokalnega prebivalstva, ki je bilo prikrajšano za marsikatero svoboščino (razvoj lastnega podjetništva), ki so bile prisotne v liberalnih kolonijah. Zaradi različnih vodstvenih načinov kolonij se je razlikoval tudi postkolonialni razvoj. Vlada se je reševanja državnih problematik lotevala različno, kar se je zrcalilo tudi v različnih stopnjah zaupanja lokalnega prebivalstva v državne organe in v stopnji koruptivnosti institucij (Russo, 2011).

V teoriji nam je uspelo povzeti glavne razlike med liberalnimi in merkantilističnimi kolonizatorji. V Tabeli 12 so na podlagi indeksa, ki predstavlja zaznavanje koruptivnosti javnega sektorja posamezne države, podane točke, kjer 0 predstavlja zelo koruptivno državo in 100 državo brez korupcije. Analizirane države so zajete v skupini glede na zgodovinsko pripadnost določenemu tipu kolonizatorja, podatki pa so podani od leta 1995 naprej, saj so to prvi dostopni empirični podatki o korupciji. V Tabeli 13 je podana tudi legenda intervalov korupcije, ki razvršča države v različne kategorije glede na točke.

Iz Tabele 12 je razvidno, da imajo države, ki so bile liberalne kolonije, povprečno nižjo stopnjo korupcije v primerjavi z državami, ki so bile merkantilistične. Kljub temu da imajo države, ki so bile pod liberalnimi kolonizatorji, v povprečju nižjo stopnjo korupcije, se večina držav po definiciji uvršča v interval visoke korupcije, saj so njihove vrednosti pod petdesetimi točkami. Bruneje in Vzhodni Timor smo iz analize izključili zaradi pomanjkljivih podatkov.

Singapur je edina država, ki izstopa z visokim številom točk. Opredeljuje se kot država, ki ima zelo nizko stopnjo korupcije. Malezija je po rezultatu na območju Jugovzhodne Azije druga najboljša, toda v primerjavi s svetovnim povprečjem velja za državo, v kateri je korupcija še precej razširjena.

Tabela 12: Indeks zaznavanja korupcije za države Jugovzhodne Azije

	Liberalne kolonije				Merkantilistične kolonije			
	Indonezija	Mjanmar	Malezija	Singapur	Filipini	Kambodža	Laos	Vietnam
1995	10	0	70	90	10	0	0	10
1996	10	10	70	90	30	0	10	10
1997	19	10	53	93	28	30	10	10
1998	27	10	53	88	27	30	10	10
1999	27	10	50	87	31	30	10	28
2000	20	10	53	91	33	30	10	25
2001	17	10	51	91	36	30	10	26
2002	17	10	48	91	28	30	10	25
2003	19	10	50	92	29	30	10	26
2004	19	10	49	93	26	30	10	24
2005	19	16	52	94	25	30	10	24
2006	20	17	50	93	26	10	10	26
2007	22	18	51	94	25	23	33	26
2008	24	19	50	94	25	21	26	26
2009	23	14	51	93	25	20	19	26
2010	26	13	51	92	23	18	20	27
2011	28	14	45	92	24	20	20	27
2012	28	14	44	93	24	21	21	27
2013	30	15	43	92	26	21	22	29
2014	28	12	44	92	26	19	19	27
2015	32	21	50	86	36	20	26	31
2016	34	21	52	84	38	21	25	31
povprečje	45				22			

Vir: Transparency international, Corruption perception index, 2016e.

Tabela 13: Legenda intervalov korupcije

	Legenda intervalov korupcije
0–50	visoka korupcija
50–60	večinoma neosvobojena korupcije
60–70	zmerno osvobojena korupcije
70–80	večinoma osvobojena korupcije
80–100	osvobojena korupcije

Vir: Transparency international, Corruption perception index, 2016e.

Po visoki stopnji korupcije izstopa Mjanmar, ki ima iz sklopa analiziranih držav takoj za Kambodžo najvišjo vrednost in je bil britanska kolonija, zasedena zaradi strateškega pomena ozemlja na poti med Indijo in Kitajsko. Zaradi slabega odnosa s kolonizatorjem in pomanjkanja domačih dobrin za namene trgovanja se je izjemno slabo razvijal, zato je tako visoka korupcija kljub liberalnemu kolonizatorju pričakovana. Po razglašeni neodvisnosti leta 1948 so sledili zaporedni upori komunistov. Leta 1958 je pričela država gospodarsko napredovati in hkrati politično razpadati zaradi razkola stranke ljudske svobodne lige. Trgovina in industrija sta bili nacionalizirani čez noč, kar je pripeljalo do stagnacije

gospodarstva. Povzamemo lahko, da so po drugi svetovni vojni zaradi nezadovoljstva ljudstva nad vladnim sistemom sledili številni protesti in državni udari. Žal pa tudi država ni sprejela nikakršnih omejitvenih ukrepov, saj so bile korupcija in davčne utaje redna praksa. V teoriji ima Mjanmar razvit sodni sistem, toda v odločitve se prevečkrat vmeša vlada, ki izkorišča osebne odnose in uporablja podkupnine (Transparency International, 2015d).

V Singapurju je bila korupcija prvič kaznivo dejanje z uveljavitvijo kazenskega zakonika. Na tem območju je bila dokaj razširjenja policijska korupcija, o tem pričajo kriminalna dejanja, podkupovanja in kraje. Skokovita inflacija v času japonske okupacije je onemogočila javnim uslužbencem preživetje s fiksno plačo, pogoji pa so se po vojni še poslabšali. Nizke plače in visoki življenjski stroški v povojnem obdobju so samo poglobili koruptivno vedenje. Za reševanje problema korupcije je bila protikorupcijska naloga dodeljena policiji, ki pa sama ni bila kos razmeram, saj je imela premajhno enoto in premalo sredstev za reševanje problematike, prav tako pa je bila korupcija prisotna v samem oddelku. Po vseh slabih izkušnjah so ustanovili neodvisno institucijo, in sicer Urad za preiskovanje korupcije (angl. *Corrupt practices investigation bureau*, v nadaljevanju CPIB), ki je obrodil sadove s podporo nove politične stranke ter tako zmanjšal korupcijo do zanemarljive ravni. V primerjavi s Slovenijo Urad za preiskovanje korupcije v Aziji deluje, saj je mentaliteta ljudstva drugačna. V Aziji je ljudstvo bolj naklonjeno oziroma podrejeno državi, ker se je tak vzorec vedenja razvil v času kolonij. Države Jugovzhodne Azije so se večinoma osamosvojile po drugi svetovni vojni, torej je imelo ljudstvo kar polovico stoletja časa za razvoj odnosa do države. Singapur je danes ena izmed držav, ki ima zelo nizko stopnjo kriminala, najbolj urejene pravice intelektualne lastnine in odlično delujoča gospodarska sodišča (Quah, 1982).

V Indoneziji je korupcija med javnimi uslužbenci in uradniki še vedno prisotna, kar zavira tuje neposredne investicije. Lokalno prebivalstvo je zasedlo pozicije v javnem sektorju, ki so jih v kolonialnem času zasedali kolonizatorji, toda s to razliko, da so imeli birokrati v postkolonialnem obdobju podpovprečno nižje prejemke. Quah (1982) trdi, da je korupcija prisotna predvsem zaradi nizkih prejemkov javnih uslužbencev, zapletene zakonodaje in nizkega tveganja za odkritje koruptivne dejavnosti kljub obstoju protikorupcijske komisije. Gospodarska rast in korupcija sta bili sočasno prisotni v vladavini Suharta, saj je bila makroekonomska politika precej preudarna, kar se je kazalo tudi v vlaganju v izobraževanje in infrastrukturo. V državi ni bilo pretirane obdavčitve, saj sta dosti prihodka prinesla nafta in plin. Država je imela relativno odprto gospodarstvo, gospodarska rast pa bi bila seveda lahko še višja, če ne bi bilo korupcije. Suhartov režim je birokrate prisilil v koruptivni sistem, saj so bile plače daleč pod povprečjem, zato so bili prisiljeni razliko prihodka pridobivati s korupcijo. Korupcija je bila na področju birokracije tako močno zakoreninjena, da je bila učinkovitost delavcev postavljena na drugi tir, kar se je na dolgi rok poznalo v pomanjkanju sposobnosti in spretnosti civilne službe. V letu 2015 se je vlada odzvala na preiskavo državne protikorupcijske komisije in aretirala njenega načelnika. Sodstvo je v določenih pogledih

dokaj samostojno, toda izvršba odločb je neučinkovita in neenakomerna (Quah, 1982; Transparency International, 2015d).

V Maleziji je bila korupcija prvič kaznivo dejanje z uveljavitvijo kazenskega zakonika v letu 1871. Skoraj 60 let kasneje je prišlo do prve uradne preiskave na področju birokratske korupcije, ustanovljena je bila tudi protikorupcijska komisija, katere namen je bil ugotoviti prisotnost korupcije v javnem sektorju, zmanjšati priložnosti za koruptivno vedenje in raziskovati obtožnice. Poročilo, ki ga je izdala komisija, je potrdilo, da je bilo podkupovanje oz. koruptivno vedenje prisotno v ranljivih oddelkih, torej tam, kjer so bili uradniki nižje plačani in so imeli več stika z javnostjo, tak primer je policija. Komisija je z izdajo poročila predlagala ukrepe, ki pa niso bili uveljavljeni, saj so bili politični voditelji preobremenjeni s procesom neodvisnosti (Quah, 1982).

Glede na rezultat imajo Filipini zelo podobno zgodbo kot Indonezija, saj so bili tako pod liberalnim kot merkantilističnim tipom kolonizatorja. Med merkantilističnimi kolonijami so se odrezali najboljše, saj so bili del koloniziranega obdobja tudi pod Američani, ki veljajo za liberalne kolonizatorje. Korupcija je zelo razširjen pojav v poslu in vladi, bogastvo v državi pa je neenakomerno porazdeljeno, saj ima deset vodilnih družin nesorazmeren delež nepremičnin in veliko politične moči. Pravosodni sistem je počasen, delavci so slabo plačani in kultura nekaznovanja je posledica takšnega neučinkovitega delovanja. Kot trdi Corpuz (1957), je najšibkejša točka kolonialne birokracije notranja moralna korupcija javnih uslužbencev.

Podobne okoliščine kot v drugih državah so pripeljale do visoke korupcije, in sicer zaradi nizkih plač uslužbencev glede na dodeljene obširne dolžnosti in zaradi slabih delovnih pogojev. Corpuz (1957) omenja, da sta bili v času ameriške kolonialne birokracije v koruptivna dejanja vključeni dve skupini birokratov. V prvi skupini so bili civilisti in odpuščeni vojaki, v drugi pa narodni komunisti. Druga skupina ni prejemale plačila, ampak je le pobirala dajatve za pravne usluge. Področje birokracije je bilo dokaj čisto oziroma z manjšo prisotnostjo korupcije, saj so v času ameriške kolonizacije birokrati prejeli višje plače, koruptivni birokrati pa so bili takoj odstavljeni. Endriga (1979) trdi, da sta dva glavna dejavnika, ki sta bila odgovorna za razmah korupcije, neustrezni javni delavci in neučinkovit legalni sistem, oba pa sta bila odstranjena v času ameriške kolonizacije. Kljub učinkovitosti ameriškega kolonialnega obdobja je korupcija še vedno ena izmed glavnih težav v državi. Raven je bilo težko obvladovati zaradi nenehnega menjavanja mandatov različnih predsednikov, ki so moči usmerili v svoje kampanje in ne v iskanje rešitev, ki bi zmanjšale korupcijo (Quah, 1982; Transparency International, 2015d).

Vojna je pustila posledice na delovanju države, saj je korupcija v Vietnamu vpletena v celotni proces delovanja vlade in pravosodnega sistema, tako da številne državne družbe poslujejo z zelo nizko stopnjo transparentnosti, prav tako se zasebna lastnina ne spoštuje in reševanje sporov lahko traja leta. Vzhodni Timor ima malo nižjo stopnjo korupcije v

primerjavi z Laosom in Kambodžo, toda kljub temu je celotna slika slaba predvsem zaradi vladavine prava in zemljiških reform iz časa kolonializma, ki še danes niso rešene (Transparency International, 2015d).

Visoka raven korupcije v Laosu povzroča razpadanje javnih storitev. Pravosodni sistem je nemočen in neučinkovit, saj imajo vladajoče stranke konstanten nadzor. Tako kot v Laosu je tudi v Kambodži korupcija resna ovira za gospodarski razvoj in socialno stabilnost, tuje naložbe pa so kljub korupciji omogočile gospodarsko rast. Sodstvo je neučinkovito, saj je predmet političnega pritiska (Transparency International, 2015d).

Tajska je edina država s tega področja, ki ni bila kolonizirana, kar pa ne pomeni, da nima korupcije. Ta je na Tajskem velik problem nacionalnega razvoja, koruptivno vedenje pa lahko zasledimo že v 16. stoletju med birokracijo, saj takrat birokrati niso prejeli plačila, ampak so si odvzeli delež od dajatev, ki so bile namenjene kralju. Tudi tukaj so uslužbenci prejeli nizko plačilo, ki ni zadoščalo za življenjske stroške, kar je vodilo v koruptivno vedenje. V letu 1967 je bila narejena analiza, ki je pokazala, da kar 80 % javnih uradnikov in 86 % državljanov verjame, da birokratska korupcija na območju Tajske prevladuje zaradi koruptivnega skupinskega dela (Quah, 1982).

Tabela 14 prikazuje podatke globalnega barometra korupcije za leto 2013, saj pred tem analize ni bilo. Malezija, Indonezija, Filipini, Kambodža in Vietnam so države, za katere so podatki dostopni. Globalni barometer korupcije je raziskava javnega mnenja o prisotnosti korupcije na izbranih področjih oziroma organih v državi. Prebivalci različnih držav najvišji odstotek korupcije pripisujejo političnim strankam, sodnemu sistemu in policiji, ravno omenjeni organi pa bi morali imeti razvite protikorupcijske strategije. Malezija, Indonezija in Filipini imajo dokaj realno sliko glede stopnje koruptivnosti, saj velika večina ljudi misli, da so koruptivni ključni organi v državi. Zanimiv je rezultat Kambodže in Vietnama, ki veljata za državi z visoko stopnjo korupcije, toda s tem se pri določenih organih, kot so politične stranke, zakonodaja in vojska, večina ljudi ne strinja. Predvsem izstopajo podatki za Kambodžo na področju policije in javnih uslužbencev. Takšne nenavadne rezultate za ti dve državi si lahko razlagamo s kulturo države, saj se je korupcija tu razvila kot način življenja (Transparency International, 2015d).

Tabela 14: Globalni barometer korupcije za leto 2013 (v %)

	Politične stranke	Zakonodaja	Vojska	Sodni sistem	Policija	Javni uslužbenci
Malezija	69%	44%	10%	35%	76%	46%
Indonezija	86%	89%	41%	86%	91%	79%
Filipini	58%	52%	43%	56%	69%	64%
Kambodža	28%	16%	23%	60%	37%	30%
Vietnam	27%	28%	25%	53%	72%	55%

Vir: Transparency international, Global corruption barometer, 2016f.

Prikazati želimo tudi razvoj držav Jugovzhodne Azije, ki so bile pod vplivom različnih kolonizatorjev, zato smo podali podatke indeksa človekovega razvoja (angl. *Human development index*, v nadaljevanju HDI), ki so vidni v Tabeli 15. S svojo obliko kolonizacije so kolonizatorji vplivali na postkolonialni razvoj držav, slednje pa je mogoče razbrati tudi iz Tabele 15, kjer je razvrstitev držav identična sliki korupcije, saj je bolj prisotna v manj razvitih državah.

HDI v svojem izračunu vključuje življenjsko dobo, stopnjo pismenosti, stopnjo izobrazbe in življenjsko raven. Vidimo, da je indeks v vseh državah skozi čas rasel, kar pomeni, da so se države konstantno razvijale. Singapur ima najvišjo vrednost indeksa in hkrati v primerjavi z ostalimi najnižjo stopnjo korupcije. Sledi mu Malezija z visoko vrednostjo, ki je večinoma neosvobojena korupcije. Ostale države, z izjemo Mjanmara, se po HDI uvrščajo pod srednjo vrednost in spadajo v kategorijo visoko koruptivnih držav. Mjanmar, ki ima nizko vrednost indeksa in s tem najnižje mesto od vseh držav, se je izredno slabo razvijal, saj s strani Velike Britanije ni bil enako spodbujan kot ostale kolonije. Iz podatkov je možno opaziti, da imajo med merkantilističnimi kolonijami najboljše vrednosti Filipini, saj so bili nekaj časa pod vladavino Američanov, ki veljajo za liberalne kolonizatorje (Human development reports, 2016).

Tabela 15: HDI-vrednosti držav Jugovzhodne Azije od 1980 do 2013

Država	1980	1990	2000	2005	2008	2010	2011	2012	2013
Zelo visoka vrednost indeksa									
Singapur	..	0,74	0,8	0,84	0,87	0,89	0,9	0,9	0,9
Visoka vrednost indeksa									
Malezija	0,58	0,64	0,72	0,75	0,76	0,77	0,77	0,77	0,77
Srednja vrednost indeksa									
Indonezija	0,47	0,53	0,61	0,64	0,65	0,67	0,68	0,68	0,68
Filipini	0,57	0,59	0,62	0,64	0,65	0,65	0,65	0,66	0,66
Vietnam	0,46	0,48	0,56	0,60	0,62	0,63	0,63	0,64	0,64
Vzhodni Timor	..	..	0,46	0,51	0,58	0,61	0,61	0,62	0,62
Kambodža	0,25	0,4	0,47	0,54	0,56	0,57	0,57	0,58	0,58
Laos	0,34	0,39	0,47	0,51	0,53	0,55	0,56	0,56	0,57
Nizka vrednost indeksa									
Mjanmar	0,33	0,35	0,42	0,47	0,50	0,51	0,52	0,52	0,52

Vir: Human development reports, Human Development Index and its components, 2016.

Tip kolonizatorja v preteklosti je posredno vplival na raven korupcije v državah Jugovzhodne Azije, kar lahko potrdimo tudi s prispevkom Rusoja (2011), ki trdi, da bivši model kolonizacije vpliva na postkolonialno gospodarsko rast kolonij in da sta gospodarska rast in korupcija povezani kategoriji. Kolonije, ki so bile pod liberalnimi kolonizatorji, so na dolgi rok razvile ekonomske sisteme z manjšo prisotnostjo korupcije kot kolonije, ki so bile pod merkantilisti.

Kljub nižji korupciji v državah liberalnih kolonizatorjev je celotna slika na območju Jugovzhodne Azije dokaj slaba. Gre za ekonomsko in politično najbolj raznoliko regijo na svetu, saj zajema gospodarsko najbogatejše države in hkrati najrevnejše prebivalstvo. V regiji, kjer so mednarodna trgovina, kulturne izmenjave in stabilnost ključnega pomena, je presenetljivo, da je bilo tako malo prizadevanja za boj proti korupciji. Ta je na tem območju velik in dolgotrajen problem, še zlasti politična korupcija, ki ogroža domačo varnost. Največ korupcije je med državami v razvoju, saj je počasen proces izgradnje demokracije sprožilec korupcije in njenih vzrokov. Države se razvijajo ekstremno hitro, žal pa temu razvoju ne sledijo institucije, ki bi nadzirale delovanje in s tem tudi korupcijo (Transparency International, 2015c; Vaduva, 2014).

Razlogov za prisotnost politične korupcije na ozemlju Jugovzhodne Azije je več, saj se v nekaterih primerih zdi, da med korupcijo in kulturo obstaja splošna povezava, ki je postala način življenja. Politične stranke naj bi bile najbolj skorumpirane institucije v državi, saj naj bi njihovi pripadniki po mnenju Mietznerja (2007) želeli zgraditi svoje bogastvo in moč. Do korupcije je pripeljalo tudi močno državno znižanje financiranja političnih strank, katerih dohodek je bil kasneje zagotovljen z državnimi subvencijami in prispevki gospodarskih družb. Lahko bi potrdili, da je do pogostega koruptivnega ravnanja prihajalo ravno zaradi nizkih državnih subvencij.

Večja gospodarska povezava je s seboj prinašala tudi nekaj problemov. Regija, ki je v hitrem vzponu, lahko hitro podleže koruptivnim dejanjem posameznikov, saj ti izkoristijo priložnost in čas, ko je korupciji namenjene manj kontrole. Prav tako lahko mednarodno trgovanje, naložbe in večje količine gospodarskih poslov pripeljejo do novih priložnosti za korupcijo, kar velja tudi za povečan tok denarja, trgovine in delovne sile (Transparency International, 2015c).

Tako kot politična korupcija je v Jugovzhodni Aziji prisotna tudi visoka stopnja korupcije v javnem sektorju, po raziskavah sodeč predvsem zaradi pomanjkanja zakonov, predpisov in transparentnosti (Transparency International, 2015c).

Omenjali smo že, da so avtorji dokazali negativno povezavo med korupcijo in stabilnim razvojem, kar je seveda odvisno od vpliva kolonizatorjev. Ugotovitve kažejo, da je boljša dostopnost do informacij oziroma večja transparentnost povezana z manjšo korupcijo, saj to pomeni višjo stopnjo pismenosti prebivalstva in predvsem višjo stopnjo svobode ter zaupanja (Transparency International, 2015b).

2.4.2 Vpliv odprtosti ekonomije na korupcijo

V drugem delu drugega raziskovalnega vprašanja se sprašujemo, ali odprtost gospodarstva vpliva na raven korupcije v državah Jugovzhodne Azije. Indeks

ekonomske svobode uporablja podatke z različnih področij: pravica intelektualne lastnine, osvobojenost korupcije, poslovanje, delo, trgovina, državna potrošnja, naložbe, fiskalna, monetarna in finančna svoboda (Index of economic freedom, 2016).

Vrednost indeksa je v Tabeli 16 je opredeljena v intervalu od 0, ki pomeni ekonomsko popolnoma nesvobodne države, do 100, kjer so ekonomsko popolnoma svobodne države. Vsaka od prej omenjenih kategorij je ovrednotena od 0 do 100, tako da je omenjeni indeks povprečje vseh. Države, ki dosegajo visoko število po indeksu, imajo prijazno poslovno davčno politiko, prav tako vlada spodbuja inovacije in podjetništvo. Prebivalstvo v omenjenih državah uživa v višji državni blaginji, izobrazbi in daljši življenjski dobi. Vzorec je pokazal, da imajo tiste države, ki so ekonomsko svobodne, tudi boljše rezultate na treh ključnih področjih, in sicer v prihodku na prebivalca, socialnem napredku in demokratičnem upravljanju vlade (Index of economic freedom, 2016).

Ekonomsko svobodne države omogočajo prebivalcem svobodo do dela, izobrazbe in svobodnega gibanja kapitala ter dobrin. Ideja omenjene svobode je čistejše okolje, višja blaginja na prebivalca, razvoj populacije, demokracija, zmanjševanje prisotnosti revščine in bolj zdravo prebivalstvo na dolgi rok (Index of economic freedom, 2016).

Indeks, ki je podan za leta od 1995 do 2016, v Tabeli 16 prikazuje podobne rezultate kot indeks korupcije. Države, ki so bile pod liberalnimi kolonizatorji, imajo povprečen indeks ekonomske svobode 63,15, kar se razlikuje od držav pod merkantilisti, katerih vrednost indeksa je 52,24. Bruneji so zaradi pomanjkljivih podatkov izključeni iz analize.

Le Singapur je ekonomsko svobodna država v Jugovzhodni Aziji, saj v vseh analiziranih kategorijah dosega nad 80 točk. Na drugem mestu mu sledi Malezija, ki je opredeljena kot večinoma svobodna država in se od Singapurja razlikuje v kategorijah osvobojenosti korupcije, investicijski in finančni svobodi, kjer ima še posebno izrazito nizke vrednosti. Zmerno ekonomsko svobodna država so Filipini. Za merkantilistično kolonijo so na dokaj dobrem mestu, k čemur je pripomogel vpliv liberalnih ameriških kolonizatorjev, pod vplivom katerih so se uspešno razvijali. Večinoma ekonomsko nesvobodne države so Kambodža, Indonezija in Vietnam, od katerih je bila le Indonezija pod vplivom liberalistov. Kolonialna politika na tako velikem območju ni bila najuspešnejša, saj je bila vladavina podobna merkantilistični in je vplivala na korupcijo in ekonomsko svobodo. Na drugi strani sta Laos in Mjanmar državi s potlačeno ekonomsko svobodo.

Tabela 16: Indeks ekonomske svobode

	Liberalna kolonija		Merkantilistična kolonija		Liberalna kolonija	Merkantilistična kolonija			Liberalna kolonija
	Singapur	Malezija	Filipini	Kambodža	Indonezija	Vietnam	Vzhodni Timor	Laos	Mjanmar
1995	86,30	71,90	55,00	0,00	54,90	41,70	0,00	0,00	0,00
1996	86,50	69,90	60,20	0,00	61,00	40,20	0,00	38,50	45,10
1997	87,30	66,80	62,20	52,80	62,00	38,60	0,00	35,10	45,40
1998	87,00	68,20	62,80	59,80	63,40	40,40	0,00	35,20	45,70
1999	86,90	68,90	61,90	59,90	61,50	42,70	0,00	35,20	46,40
2000	87,70	66,00	62,50	59,30	55,20	43,70	0,00	36,80	47,90
2001	87,80	60,20	60,90	59,60	52,50	44,30	0,00	33,50	46,10
2002	87,40	60,10	60,70	60,70	54,80	45,60	0,00	36,80	45,50
2003	88,20	61,10	61,30	63,70	55,80	46,20	0,00	41,00	44,90
2004	88,90	59,90	59,10	61,10	52,10	46,10	0,00	42,00	43,60
2005	88,60	61,90	54,70	60,00	52,90	48,10	0,00	44,40	40,50
2006	88,00	61,60	56,30	56,70	51,90	50,50	0,00	47,50	40,00
2007	87,10	63,80	56,00	55,90	53,20	49,80	0,00	50,30	41,00
2008	87,30	63,90	56,00	55,90	53,20	50,40	0,00	50,30	39,50
2009	87,10	64,60	56,80	56,60	53,40	51,00	50,50	50,40	37,70
2010	86,10	64,80	56,30	56,60	55,50	49,80	45,80	51,10	36,70
2011	87,20	66,30	56,20	57,90	56,00	51,60	42,80	51,30	37,80
2012	87,50	66,40	57,10	57,60	56,40	51,30	43,30	50,00	38,70
2013	88,00	66,10	58,20	58,50	56,90	51,00	43,70	50,10	39,20
2014	89,40	69,60	60,10	57,40	58,50	50,80	43,20	51,20	46,50
2015	89,40	70,80	62,20	57,50	58,10	51,70	45,50	51,40	46,90
2016	87,80	71,50	63,10	57,90	59,40	54,00	45,80	49,80	48,70
povprečje	87,61	65,65	59,07	58,27	56,30	47,25	45,08	44,38	43,04
ekonomska svoboda	svobodna	večinoma	zmerno	večinoma nesvobodna			potlačena		

Vir: Index of economic freedom, Country rankings, 2016.

Odprtost gospodarstva vpliva na raven korupcije v državah Jugovzhodne Azije, saj so gospodarsko bolj odprte oziroma svobodne države manj koruptivne kot tiste, ki so manj odprte. Na osnovi pridobljenih podatkov lahko trdimo, da je gospodarska odprtost posredno povezana s tipom kolonizatorja, ki med drugim oblikuje različne vzorce razvoja, kar se zrcali tudi v ekonomski svobodi.

Tabela 17 prikazuje primerjavo uvrstitve držav glede na korupcijo in ekonomsko svobodo. Razberemo lahko, da so države z nižjo stopnjo korupcije tudi ekonomsko bolj svobodne in obratno. Iz zaporedja izrazito izstopa Kambodža, ki je glede na korupcijo na sedmem mestu, glede ekonomske svobode pa zaseda visoko četrto mesto, saj je od ostalih držav, ki ji sledijo, boljša na področjih fiskalne svobode, državne potrošnje, monetarne, naložbene in finančne svobode. Skozi leta se poskuša bolj vključiti v sistem svetovne trgovine in naložb, dosegla pa je tudi reformo glede odprtosti in boljše transparentnosti na področju upravljanja javnih financ (Index of economic freedom, 2016).

Tabela 17: Primerjava uvrstitve glede na korupcijo in ekonomsko svobodo

Mesto	1	2	3	4	5	6	7	8
Korupcija	Singapur	Malezija	Filipini	Indonezija	Vietnam	Laos	Kambodža	Mjanmar
Ekonomska svoboda	Singapur	Malezija	Filipini	Kambodža	Indonezija	Vietnam	Laos	Mjanmar

Vir: Index of economic freedom, Country rankings, 2016.

2.4.3 Priporočila in rešitve, da bi se izognili korupciji

Tabela 18 prikazuje protikorupcijske strategije na območju držav skupnosti ASEAN v 80. in 90. letih 19. stoletja. Ali bo določena strategija uspešna, je odvisno od uspešnosti ukrepov in zavezanosti politike do reševanja problematike korupcije. Od držav ustanoviteljic skupnosti ASEAN imata učinkovito strategijo boja proti korupciji samo Singapur in Malezija. V primerjavi z drugimi državami imata srečo, da je prioriteta političnih vodij reševanje omenjene problematike (Quah, 1982).

Tabela 18: Matrika protikorupcijskih strategij

		Protikorupcijske strategije	
		Ustrezna	Neustrezna
Zaveza vodstva politike	Močna	Učinkovita strategija	Neučinkovita strategija 2
	Šibka	Neučinkovita strategija 1	Brezupna strategija

Vir: J. Quah, Bureaucratic Corruption in the Association of Southeast Asian Nations Countries: A Comparative Analysis od Their Anti-Corruption Strategies, 1982, str. 175, tabela 1.

Do neučinkovite strategije 1 pride, ko so ukrepi ustrezni, vendar jim primanjkuje dovolj politične podpore. V omenjeno kategorijo uvrščamo Filipine, kjer je prisotnost korupcije vidna, saj se te problematike nihče od izvoljenih predsednikov ni lotil prioriteto. Pod neučinkovito strategijo 2 ne uvrščamo nobene od držav skupnosti ASEAN, saj je situacija dokaj nerealna za analizirano regijo. Država ima v tem primeru politično podporo, a nima razvitih oziroma pripravljenih ukrepov, ki bi jih politiki lahko podprli (Quah, 1982).

Pod brezupno strategijo uvrščamo Indonezijo in Tajsko, ki imata že institucionalizirano korupcijo, politiki pa niso ravno naklonjeni odpravi korupcije, saj so vanjo tudi sami vpleteni, ob tem pa nimajo razvitih specifičnih in ustreznih procesov, saj se ne ukvarjajo niti z obvladovanjem korupcije (Quah, 1982).

Danes so vse države skupnosti ASEAN usmerjene v proaktivno obvladovanje korupcije, saj jim korupcija do določene mere omejuje gospodarsko rast in otežuje sodelovanje oziroma sklepanje poslovnih partnerskih odločitev.

Potrebne rešitve, da bi se izognili korupciji, so:

- Učinkovita protikorupcijska politika in zakonodaja. Za uspešno obvladovanje oziroma preprečevanje širjenja korupcije se poskušajo politični vodje posvetiti njenemu iztrebljanju, morebitne kršitelje pa kaznujejo ne glede na status in družbeni sloj. Vietnam je lep primer, kjer so mlajši uradniki v primeru vpletenosti v proces korupcije usmrčeni.
- Močne in neodvisne institucije. Protikorupcijske agencije redno pregledujejo in spremljajo politični vodje, ki morajo biti pošteni, tako kot tudi celotna zasedba v agenciji.

V državah je bil sprejet sklep, da se mora protikorupcijska komisija ločiti od policijske kontrole, saj mora prva delovati neodvisno. Večina držav naj bi uvedla mednarodne protikorupcijske konvencije (angl. United Nations Convention of Anti-Corruption, v nadaljevanju UNCAC) in organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj konvencij za boj proti podkupovanju tujih uslužbencev v mednarodnem poslovanju.

- Medvladno protikorupcijsko sodelovanje. Sprememba protikorupcijskih zakonov in pravnih sistemov, da bi dosegli uskladitev in poenotenje med državami Jugovzhodne Azije.
- Sodelovanje s civilno družbo in poslovnim sektorjem. V državah skupnosti ASEAN so uvedli visoke kazni za osebe, ki so vpletene v podkupovanje. V Vietnamu znaša kazen do 21.000 USD, v Singapurju pa tudi do 77.000 USD na osebo ali zaporna kazen do 5 let. Eden izmed ukrepov za omilitev korupcije je tudi dvig plače, vendar le v državah, kjer si to lahko privoščijo, saj bi s tem odstranili enega izmed vzrokov (Gautier & Ramirez, 2012; Quah, 1982).

3 NARAVNI VIRI

3.1 Nafta in zemeljski plin

Države Jugovzhodne Azije imajo nekaj najpomembnejših naravnih virov na svetu. Poleg surovin, ki se pridobivajo na kopnem, imajo ravno zaradi obmorske lege dobre možnosti zagotavljati različne vrste rib in drugo morsko hrano. Ker je v regiji na voljo veliko raznolikih naravnih virov, je hitro prihajalo do sporov in konfliktov glede nadzora in razpolaganja z njimi. Največ zanimanja je bilo za bogate naravne vire, kot so nafta, zemeljski plin in dragocene kamnine. V povezavi z našim raziskovalnim vprašanjem se bomo osredotočili le na nafto in zemeljski plin (Ghee & Valencia, 1990).

Slika 25: Infrastruktura nafte in zemeljskega plina v skupnosti ASEAN

Vir: J. Bartos, *Energy supply security – Energy response of International Energy Agency countries 2014*, 2015.

Na območju Jugovzhodne Azije so ključnega pomena primarni energijski viri, ki so prikazani na Sliki 25. Nafta ostaja dominanten vir s 37 % vseh primarnih virov v letu 2011, sledi zemeljski plin z 21 % in na tretjem mestu premog s 16 %. Premog je od leta 1990 svoj delež potrožil. Nahajališča zemeljskega plina so v Indoneziji, Maleziji, Brunejih, Mjanmaru

in Vietnamu, medtem ko nahajališča nafte zavzemajo večje območje, in sicer Indonezijo, Malezijo, Tajsko ter nekaj malega tudi Vietnam. Indonezija, Bruneji, Malezija, Mjanmar, Tajsko in Vietnam so imeli v obdobju od 1987 do 2007 najvišjo proizvodnjo in največje rezerve nafte ter zemeljskega plina v Jugovzhodni Aziji, medtem ko Kambodža, Laos, Filipini in Singapur omenjena vira uvažajo, saj ju sami nimajo (Bartos, 2014).

Tabela 19: Glavni podatki – nafta v državah skupnosti ASEAN

	1990	2000	2005	2010	2011	2012	2018*
Proizvodnja (kb/d)	2.441	2.844	2.811	2.657	2.567	2.554	2.436
Povpraševanje (kb/d)	2.140	3.670	4.428	5.422	5.666	5.827	6.737
Neto uvoz (kb/d)	-301	826	1.617	2.765	3.099	3.273	4.301
Odvisnost od uvoza (%)	-14	23	37	51	55	56	64
Nafta v TPES (%)	38	40	38	36	37	-	-

Legenda: * napoved

Vir: J. Bartos, Energy supply security – Energy response of International Energy Agency countries 2014, 2015.

Tabela 19 prikazuje proizvodnjo, povpraševanje in neto uvoz v tisočih sodčkah na dan (angl. *Killobarrels per day*, v nadaljevanju kb/d). Trend, ki je viden, je večanje vrzeli med proizvodnjo in povpraševanjem, saj proizvodnja ostaja bolj ali manj stabilna, medtem ko povpraševanje raste, kar pa povečuje potrebo po neto uvozu in odvisnosti od tega na dolgi rok. Od leta 1999 do 2011 je opazen padec odstotnega deleža nafte kot dela primarnih energijskih virov (angl. *Total Primary Energy Supply*, v nadaljevanju TPES). Najvišjo proizvodnjo je bilo zaznati v letih od 1987 do 2007 (Bartos, 2014).

Jugovzhodna Azija se srečuje s padcem proizvodnje nafte in posledično tudi z omejenimi možnostmi v prihodnje. Na tem območju so največje regionalne proizvajalke nafte Indonezija s 35 %, Malezija s 26 %, Tajsko s 17 % in Vietnam s 14 %. Ocenjeno je, da bo na dolgi rok regionalni output leta 2018 z 2,4 milijona sodčkov na dan padel na 1,7 milijona v letu 2035. Kot je bilo omenjeno, bo povpraševanje zaradi močne gospodarske in populacijske rasti naraščalo, in sicer s 5,8 milijona sodčkov na dan leta 2012 na 6,7 milijona v letu 2018. Največ nafte se na tem območju porabi za prevoz, ki predstavlja kar 50 % celotnega povpraševanja (Bartos, 2014).

Naftni output pada in domače povpraševanje skozi čas narašča, zato se pričakuje, da bosta v prihodnosti Malezija in Vietnam nafto uvažala. Primer Indonezije od leta 2004 dalje potrjuje to teorijo, saj sta se poraba in povpraševanje tako povečala, da ju lastni viri niso mogli pokriti. Ker Indonezija ni bila več izvoznica nafte, je sama izstopila iz skupine OECD (Bartos, 2014).

Tabela 20: Glavni podatki – zemeljski plin v državah skupnosti ASEAN

	1990	2000	2005	2010	2011	2012	2018*
Proizvodnja (mcm/y)	81.587	154.208	192.435	203.370	203.370	201.786	226.000
Povpraševanje (mcm/y)	33.463	84.654	120.724	143.382	143.382	148.742	184.000
Neto uvoz (mcm/y)	-48.124	-69.554	-71.711	-59.988	-59.988	-53.044	-42.000
Odvisnost od uvoza (%)	-144	-82	-59	-42	-42	-36	-23
Zemeljski plin v TPES (%)	13	19	22	22	21	-	-

Legenda: * napoved

Vir: J. Bartos, *Energy supply security – Energy response of International Energy Agency countries 2014*, 2015.

Povsem drugačen trend je opaziti pri zemeljskem plinu, kjer naraščajoče povpraševanje še vedno ostaja pod količino proizvodnje, tako da ni niti zaznati odvisnosti od uvoza, kar prikazuje Tabela 20. Ker so bile večinske države skupnosti ASEAN izvoznice zemeljskega plina, ni bilo potrebe po razvijanju politik v sili. Največje regionalne proizvajalke tega naravnega vira so Indonezija z 38 %, Malezija z 28 %, Tajska s 16 %, Bruneji in Mjanmar s 6 % in Vietnam s 5 %. Pričakuje se, da bo proizvodnja zemeljskega plina v letu 2018 dosegla 226 milijard kubičnih metrov (angl. *Billion cubic metres per year*, v nadaljevanju mcm/y) in 260 mcm/y leta 2035. Kot je razvidno iz tabele, povpraševanje po zemeljskem plinu narašča, kar se pričakuje tudi v prihodnosti, tako naj bi v letu 2018 doseglo 184 mcm/y in 250 mcm/y leta 2035 (Bartos, 2014).

Na tem območju so bile največje potrošnice zemeljskega plina leta 2012 Tajska z 29 % celotnega povpraševanja regije, sledita ji Indonezija s 26 % in Malezija s 25 %. Pričakuje se, da bo Indonezija v prihodnosti povpraševanje podvojila predvsem zaradi zamenjave uporabe nafte v industriji in proizvodnji električne energije. Kombiniran izvoz zemeljskega plina držav članic skupnosti ASEAN je bil v letu 2012 62 mcm/y, toda na dolgi rok se v letu 2035 pričakuje padec izvoza na 14 mcm/y, saj bo do takrat veliko več domačega povpraševanja (Bartos, 2014).

Pridobivanje nafte in zemeljskega plina spodbuja trgovanje in tako pozitivno vpliva na razvoj gospodarstva, saj ustvarja presežke na tekočem računu in zmanjšuje občutljivost gospodarstev za negotove zunanje vplive. Danes je Jugovzhodna Azija najbolj aktivno območje raziskovanja in črpanja nafte na morju, k čemur so pripomogli tehnološke inovacije v industriji, politična dogajanja in razvoj naftne trgovske dejavnosti na Japonskem. Pritisk na regijo je precejšen, saj mora zagotoviti velike količine nafte in zemeljskega plina, ker so potrebe ogromne. Hkrati se pričakuje, da bodo države do leta 2030 odgovorne za četrtno svetovne proizvodnje zemeljskega plina (Bartos, 2014; Yap, 2015).

3.2 Prekletstvo naravnih virov

3.2.1 Okoliščine, ki vodijo do prekletstva naravnih virov

V povezavi s predstavljenim bogastvom virov na območju Jugovzhodne Azije se lahko osredotočimo na prisotnost prekletstva naravnih virov. V našem raziskovalnem vprašanju se sprašujemo, **ali je v državah Jugovzhodne Azije, v katerih izkoriščajo zaloge nafte in zemeljskega plina, prisotno prekletstvo naravnih virov.** Da bi znali odgovoriti na zastavljeno vprašanje, se moramo vprašati, kateri so tisti kriteriji, ki jih morajo države izpolnjevati, da bi lahko govorili o prekletstvu obilja.

Države, ki so bogate z naravnimi viri, imajo v primerjavi z državami, ki jih imajo manj, počasnejšo gospodarsko rast, slabšo politiko, malo industrijske raznolikosti in slabši socialni razvoj. Zvišuje se raven revščine, neenakosti, korupcije, povečana pa je tudi frekvenca konfliktov in vojn.

Danost različnih naravnih virov, kot so nafta, zemeljski plin, rude in dragulji, lahko spodbudi in okrepi ekonomski neuspeh države. Nenadna rast prihodkov zaradi ekstremnega črpanja naravnih virov lahko spremeni vladno vedenje, ogrozi gospodarski razvoj in prispeva k dohodkovnim razlikam med prebivalci. Primeri držav na območju Zahodne Azije so dokazali, da so se tiste, ki so bile bogate z naravnimi viri, na ekonomskem področju odrezale pod pričakovanji glede na svoje zmožnosti, saj so si naravne vire prilastile državne elite, ki so s pridobljenim dobičkom upravljale oportunistično in ne strateško. Dobička niso uporabile za skupno dobrobit, ampak za kopičenje bogastva visokih birokratskih razredov in managerjev (Karl, 2005; Omorogbe, 2006; Stevens, 2004).

Državam, ki so imele izobilje naravnih virov, je prihodek na prebivalca padel, ko se je pričelo izčrpavanje in izkoriščanje virov. Savdska Arabija je primer države, ki ima največje rezerve surove nafte in kjer je prihodek na prebivalca padel z 28.600 USD v letu 1981 na 6.800 USD v letu 2001. Humphrey (2007) je ocenil, da so se države, ki so bile bogate z naravnimi viri, v obdobju od leta 1975 do 2000 ekonomsko razvijale počasneje v primerjavi z državami, ki so jih imele manj, zato je tudi BDP na prebivalca v povprečju za 200 USD nižji, kar je dokazal avtor Auty (2004).

Sovacool (2001) je v svojem članku predstavil pet različnih pogojev, ki opredeljujejo teorijo prekletstva naravnih virov.

1. **Države, v katerih je prisotno prekletstvo naravnih virov, imajo manj raznolika gospodarstva, saj so večinsko odvisna od le nekaj vrst industrije.** Države, ki so večinoma trgovale z nafto, niso imele stabilnega trgovanja zaradi obdobja nihanja cen nafte v letih od 1980 do 2008. V primerjavi s tistimi, ki so bile v povprečju industrijske, so v istem obdobju izkusile dva- do trikrat večje nihanje v trgovanju.

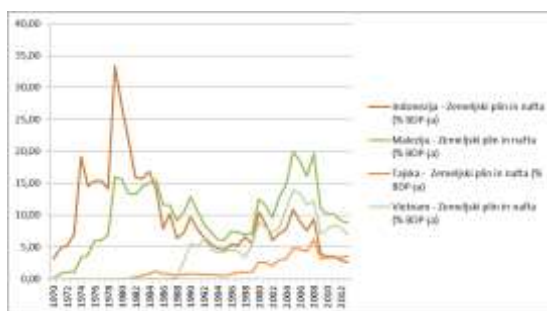
2. **Izvoz surovin in mineralov lahko povzroči tako imenovano nizozemsko bolezen**, ki pomeni hitro inflacijo in povečanje tečaja lokalne valute zaradi prilivov tuje valute. Prihaja do zmanjšane obsega proizvodnje, tako da postane domače gospodarstvo zaradi višjih stroškov proizvodnje manj konkurenčno.
3. **Industrija nafte in zemeljskega plina temelji na napredni tehnologiji**. Proizvodnja je kapitalsko in tehnološko zahtevna, zato je potrebna izobražena delovna sila, ki ni primerna za ostala delovna področja. Navadno država delovno silo pošlje na šolanje v tujino, v vmesnem času pa pridobi tujo, ki poskrbi, da domače prebivalstvo ne bi dobilo lastništva nad zahtevno tehnologijo.
4. **Višje razlike v dohodkovni neenakosti**. Prihodki gredo neposredno v roke vlade in njenih elit, ki dobička ne uporabijo za skupno, ampak za lastno dobro, kar povečuje razlike med revnim in bogatim prebivalstvom.
5. **Pomanjkanje transparentnosti in prisotnost korupcije**. Dobiček je v rokah manjših državnih elit, ki ne delajo za skupno dobro, kar vpliva na raven korupcije v državi, ki s tem izgublja transparentnost procesov. Majhna družba odloča, kdo bo dobil denar, kaj se bo gradilo in kdo bo profitiral.

Sovacool (2010) navaja, da je teorija prekletstva naravnih virov zaskrbljujoča za Jugovzhodno Azijo iz dveh razlogov, in sicer zaradi investicij in korupcije na tem območju. V Jugovzhodni Aziji se bo močno povečalo črpanje naravnih virov, kar bo pomenilo večjo naložbo v regijo, saj morajo zadovoljiti povpraševanje po nafti in zemeljskem plinu na Kitajskem, Japonskem in v Južni Koreji.

Investicije v nafto in plin skokovito naraščajo, tako da se do leta 2030 pričakuje, da bo Jugovzhodna Azija odgovorna za četrtno svetovne proizvodnje zemeljskega plina. V primeru takih prihodnjih ambicij se pričakuje tudi nekaj posojil od Azijske razvojne banke in Svetovne banke za področje infrastrukture. Zaradi obsežnih infrastrukturnih projektov, ki so na območju Jugovzhodne Azije kapitalsko intenzivni, je korupcija, o kateri smo že pisali, zelo privlačna (Tan, 2008).

Slika 26 prikazuje delež nafte in zemeljskega plina v BDP izbranih držav. Povprečna količina nafte in zemeljskega plina v BDP je v Maleziji od leta 1970 do 2012 10,02 %, sledijo ji Indonezija z 9,79 %, Vietnam s 6,55 % in Tajski z 1,97 %. Mjanmar prav tako uvrščamo v omenjeno skupino, toda podatkov žal ni na voljo, zato ga bomo iz analize izključili. Iz Slike 26 je razvidno, da je izkoriščanje naravnih virov naraščalo od leta 1970 naprej, večji padec pa je moč zaslediti po prvem naftnem šoku leta 1979, drugi je sledil po azijski krizi leta 1997 in tretji po krizi leta 2009.

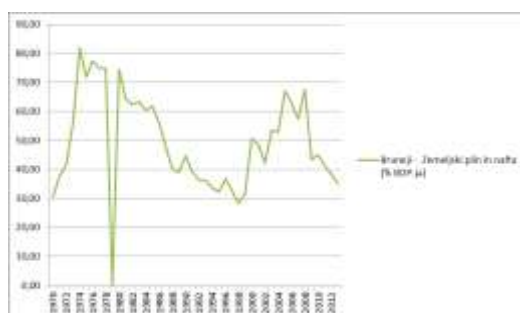
Slika 26: Zemeljski plin in nafta v % BDP

Vir podatkov: The World bank, Natural gas and oil in % of gross domestic product, b.l.f; lastni izračuni.

Bruneji so država z najvišjim odstotkom nafte in zemeljskega plina v BDP. Podatki so prikazani ločeno na Sliki 27, saj močno odstopajo od vrednosti prejšnjih držav. Smer gibanja rasti in padcev je podobna Sliki 26 z izjemo nizkimi vrednostmi v letu 1979, kjer podatka ni na voljo.

Slika 27: Zemeljski plin in nafta (% BDP)

Vir podatkov: The World bank, Natural gas and oil in % of gross domestic product, b.l.f; lastni izračuni.

V naslednjih podpoglavjih sledijo analize ekonomskih, političnih in socialnih dejavnikov. Primerjalno analizo smo naredili tako, da smo vzeli čim več let pred prelomnim letom in po njem ter pri tem pazili, da smo analizirali enako število podatkov pred letom 1987 in po njem. Kot prelomno smo določili leto 1987, ker ga je kot prelomnico označil Sovacool (2010), saj je bilo največ proizvodnje, rezerv nafte in zemeljskega plina ravno v obdobju od leta 1987 do 2007. Bruneji zaradi pomanjkljivosti podatkov v analizo niso vključeni.

3.2.2 Analiza ekonomskih dejavnikov

BPD na prebivalca

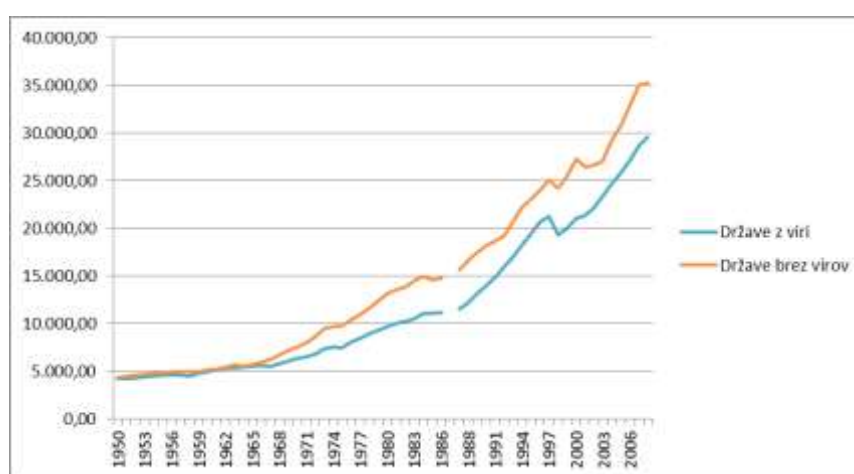
V analizi bomo prikazali gibanje BDP na prebivalca skozi čas v državah z viri in v tistih brez. Lahko bomo primerjali, ali naravni viri vplivajo na rast oziroma ali je v izbranih državah prisotno prekletstvo naravnih virov. V državah s prisotnostjo prekletstva naj bi imele

tiste z naravnimi viri, kot sta nafta in zemeljski plin, na dolgi rok manjšo rast kot tiste, ki so brez omenjenih virov.

Države na območju Jugovzhodne Azije, v katerih lahko najdemo nafto in zemeljski plin, so Bruneji, Indonezija, Malezija, Mjanmar, Tajsko in Vietnam, brez omenjenih virov pa so Kambodža, Laos, Filipini in Singapur.

Slika 28 prikazuje BDP na prebivalca za skupino držav z viri in brez njih od leta 1950 do 2006.

Slika 28: Prikaz BDP na prebivalca od 1950 do 2006 v državah z viri in brez njih

Vir podatkov: J. Bolt, *Gross domestic product*, 2016; lastni izračuni.

BDP na prebivalca je skozi obdobje analize višji v državah brez virov, saj celotno povprečje dviguje Singapur. Kot smo že omenili, je bilo pridobivanje nafte in zemeljskega plina v vzponu od leta 1970, da bi pa lahko dobili odgovor na zastavljeno raziskovalno vprašanje, moramo primerjati stopnje rasti za skupino držav z viri in brez.

Iz Tabele 21 je razvidno, da je bila povprečna rast BDP na prebivalca v državah z viri višja kot v državah, ki teh v analiziranem obdobju od leta 1987 do 2007 niso imele. Razlika v rasti je 0,64 odstotne točke. Od leta 1966 do 1987 je zaznati višjo rast BDP v državah brez virov.

Tabela 21: Povprečna rast BPD na prebivalca za države z viri in brez v obdobju od leta 1966 do 1987 in od leta 1987 do 2007 (v %)

	Države z viri	Države brez virov
1966–1987	3,49	4,73
1987–2007	4,63	3,99

Vir podatkov: J. Bolt, *Gross domestic product*, 2016; lastni izračuni.

Države z naravnimi viri, kot sta nafta in zemeljski plin, v primerjavi z državami brez njih na dolgi rok nimajo manjše rasti. S tem rezultatom lahko delno tudi potrdimo, da prekletstvo naravnih virov ni prisotno, saj so se države z viri v primerjavi s tistimi, ki so brez, z vidika gospodarske rasti bolje odrezale.

Prav tako lahko tudi potrdimo, da so države z izkupičkom od naravnih virov vlagale v nadaljnji razvoj, kar je razvidno iz pridobljenih rezultatov. Denar ni bil uporabljen v korist premoženjskih elit, kot so klasični primeri držav s prekletstvom. V Indoneziji so velik del prihodkov iz naslova nafte investirali v izboljšanje produktivnosti kmetijstva, in sicer v namakalne sisteme, razvoj in širjenje novih pridelovalnih kultur, gnojila in pesticide. 30 % proračuna za razvoj je bilo v večini namenjenih kmetijstvu, ostalih nekaj odstotkov pa tudi v infrastrukturo, zdravstvene storitve in izobraževanje (Van Donge & Henley & Lewis, 2012).

Rezultat potrjuje tudi Sovacool (2010), ki v svojem članku trdi, da države Jugovzhodne Azije ne trpijo zaradi prekletstva naravnih virov, saj je prisotna gospodarska rast. Da bomo v celoti potrdili, da prisotnosti prekletstva med analiziranimi državami ni, bomo analizirali še ostale dejavnike.

Neto nacionalni dohodek na prebivalca v USD

V analizo držav z viri so zajete samo Indonezija, Malezija in Tajski, saj za Vietnam in Mjanmar ni bilo dovolj podatkov. V države brez virov sta vključena samo Singapur in Filipini, saj za Kambodžo in Laos prav tako ni bilo podatkov. Neto nacionalni dohodek na prebivalca je za amortizacijo zmanjšan bruto nacionalni dohodek na prebivalca.

Že Sovacool (2010) je potrdil, da je neto nacionalni dohodek pomemben ekonomski indikator, s katerim je dokazano prekletstvo naravnih virov, saj je prisoten padajoči trend neto nacionalnega dohodka na prebivalca. Ko se je pričelo črpanje naravnih virov, je nacionalni dohodek v Iranu, Iraku, Kuvajtu, Katarju itd. padel tudi na raven iz let 1960 in 1970.

Naši podatki ne prikazujejo gibanja, ki je značilno za države s prekletstvom. Neto nacionalni dohodek na prebivalca se je namreč v obdobju po letu 1987 v primerjavi z obdobjem pred 1987, ki je bilo bolj mirno, zvišal za kar 178 %. Omenjene podatke prikazuje Tabela 22.

Podatke je pomembno predstaviti tudi relativno. Neto nacionalni dohodek na prebivalca v USD je v obeh skupinah držav v povprečju rasel hitreje v obdobju pred letom 1987. Na povprečno manjšo rast v obdobju po letu 1987 je vplivala azijska kriza v letih 1997 in 1998. Neto nacionalni dohodek na prebivalca je v omenjenih letih, v primerjavi s predhodnimi leti, padel v Maleziji in Tajski za povprečno 31 %, v Indoneziji pa za kar dobrih 58 %.

Tabela 22: Razmerje in razmerje med rastjo neto nacionalnega dohodka na prebivalca v USD v obdobju od 1970 do 1987 in od 1987 do 2003

	Države z viri*		Države brez virov**	
	Absolutno	Rast (v %)	Absolutno	Rast (v %)
1970–1987	575,18	10	1.879,65	10
1987–2003	1.601,36	6	8.504,31	7
Sprememba (v %)	178,00	-38	352,00	-31

Legenda: * Indonezija, Malezija, Tajska, ** Filipini in Singapur

Vir podatkov: The World Bank, Net national income, b.l.g; lastni izračuni.

Če bi izločili vpliv azijske krize, bi bila rast neto nacionalnega dohodka na prebivalca v obdobju po letu 1987 v povprečju za 6 % višja kot pred letom 1987, kar pomeni, da omenjeni ekonomski indikator ne potrjuje prisotnosti prekletstva. Kot smo že omenili pri povprečni rasti BPD na prebivalca, so države izkoristke od naravnih virov vložile v nadaljnji razvoj, torej za skupno dobro in ne bogatenje majhnih elit, kar je pozitivno vplivalo na gospodarstvo kot celoto in zato tudi na neto nacionalni dohodek na prebivalca.

Tuje neto neposredne investicije v USD

Tuje neto neposredne investicije so investicije v državo, ki jih opravijo nerezidenti. Izračunajo se kot seštevek kapitala in investiranih dobičkov, značilno zanje pa je, da je porast investicij viden v ekonomsko zdravih in razvijajočih se državah. V primeru, da bi bilo v Jugovzhodni Aziji prisotno prekletstvo naravnih virov, bi bil skozi čas viden padec tujih investicij.

Podatki v Tabeli 23 prikazujejo, da je bil pritok tujih neto neposrednih investicij v USD skozi čas pozitiven. V absolutnem pogledu je bilo po letu 1987 tujih neto neposrednih investicij kar za 668 % več kot v enakem obdobju pred letom 1987 v državah z viri. Primerjalno je bila rast investicij višja za kar 903 %, na kar je vplivalo gibanje investicij v Vietnamu. V obdobju pred letom 1987 je bila rast investicij v Vietnamu negativna, saj si gospodarstvo še ni opomoglo od dolgoletne vojne. Po letu 1986 so investicije skočile v zrak, saj se je državno vodstvo odločilo opustiti plansko gospodarstvo, ob tem pa je pričelo uvajati tudi tržni socializem, ki je z reformami prinesel gospodarski napredek. Razviden je iz rasti tujih neto neposrednih investicij, ki so v povprečju rasle s 1899 %.

Tabela 23: Razmerje in razmerje med rastjo tujih neto neposrednih investicij v obdobju od 1970 do 1987 in od 1987 do 2003 (v USD)

	Države z viri		Države brez virov*	
	Absolutno	Rast (v %)	Absolutno	Rast (v %)
1970–1987	204.564.352,64	41	407.016.482,63	-29
1987–2003	1.570.986.769,65	412	4.770.960.103,00	56
Sprememba (v %)	668,00	903	1.072,00	85**

Legenda: * Filipini in Singapur, ** odstotnih točk

Vir podatkov: The World Bank, Net foreign direct investment, b.l.h; lastni izračuni.

Tudi če iz analize odstranimo velik vpliv Vietnama, še vedno dobimo pozitivno in višjo rast tujih neto neposrednih investicij po letu 1987, kar zopet zanika prisotnost prekletstva naravnih virov. Rast tujih neposrednih investicij je bila mogoča zaradi odprtega gospodarskega sistema, ob tem pa je liberalno gospodarstvo omogočilo prilive tujega kapitala, usmerjenost gospodarstev v industrijo in izvoz. Prav tako so bile države zaradi vstopa v ASEAN med seboj politično in ekonomsko povezane, kar je okrepilo zaupanje tujih investorjev v regijo. Rast investicij hkrati omogoča nadaljnji razvoj, saj se lažje vlagajo v razvojne tehnologije in raziskave.

V analizi držav brez virov, v katero so vključeni le Filipini in Singapur (ostale nimajo razpoložljivih podatkov), vidimo, da so v absolutnem pogledu investicije rasle, le v obdobju od leta 1970 do 1987 je bila njihova rast negativna. Na Filipinih je bila v tem obdobju zaradi slabe vladavine in konfliktov 88-odstotna negativna rast investicij. V obdobju od leta 1987 do 2003 je sledila pozitivna rast s 56 %, kar je trenutno še vedno malo manj kot v državah z viri. Singapur znižuje to povprečje, saj je razcvet doživel že v obdobju azijskih tigrov, na drugi strani pa so Filipini od leta 1987 naprej doživeli razcvet in rast investicij, v državo sta se namreč vrnila demokracija in liberalno gospodarstvo.

Kot je bilo že omenjeno, je tudi v prihodnje pričakovati več investicij. Pričakuje se, da bo do leta 2030 Jugovzhodna Azija odgovorna za četrtno svetovne proizvodnje zemeljskega plina. Pri pridobivanju naravnih virov uporabljajo sofisticirano tehnologijo, v katero je treba prav tako vlagati.

Odprtost kot delež BDP

Odprtost kot delež BDP je definirana kot uvoz in izvoz države, deljen z vrednostjo BDP. V analizo so vključene samo Indonezija, Malezija in Tajsko, saj za Vietnam in Mjanmar v analiziranem obdobju ni bilo dovolj podatkov. V analizo držav brez virov pa so vključeni le Filipini in Singapur.

Odprtost kot delež BDP je bila za države z viri v obdobju po letu 1987 višja za kar 81% v primerjavi z enakim obdobjem pred letom 1987. Omenjeno prikazuje Tabela 24. Absolutno povečanje je razvidno v Maleziji po letu 1987, medtem ko je relativno gledano najvišja rast na Tajskem. Verjetno bi bili rezultati podobni, če bi vključili še Vietnam, domnevamo pa, da bi bila sprememba v rasti mogoče še višja. Podatki za Vietnam po razcvetu leta 1988 kažejo podobne rezultate kot v primeru tujih neto neposrednih investicij.

Tabela 24: Razmerje in razmerje med rastjo odprtosti kot delež BDP v obdobju od 1960 do 1987 in od 1987 do 2013

	Države z viri*		Države brez virov**	
	Absolutno	Rast (v %)	Absolutno	Rast (v %)
1960–1987	42,29	1,28	149,37	0,92
1987–2013	76,55	3,73	176,55	1,12
Sprememba (v %)	81,00	191,00	18,00	23,00

Legenda: *Indonezija, Malezija, Tajska, **Filipini in Singapur

Vir podatkov: The World Bank, Merchandise trade as % of gross domestic product, b.l.i; lastni izračuni.

Odprtost kot delež BDP prav tako ne potrjuje prisotnosti prekletstva naravnih virov. Liberalno gospodarstvo je omogočilo usmerjenost gospodarstev v izvoz, zaradi vstopa v ASEAN pa so bile države med seboj politično in ekonomsko povezane, kar je omogočilo medsebojno trgovanje. V 70. letih se je Indonezija politično stabilizirala, v 80. letih pa se je povečala integracija gospodarstva v svetovno trgovino, kar je omogočilo več izvoza in uvoza. Podobno zgodbo ima tudi Malezija, ki je po letu 1970 svoje gospodarstvo usmerila v industrijo, ki je bila izvozno naravnana. Gospodarstvo Tajske je bilo v vzponu predvsem od leta 1970 do 1990, saj je bila država močno usmerjena v industrijo, katere končni proizvodi so bili namenjeni izvozu. Sklepamo lahko, da imajo analizirane države z viri 191-odstotno rast odprtosti kot delež BDP ravno zaradi izvozno usmerjenega gospodarstva.

Nižji odstotek rasti, in sicer 23 %, je viden v državah brez virov, v Singapurju in na Filipinih. Slednji so v povprečju zniževali odstotek rasti, saj so se gospodarsko razcveteli šele od leta 1987 naprej.

Revščina

Indikator meri odstotek prebivalstva, ki živi v revščini oziroma z manj kot 1,9 USD na dan. Pričakuje se, da bodo države, v katerih je prisotno prekletstvo naravnih virov, skozi obdobje analize prikazale porast v odstotku prebivalstva, ki živi v revščini. Tako znanje kot delovna sila sta se namreč bolj koncentrirala v sektorjih nafte in zemeljskega plina.

Angolo, ki je črpala najvišje rezerve nafte in zemeljskega plina v obdobju 40 let, lahko navedemo kot primer države, za katero velja prekletstvo naravnih virov. Če omenimo samo indikator revščine, so rezultati osupljivi, saj je kar 75 % prebivalstva v Angoli živelo pod mejo revščine. Podobne posledice črpanja nafte in zemeljskega plina so bile v Nigeriji, kjer je stopnja revščine zrastle s 27 % v letu 1980 na 70 % leta 1999 (Sovacool, 2010).

Rezultati analiziranih držav v Tabeli 25 nakazujejo, da prekletstvo naravnih virov ni prisotno. Primerjalna analiza je pokazala, da je najvišji delež prebivalstva živel z manj kot 1,9 USD na dan v obdobju pred letom 1987, skozi vsa ostala leta pa se je odstotek le zniževal. Potrdimo lahko, da se je blaginja prebivalstva skozi leta le zviševala.

Tabela 25: Odstotek prebivalstva, ki živi v revščini

	1980–1985	1990–1995	2000–2005	2010–2015
Države z viri				
Malezija	2,88	1,51	0,35	0,28
Tajska	19,57	6,40	4,44	0,08
Indonezija	71,96	57,18	45,03	15,90
Vietnam	-	49,21	32,95	4,01
Države brez virov				
Kambodža	-	47,05	31,95	8,35
Laos	-	42,61	42,73	29,95
Filipini	32,71	26,25	17,63	13,11

Vir podatkov: The World Bank, Poverty, b.l.j.; lastni izračuni.

Pri tem dejavniku je treba omeniti, da bi se revščina v vsakem primeru zniževala, kar prikazujejo tudi podatki za države brez virov. Na območju Jugovzhodne Azije je bila namreč gospodarska rast stabilna in, kot je bilo že dokazano, pozitivna tudi rast neto nacionalnega dohodka.

3.2.3 Analiza političnega dejavnika - korupcije

O korupciji smo govorili že v prejšnjem poglavju, toda vseeno je omembe vredna tudi pri naravnih virih. Prekletstvo namreč jasno definira, da se s pridobivanjem naravnih virov raven prihodkov precej zviša, kar ponuja priložnosti za korupcijo. Na območju Jugovzhodne Azije sta prisotni korupcija in slaba vlada, poleg tega pa je veliko projektov na področju infrastrukture in v kapitalno intenzivni naravi v vseh pogledih privlačnih za korupcijo. Kot smo že analizirali, so se v času črpanja naravnih virov tuje investicije v regijo res zvišale, verjetnost za prisotnost korupcije je torej še večja.

Tabela 26 prikazuje indeks zaznavanja korupcije za države z viri in za države brez virov v obdobju od leta 2005 do 2014. V povprečju vidimo, da so bolj koruptivne države z viri. V primeru, da iz analize odstranimo Singapur, ki precej izstopa v primerjavi z ostalimi

državami Jugovzhodne Azije, bi bilo povprečje indeksa 24, kar pomeni, da so manjšo vrednost dosegle države z viri. V vsakem primeru je rezultat precej slab, saj večina držav na tem območju velja za visoko koruptivne.

Tabela 26: Indeks zaznavanja korupcije za države z viri in brez virov

Leto	Države z viri					Države brez virov			
	Indonezija	Mjanmar	Malezija	Tajska	Vietnam	Filipini	Kambodža	Laos	Singapur
2005	22	18	51	38	26	25	23	33	94
2006	24	19	50	36	26	25	21	26	94
2007	23	14	51	33	26	25	20	19	93
2008	26	13	51	35	27	23	18	20	92
2009	28	14	45	34	27	24	20	20	92
2010	28	14	44	35	27	24	21	21	93
2011	30	15	43	34	29	26	21	22	92
2012	32	15	49	37	31	34	22	21	87
2013	32	21	50	35	31	36	20	26	86
2014	34	21	52	38	31	38	21	25	84
povprečje	31,30					40,68			

Vir podatkov: Transparency international, Corruption perception index, 2016e; lastni izračuni.

Glede na rezultate korupcije bi lahko potrdili prisotnost prekletstva naravnih virov. Kot smo že v poglavju o korupciji omenili, je prisotnost korupcije odvisna od mnogih dejavnikov. V tem primeru ne moremo potrditi, da je visoka korupcija v Jugovzhodni Aziji prisotna izključno zaradi izkupička naravnih virov, saj nam rezultati držav brez virov prav tako potrjujejo visoko korupcijo.

3.2.4 Analiza socialnih dejavnikov

Letna rast prebivalstva

Letna rast prebivalstva je načeloma zaželen, toda v ekonomsko razvitejših državah se kaže trend v nasprotno smer. Tudi tukaj lahko torej trdimo, da imajo države s prisotnostjo prekletstva naravnih virov višjo rast prebivalstva, saj so ekonomsko manj razvite.

V Tabeli 27 kažejo rezultati na manjšo rast prebivalstva v obdobju po letu 1987 kot v enakem obdobju pred letom 1987. Rast je padla za 28 % in je kljub pozitivnosti dokaj nizka v vseh državah. Padec rasti prebivalstva potrjuje pozitivne ekonomske spremembe, kar smo tudi že dokazali pri analizi ekonomskih indikatorjev.

Države brez virov imajo pozitivno rast prebivalstva s 30 % v obdobju po letu 1987 v primerjavi z obdobjem pred letom 1987, saj povprečje dvigujeta predvsem slabše razvita Laos in Kambodža.

Tabela 27: Razmerje letne rasti prebivalstva v obdobju od 1970 do 1987 in od 1987 do 2003

	Države z viri	Države brez virov
	Rast (v %)	Rast (v %)
1970–1987	2,32	1,89
1987–2003	1,67	2,46
Sprememba (v %)	-28,02	30,16

Vir podatkov: *The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics, Population growth, 2016a; lastni izračuni.*

Pismenost odraslih in mladih

Skozi indikator pismenosti lahko grobo ocenimo, ali vlada zagotavlja izobrazbo. Države, za katere velja prekletstvo naravnih virov, niso sposobne zagotavljati osnovnih storitev, kot je šolstvo oziroma izobrazba, saj svoja sredstva ne namenjajo napredku prebivalstva in zato tudi ne napredku države.

Iz Tabele 28 je razvidno, da je pismenost mladih v starosti med 15 in 24 let v enakem obdobju višja kot pismenost odraslih (nad 15 let), kar je pričakovano, saj je po pravilih starejše prebivalstvo manj pismeno, v njihovih mladostniških letih pa je bil vpis v šole manjši. V vsakem naslednjem obdobju je pismenost naraščala v obeh kategorijah.

Tabela 28: Pismenost odraslih in mladih od 1980 do 2010 (v %)

	Države z viri		Države brez virov	
	Pismenost odraslih (nad 15 let)	Pismenost mladih (15–24 let)	Pismenost odraslih (nad 15 let)	Pismenost mladih (15–24 let)
1980	77	88	83	94
1990	84	95	81	87
2000	90	95	81	85
2010	90	97	84	91

Vir podatkov: *The World Bank, Literacy, b.l.k; lastni izračuni.*

Na podlagi rezultatov lahko zanikamo prisotnost prekletstva naravnih virov, saj je pismenost skozi leta rasla. Coxhead in Phan (2013) trdita, da si Jugovzhodna Azija v tako konkurenčnem okolju ni mogla privoščiti neinvestiranja v razvoj človeškega kapitala. Singapur je moral investirati v šolstvo in znanje, saj je moral konkurirati ostalim tehnološko visokorazvitim državam, kot so Tajvan, Japonska, Južna Koreja in Hongkong. Prav tako morata tudi Malezija in Tajska investirati v razvoj človeškega kapitala in v nadgradnjo

tehnologije. Njuna proizvodnja dopolnjuje Kitajsko, postopoma pa si bosta lahko omogočili vodilno mesto v nekaterih naprednih industrijskih procesih. Enako velja za Indonezijo, Filipine, Vietnam, Laos, Kambodžo in Mjanmar. V globalno mobilni proizvodnji in industrijah, ki se zanašajo na delavce, si ne morejo več privoščiti neizobražene delovne sile, če želijo na dolgi rok uspeti v konkurenčnem okolju.

Coxhead in Phan (2013) prav tako potrjujeta, da so države Jugovzhodne Azije prepoznale pomembnost izobražene delovne sile, zato so omogočile dostop do primarnega in sekundarnega izobraževanja, medtem ko so se malo manj osredotočile na zvišanje terciarnega izobraževanja.

Umrljivost otrok

Indikator prikazuje umrljivost otrok pred prvim letom starosti na 1.000 živorojenih. S pomočjo indikatorja si lahko posredno razlagamo, kakšna je zdravstvena oskrba v analiziranih državah. Kakovost zdravstvene oskrbe bi morala skozi leta slabeti v državah, ki so prekleto z naravnimi viri.

Podatki analize iz Tabele 29 kažejo, da se je umrljivost otrok znižala še zlasti v obdobju po letu 1987 v primerjavi z obdobjem pred letom 1987, ko je bila razlika kar 42 %. Enake rezultate kaže tudi indikator rasti, saj se je umrljivost v primerjavi z obdobjem pred letom 1987 znižala za 19 %. Najvišje absolutne vrednosti sta pred letom 1987 imeli Indonezija in Mjanmar, po letu 1987 pa ima trenutno najvišje vrednosti še zmeraj Mjanmar z več kot 53 (53,7) mrtvih otrok pred prvim letom starosti na 1.000 živorojenih v letu 2014, kar je sicer višje od povprečja vseh držav. Rezultat je pričakovan, saj se Mjanmar razvija najpočasneje. Umrljivost otrok se prav tako počasneje znižuje v državah brez virov, kljub temu pa je negativna. V obdobju od leta 1987 do 2003 je še vedno v povprečju več kot 58 (58,78) mrtvorjenih otrok v državah brez virov, kar je približno enako kot v obdobju od leta 1970 do 1987 v državah z viri. Visoko povprečje je predvsem v najslabše razvitih državah brez virov, kot na primer v Laosu in Kambodži, kjer je v povprečju več kot 97 (97,5) mrtvih otrok pred prvim letom na 1.000 živorojenih v obdobju od 1987 do 2003.

Tabela 29: Razmerje in razmerje med naraščanjem umrljivosti otrok pred prvim letom na 1.000 živorojenih v obdobju od 1970 do 1987 in od 1987 do 2003

	Države z viri		Države brez virov	
	Absolutno	Rast (v %)	Absolutno	Rast (v %)
1970–1987	63,78	-3	79,38	-4
1987–2003	37,13	-4	58,78	-3
Sprememba (v %)	-42,00	19	-26,00	-17

Vir podatkov: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics, Child mortality, 2016b; lastni izračuni.

Kot smo omenili, si lahko z že analiziranim indikatorjem ustvarimo sliko glede zdravstvene oskrbe, ki je po danih rezultatih dobra. Tabela 30 prikazuje stroške zdravstva v določenih obdobjih za države z naravnimi viri in brez njih kot % BDP. Vrednosti predstavljajo tako javne kot zasebne izdatke. Rezultatov pred letom 1987 ni na voljo, ampak lahko kljub temu vidimo, da je vedno več stroškov (kot odstotek BDP) namenjenih zdravstvu. Prav tako je skozi leta povprečna rast stroškov kot % BDP pozitivna, in sicer s skromnih 1,4 %. Vse države imajo pozitivno rast z eno izjemo, ker Mjanmaru vrednosti vsako leto nihajo, saj se gospodarstvo še ni povsem stabiliziralo. Prav tako je tudi v državah brez virov vidna pozitivna rast stroškov zdravstva kot % BDP, kjer je celo večja, in sicer 1,7 %.

Tabela 30: Stroški zdravstva kot % BDP do 1995 do 2013 v državah z viri in brez virov

	Države z viri (v %)	Države brez virov (v %)
1995	3,13	3,96
2005	3,42	2,54
2013	3,88	2,64
Povprečna rast (v %)	1,40	1,70

Vir podatkov: The World Bank, Health expenditure, b.l.l.; lastni izračuni.

Z obema indikatorjema lahko ovržemo prisotnost prekletstva naravnih virov, saj je z zdravstveno oskrbo boljši tudi življenjski standard, čeprav imajo trenutno države Jugovzhodne Azije v primerjavi z ostalimi regijami najmanjše stroške zdravstva kot % BDP. Amerika s 17,2 % in Evropa z 10,2 % imata v primerjavi z Jugovzhodno Azijo v letu 2012 z 3,9 % višje stroške zdravstva kot % BDP.

Svetovna zdravstvena organizacija potrjuje, da je boljša zdravstvena oskrba centralnega pomena za dobro počutje ljudi, prav tako pa pozitivno vpliva tudi na gospodarski napredek, saj prebivalstvo živi dlje in je zato tudi bolj produktivno.

Večina držav je z razvojem okrepila osnovne zdravstvene storitve in sisteme socialne zaščite. Uvedli so kartice zdravstvenega zavarovanja, zdravstveni sklad za revne v Vietnamu, zdravstveni delniški sklad v Laosu in Kambodži ter sheme subvencioniranja za revne bolnike. Do sedaj so bili sistemi zdravstvene oskrbe dokaj stabilni, ker so bili financirani z davčnimi sredstvi in ker je nadzor zdravstvenih agencij učinkovit (Hashim, 2012).

Pričakovana življenjska doba ob rojstvu

Ta indikator definira, kolikšno je pričakovano število let, ki jih bo oseba doživela. V podatkih sta zajeta oba spola, ob tem pa tudi izvemo, kakšna je generalna kakovost življenja. Državam, ki so podlegle prekletstvu naravnih virov, je skozi obdobje padla tudi kakovost življenja, saj je bilo manj izdatkov namenjenih šolstvu in zdravstvu, zato se je skrajšala tudi pričakovana življenjska doba.

Analiza je pokazala, da se je v absolutnem smislu pričakovana življenjska doba zvišala za 11 %, kar prikazuje tudi Tabela 31. Najnižje vrednosti v primerjavi z ostalimi državami je imel Mjanmar, kjer je bila pričakovana življenjska doba leta 1971 51 let, potem pa so skozi čas kljub zelo šibkemu gospodarstvu v letu 2002 izboljšali vrednost na 63 let. Razmerje rasti pričakovane življenjske dobe nakazuje minimalno manjšo rast. To je možno razložiti z manjšimi razlikami v obdobju po letu 1987 in v enakem obdobju pred letom 1987, saj je bil dvig pričakovane življenjske dobe iz leta v leto bolj opazen, ker so imele države ob pričetku analiziranega obdobja dokaj kratko življenjsko dobo. Podobne rezultate vidimo tudi v državah brez virov, kjer se je življenjska doba podaljšala, ampak je v primerjavi z državami z viri v obdobju od leta 1987 do 2003 še vedno krajša. Povprečje znižujeta slabo razvita Laos in Kambodža. V absolutnem smislu je vsaki državi v obdobju od leta 1970 do 2002 uspelo podaljšati življenjsko dobo za več kot 10 let, rezultat pa lahko povežemo z rastjo stroškov za zdravstvo kot % BDP, saj je z višjo rastjo prisotna tudi boljša oskrba.

Tabela 31: Razmerje in razmerje med rastjo pričakovane življenjske dobe ob rojstvu v obdobju od 1970 do 1987 in od 1987 do 2003

	Države z viri		Države brez virov	
	Absolutno	Rast (v %)	Absolutno	Rast (v %)
1970–1987	61,37	1	54,32	1
1987–2003	68,03	0	64,79	1
Sprememba (v %)	11,00	-47	19,00	-24

Vir podatkov: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics, Life expectancy at birth, 2016c; lastni izračuni.

Kljub manjši rasti pričakovane življenjske dobe ob rojstvu lahko tudi s tem indikatorjem ovremo prisotnost prekletstva, saj so rezultati pokazali, da se je kakovost življenja izboljšala. Družbeni in gospodarski razvoj vpliva na rast in strukturo azijske populacije. Izboljšave v zdravstvu in modernizacija so bile temeljne za znižanje umrljivosti, zvišanje rodnosti in za podaljšanje življenjske dobe v vseh državah Jugovzhodne Azije (Retherford, 2005).

Indeks HDI

Indeks HDI ali indeks človekovega razvoja je sestavljen iz štirih indikatorjev, in sicer iz življenjske dobe, stopnje pismenosti, stopnje izobrazbe in življenjske ravni. Že iz analize določenih socialnih indikatorjev lahko sklepamo, da bo tudi indeks HDI ovrgel prisotnost prekletstva naravnih virov.

Rezultati v Tabeli 32 jasno ponazarjajo, kako so se države v določenih letih razvijale. Pri vsaki je opaziti pozitivno rast, kar potrjujejo že zgornje analize ekonomskih in socialnih indikatorjev. Na prvem mestu od držav z viri je Malezija, sledijo ji Tajska, Indonezija,

Vietnam in Mjanmar. Pri državah brez virov je indeks HDI najvišji v Singapurju, sledijo Filipini, Kambodža in Laos.

Tabela 32: Indeks HDI v posameznih letih

	1980	1990	2000
Države z viri			
Malezija	0,577	0,641	0,717
Tajska	0,503	0,572	0,649
Indonezija	0,471	0,528	0,609
Vietnam	0,463	0,476	0,563
Mjanmar	0,328	0,347	0,421
Države brez virov			
Singapur	-	0,744	0,800
Filipini	0,566	0,591	0,619
Kambodža	0,251	0,403	0,466
Laos	0,340	0,395	0,473

Vir podatkov: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics, Human development index, 2016d; lastni izračuni.

Države, ki trpijo zaradi prekletstva naravnih virov, naj bi imele višjo stopnjo korupcije, manjšo ekonomsko raznolikost, višjo koncentracijo bogastva v rokah manjšega deleža prebivalstva, višjo stopnjo lakote in umrljivosti novorojenčkov ter slabo izobrazbo. Zgornje analize tako ekonomskih kot socialnih indikatorjev so dokazale, da na območju Jugovzhodne Azije prekletstvo naravnih virov ni prisotno.

Kar najbolj loči Jugovzhodno Azijo od ostalih regij, je hitra gospodarska rast, ki jo je državam uspelo izkoristiti sebi v prid, in sicer tako, da so povečale obseg trgovanja in investicij ter se tako izognile prekletstvu naravnih virov.

Na območju Jugovzhodne Azije ni prisotno prekletstvo naravnih virov zaradi:

- razširjenosti naravnih virov po širšem geografskem območju – težje je nadzorovati in izkoriščati;
- dobrih političnih institucij in odprtosti političnega sistema, ki so omogočale, da so bile koristi od izkoriščanja naravnih virov pravično razdeljene med celotno prebivalstvo;
- transparentnosti in demokratičnosti sistema (z izjemo Mjanmara), ki spoštuje pravila in zakone;
- vključevanja podjetnikov v proizvodni proces, ki omogoča razdelitev bogastva med širšo publiko;
- držav, ki so sodelovale z mednarodnimi naftnimi in oljnimi podjetji ter oblikovale aktivna partnerstva, ki so pripomogla pri procesu črpanja, proizvodnje in distribucije.

Gospodarske panoge so tako skozi čas postale bolj raznolike, zvišal se je prihodek na prebivalca, izboljšal pa se je tudi življenjski standard in podaljšala življenjska doba (Sovacool, 2010).

4 ASEAN

4.1 Nastanek in razvoj

ASEAN (zveza držav Jugovzhodne Azije) je bil ustanovljen 8. 8. 1967 v Bangkoku s podpisom Bangkoške deklaracije. Ustanovili so ga zunanji ministri držav ustanoviteljic, in sicer Tajske, Indonezije, Filipinov, Singapurja in Malezije, kot zanimivost pa lahko omenimo, da je prvi predlog združitve podal tajski zunanji minister Thanat Khoman. Kasneje so se pridružili še Bruneji (1984), Vietnam (1995), Laos, Mjanmar (obe 1997) in Kambodža (1999). Trenutno obstajata tudi dve državi opazovalki, ki se nameravata pridružiti v prihodnosti, in sicer Papua Nova Gvineja in Vzhodni Timor. Sedež institucije je v Džakarti, ki je tudi glavno mesto Indonezije (Association of Southeast Asian Nations, 2015a).

ASEAN ni bil prvi poskus povezovanja držav te regije, saj je bilo pred tem kar nekaj povezav, vendar so vse zaradi sporov in razlik med državami razpadle.

Glavna načela zveze ASEAN so:

- medsebojno spoštovanje neodvisnosti, suverenosti, enakosti, nacionalnosti in narodne integritete,
- pravica vsake države do vodenja lastnega nacionalnega obstoja,
- nevmešavanje v notranje zadeve drugih držav,
- mirno reševanje sporov,
- prepovedana je uporaba sile in groženj v medsebojnih sporih,
- tvorno in učinkovito sodelovanje med državami članicami (Association of Southeast Asian Nations, 2015a).

Najpomembnejši organ zveze ASEAN je vrh vlad in vodij držav, ki se srečajo vsako leto, pomembna pa so tudi srečanja ministrov in komitejev. ASEAN je v skladu s svojimi načeli sprejel nekaj pomembnih politik glede medsebojnih odnosov:

- Deklaracija o miru, svobodi in nevtralnosti (angl. *The Zone of Peace, Free and Neutrality Declaration*, v nadaljevanju ZOPFAN). Vsaka država je svobodna in se lahko odloča brez zunanjih intervencij.
- Območje brez jedrskega območja v Jugovzhodni Aziji (angl. *Southeast Asia Nuclear Weapons free Zone*, v nadaljevanju SEANWF). Države ASEAN se odrečejo jedrskemu orožju, s tem pa zmanjšujejo vojaške napetosti in izdatke.

- Ukrepi zaupanja (angl. *Confidence Building Measures*, v nadaljevanju CBM). Govori o diplomatskih odnosih, razumevanju in spoštovanju med članicami. Za reševanje konfliktov se spodbuja uporaba različnih načinov: pogajanje, podpisovanje sporazumov in obiskovanje predstavnikov držav (Association of Southeast Asian Nations, 2015a).

Glavni viri financiranja zveze ASEAN so prispevki držav članic, drugih organizacij in zasebne investicije.

4.2 Cilji

Namen skupnosti ASEAN je predvsem višja gospodarska rast, družbeni napredek, kulturni razvoj in zavzemanje za mir v regiji, ki naj bi ga dosegli z večjim medsebojnim povezovanjem in spoštovanjem. Na nastanek je vplival tudi skupen strah pred vojnami, komunizmom, revščino in pomanjkanjem hrane. Namen je bil spremeniti Jugovzhodno Azijo v razvito regijo, ki bo samostojna, odporna proti zunanjim pritiskom in močno povezana. Takrat je nastala tudi beseda balkanizacija, ki opisuje razdor regije ali države na več manjših enot. V nasprotju z Balkanom se je Jugovzhodni Aziji uspelo povezati in preprečiti delitev, kar menimo, da je pripomoglo k uspešnemu razvoju regije.

Januarja leta 1992 so države svoje sodelovanje in integracijo še dodatno poglobile, saj so podpisale sporazum, imenovan AFTA (prosto trgovinsko območje ASEAN). Podpisalo ga je pet ustanovnih držav zveze ASEAN in Bruneji, kasneje pa so se jim pridružile še štiri. To je prvi formalni dogovor skupnosti ASEAN o medsebojnem trgovanju in integraciji.

Namen skupnosti ASEAN je zmanjšati carine in tako povečati pretok blaga, kar bi pomenilo več trgovanja in investicij, s tem pa tudi večjo gospodarsko rast in blaginjo držav članic. Carine so omejene med 0 in 5 %, za šest držav ustanoviteljic pa velja, da je kar 99 % blaga, ki ga lahko vključijo, tudi dejansko vključeno v to pravilo, saj so se leta 1999 dogovorili, da bodo tarife v teh šestih državah enake 0 % do leta 2010. Članice, ki so se pridružile kasneje, imajo dodaten čas, da spustijo carine na dogovorjeno raven, pričakuje pa se, da bodo to storile v letih med 2015 in 2018. Blago, ki je vključeno v nižjo stopnjo carine, določijo po pravilu izvora, tako da mora biti vsaj 40 % določenega blaga oziroma izdelka proizvedenega v državah skupnosti ASEAN, za takšno blago pa se lahko uveljavi tudi nižja stopnja carine. Toda AFTA ima tudi slabosti. Trg se bo sprostil, zato bo postalo veliko podjetij nekonkurenčnih, saj ne bodo mogla konkurirati izdelkom in storitvam iz manj razvitih držav, ker so tam stroški dela neprimerno nižji. Podjetja se bodo morala preusmeriti ali pa močno povečati produktivnost. Takšen potek bo na drugi strani pomagal manj razvitim državam do hitrejše gospodarske rasti, kar bo zmanjšalo razlike v gospodarskem razvoju med državami in bo imelo na dolgi rok pozitivne posledice za celotno skupnost (Association of Southeast Asian Nations, 2015b).

Organizacija temelji na treh stebrih. Poleg ekonomije sta tu še politična varnost in sociokulturni razvoj. Tako ureditev in načrte za vse tri stebre so sprejeli leta 2003 na Baliju. Uresničeni naj bi bili do leta 2020.

4.2.1 Sociokulturni razvoj

ASEAN si želi poleg gospodarskega razvoja in rasti napredovati tudi na socialnem in kulturnem področju. V ta namen so sprejeli načrt o Socialni in kulturni skupnosti ASEAN (angl. *ASEAN Socio Cultural Community*, v nadaljevanju *ASCC*), njegov poglavitni namen pa je doseči večjo solidarnost in enotnost med narodi skupnosti ASEAN. To bi dosegli z boljšo skupnostjo, v kateri bi vladali blaginja, dobro počutje, okoljska ozaveščenost in trajnostni razvoj. Pomemben poudarek je tudi na regionalni miselnosti, spoštovanju sprejetih načel, sodelovanju, enakosti in upoštevanju človekovih pravic. Načrt v enaki meri spoštuje vse rase, kulture, jezike in vere narodov skupnosti ASEAN.

Načrt so razdelili na naslednje pomembne značilnosti prihodnjega razvoja, ki jih je treba uresničiti:

- Človeški razvoj. Prebivalcem bo zagotovljena večja blaginja, ki bo vplivala predvsem na večjo zmožnost dodatne izobrazbe za vse. Posvečali se bodo tudi razvoju človeških virov in gradnji potrebnih zmogljivosti.
- Socialna pomoč in zaščita. Na tem področju si bodo prizadevali za zmanjševanje revščine, večjo socialno pomoč in varnost. Zagotavljali bodo varnejše in bolj zdravo okolje, prav tako pa se bodo borili proti drogam in izboljšali sisteme v boju proti naravnim nesrečam.
- Socialna pravica. ASEAN se bo zavzemal za večjo socialno pravico in integracijo človekovih pravic na vseh ravneh življenja. Med najbolj ranljive skupine spadajo otroci, ženske, starejši, invalidi in delavci iz tujih držav.
- Zaščita okolja. Okolje je zelo pomemben del trajnostnega razvoja, zato je treba paziti, da ostane čisto in zdravo. Posebna skrb bo namenjena naravnim virom, s katerimi je treba upravljati v skladu s trajnostnim razvojem in se jih ne sme pretirano izkoriščati. To so predvsem voda, zemlja, minerali, gozdovi in morski viri.
- Skupna identiteta ASEAN. Ustvariti je treba občutek pripadnosti in enotnosti skupnosti ASEAN. Razumeti je treba različne poglede in spoštovati raznolikost, saj se brez skupnega duha regija ne bo mogla razviti do polnega potenciala, zato je treba podpirati skupne norme, vrednote, verovanja in ustvariti enotno skupnost, ki bo povezovala vse prebivalce.
- Zmanjšanje vrzeli v gospodarskem razvoju. Prevelike razlike v gospodarskem in socialnem razvoju je treba zmanjšati, saj so med članicami, ki so se pridružile prve, in tistimi, ki so se zadnje, največje razlike. Slednje so Kambodža, Laos, Mjanmar in Vietnam. Te države močno zaostajajo in ustvarjajo veliko vrzel v razvoju. Rešili jo bodo

z boljšo povezanostjo med državami članicami (Association of Southeast Asian Nations, 2009).

4.2.2 Politična varnost

Zametki tega stebra segajo v leto 1997, sprejeli pa so ga leta 2003. Uradno ime je Skupnost politične varnosti ASEAN (angl. *ASEAN political security community*, v nadaljevanju APSC), namen pa je povečati sodelovanje na področju varnosti in politike. To naj bi dosegli z vladavino prava, dobrim vladanjem ter s spoštovanjem človekovih pravic in svoboščin.

V okvir tega načrta spadajo tudi skrb za mir in stabilnost v regiji, transparentnost in nediskriminatornost, za kar bo v največjem delu poskrbela organizacija ASEAN.

Na podlagi razvojnih želja tega načrta so določili naslednje glavne karakteristike:

- Skupnost temelji na vladavini prava, skupnih vrednotah in normah. Skupnost si mora kot celota prizadevati za demokracijo, dobro vladanje, varovanje temeljnih človekovih pravic in svoboščin. Vsaki državi članici so podeljene določene pravice, vendar k temu spadajo tudi določene obveznosti, predvsem pomoč pri oblikovanju mirne, demokratične, strpne in transparentne skupnosti. Solidarnost naj postane pomembna vrednota, ki naj poleg harmonije in kohezivnosti oblikuje odnose med državami članicami.
- Regija mora biti stabilna, brez vojn, robustna in vzajemna, s skupno odgovornostjo do varnosti. Najbolj kritična točka je preprečevanje vojn med državami članicami. Pot reševanja sporov mora biti učinkovita, fleksibilna in pravična, ob tem pa mora preprečiti negativne občutke med državami v sporu. Varnost in obramba morata biti skupni celotni skupnosti.
- Dinamična in odprta regija. Kot so pomembni odnosi znotraj skupnosti ASEAN, so enako pomembni tudi odnosi držav članic z državami izven te skupnosti, saj je treba vzdrževati prijateljske in obojestransko pozitivne odnose. ASEAN mora v mednarodnih odnosih nastopati enotno in zagovarjati interese skupnosti kot celote (Association of Southeast Asian Nations, 2009).

4.2.3 Ekonomski razvoj

Ekonomski steber skupnosti ASEAN se imenuje Ekonomska skupnost ASEAN (ang. *ASEAN Economic Community*, v nadaljevanju AEC). V letih 2006 in 2007 so se države članice zavzele za še hitrejšo izvedbo načrta, ki prinaša svoboden trg na področju blaga, storitev, investicij, delovne sile in kapitala.

AEC bo spremenil ASEAN v enoten trg, tako da bo postal konkurenčnejši, bolj dinamičen in bolj povezan. Najpomembnejša področja boljšega sodelovanja so makroekonomska in

finančna politika, infrastruktura, financiranje trgovanja, elektronske transakcije prek sistema e-ASEAN.

Tudi ekonomski načrt ima nekaj glavnih značilnosti, ki so določene glede na pričakovan napredek ekonomije skupnosti ASEAN.

- Enoten trg in produkcijska baza. Postaviti je treba trg, kjer se bodo prosto pretakali blago, storitve, investicije, kapital in delovna sila. Prednost pri realizaciji imajo že naštetih sektorji, poleg pa spadajo še panoge prehrane, kmetijstva in gozdov.
- Visoka konkurenčnost ekonomije regije. Treba je zagotoviti pošteno konkurenco, ki bo spodbujala ekonomijo k napredku. Problem je, ker trenutno ne obstaja nobena uradna institucija na ravni skupnosti ASEAN, ki bi se ukvarjala s to problematiko, kar je treba nujno odpraviti in vzpostaviti varstvo konkurence v celotni skupnosti. Potrošniki so del zdrave konkurence, zato je treba zaščititi njihove pravice. Pomemben člen dvigovanja konkurenčnosti skupnosti ASEAN je napredek v znanosti in razvoju, zato je treba zagotoviti ustrezno okolje za podjetništvo in nove ideje. Naslednja stopnja je ustrezno razvita infrastruktura, saj samo ta lahko zagotovi večji pretok blaga, zniža transakcijske stroške in poskrbi za boljšo povezanost držav članic med seboj in s sosednjimi regijami. Infrastrukturo delimo na več enot. Prva je kopenska infrastruktura, kjer je najpomembnejši cilj razvoj železnic in avtocest, naslednji dve sta pomorska in zračna. Zadnja, vendar zelo pomembna enota je informacijska infrastruktura, kjer bo treba poskrbeti za razvoj hitrih povezav in izboljšanje varnosti.
- Uravnotežen razvoj regije. Zaradi prizadevanja za večjo stabilnost gospodarskega razvoja je potrebna večja diverzifikacija. Dodaten trud in denar bodo vložili v razvoj manjših in srednjih podjetij, s čimer bodo pospešili njihov razvoj in poskrbeli za večji prispevek h gospodarski rasti skupnosti ASEAN v prihodnje. Tem podjetjem bo zagotovljen boljši dostop do virov, ki jih potrebujejo, kot so na primer kadri, tehnologija, kapital in informacije. Za izboljšanje položaja zgoraj naštetih malih in srednjih podjetij so sprejeli poseben načrt, ki se imenuje načrt politike ASEAN za razvoj malih in srednjih podjetij (angl. *The ASEAN Policy Blueprint for SME Development*, v nadaljevanju APBSD). Na tem področju bo treba poskrbeti še za dvig blaginje in zmanjševanje revščine na ravni celotne skupnosti.
- Popolna vključenost regije v svetovno ekonomijo. ASEAN mora na globalnem trgu nastopati kot celota in se truditi negovati gospodarske povezave z državami izven skupnosti, kajti le tako si bo zagotovil še večji pritok tujih investicij, ki imajo za ASEAN velik pomen. Sredstva za doseganje teh ciljev so predvsem dobri odnosi in trgovinski sporazumi na globalni ravni, za doseganje nižjih transakcijskih stroškov v poslovanju z ostalimi državami pa se bo ASEAN zavzemal za sprejem mednarodnih standardov in dobrih praks (Association of Southeast Asian Nations, 2009).

ASEAN je ekonomsko dokaj velik, saj celotni BDP obsega skoraj 2,6 bilijona USD, kar pomeni, da je BDP na prebivalca okoli 4.136 USD. Podatki, razporejeni glede na države

skupnosti ASEAN in na ASEAN kot celoto, so vidni v Tabeli 33. Vrednosti so občutno manjše kot v EU ali v ZDA.

Tabela 33: BDP po državah

Država	BDP v mio USD (2014)	BDP na prebivalca v USD (2014)
Bruneji	17.108	41.424
Kambodža	16.771	1.105
Indonezija	983.571	3.901
Laos	11.777	1.730
Malezija	326.346	10.784
Mjanmar	65.785	1.278
Filipini	284.910	2.816
Singapur	307.872	56.287
Tajska	373.225	5.436
Vietnam	186.224	2.055
ASEAN	2.573.589	4.136

Vir: Association of Southeast Asian Nations, Gross domestic product, 2015d.

Poleg tega, da je gospodarska rast v skupnosti ASEAN v letih med 2000 in 2013 dosegla več kot 5 % letno, je tudi zelo stabilna, saj je manj volatilna celo od razvitih gospodarstev, kot so Nemčija, Francija in ZDA. Prednost skupnosti je nizek javni dolg, saj obsega le okoli 50 % letnega BDP, medtem ko je v ZDA 100 %, v EU pa malo manj kot 90 %.

Kot vidimo v Tabeli 34, je imel ASEAN v letu 2014 na trgovinski bilanci presežek, ki je znašal več kot 56 milijonov USD, dosegel pa ga je kljub temu, da je število posameznih držav s presežkom (Bruneji, Malezija, Singapur, Vietnam) manjše od števila držav s primanjkljajem (Kambodža, Indonezija, Laos, Mjanmar, Filipini, Tajska). Razlog je v tem, da imajo države z več trgovanja večinoma presežek, ki je veliko večji od primanjkljaja držav z manj trgovanja. Vidimo tudi, da je država z največ trgovanja Singapur in je na prvem mestu, čeprav je majhen. Sledijo mu mnogo večje članice skupnosti ASEAN, kot so na primer Tajska, Malezija in Indonezija.

Tabela 34: Izvoz in uvoz v Jugovzhodni Aziji, 2014 (v mio USD)

Država	Izvoz v mio USD (2014)	%	Uvoz v mio USD (2014)	%
Bruneji	10.584	0,80	3.597	0,30
Kambodža	10.681	0,80	18.973	1,50

se nadaljuje

Tabela 34: Izvoz in uvoz v Jugovzhodni Aziji, 2014 (v mio USD) (nad.)

Država	Izvoz v mio USD (2014)	%	Uvoz v mio USD (2014)	%
Indonezija	176.293	13,60	178.179	14,40
Laos	2.640	0,20	2.749	0,20
Malezija	234.161	18,10	208.918	16,90
Mjanmar	11.031	0,90	16.226	1,30
Filipini	61.810	4,80	67.757	5,50
Singapur	409.769	31,70	366.247	29,60
Tajska	227.574	17,60	227.952	18,40
Vietnam	148.092	11,00	145.686	11,80
ASEAN	1.292.634		1.236.284	

Vir: Association of Southeast Asian Nations, Export and import, 2015e.

V Tabeli 35 vidimo, kako velik delež trgovanja poteka zunaj skupnosti ASEAN, saj znaša več kot 75 %. Edina država, ki trguje več s skupnostjo kot z ostalim svetom, je Laos. To dokazuje, da je ASEAN kljub temu, da ima dobro integriran trg, ki dobro deluje, dokaj odvisen od tujih držav. Menimo, da bi bilo na dolgi rok smotno odvisnost od tujih trgov zmanjšati, čeprav ima trenutno ASEAN od njih koristi. Odvisnost od tujih trgov je lahko kritična predvsem v prihajajočih krizah, ki bodo prizadele glavne izvozne trge skupnosti ASEAN, saj je lahko učinek podoben krizi leta 1997, ko je bil ASEAN odvisen od tujih neposrednih investicij.

V primerjavi z letom 2013 je bil delež trgovanja EU znotraj skupnosti enak 62 %. Stanje se spreminja, saj je rast trgovanja znotraj skupnosti ASEAN v zadnjih letih večja od trgovanja z ostalim svetom (Eurostat statistics explained, 2015).

Tabela 35: Trgovanje znotraj in zunaj skupnosti ASEAN v Jugovzhodni Aziji, 2014 (v mio USD)

Država	Trgovanje znotraj skupnosti ASEAN – vrednost v mio USD (2014)	%	Trgovanje zunaj skupnosti ASEAN – vrednost v mio USD (2014)	%
Bruneji	3.861,00	27,2	10.320,00	72,8
Kambodža	7.616,00	25,7	22.039,00	74,3
Indonezija	90.725,00	25,6	263.746,00	74,4
Laos	3.496,00	64,9	1.893,00	35,1
Malezija	119.076,00	26,9	324.003,00	73,1
Mjanmar	11.455,00	42,0	15.802,00	58,0
Filipini	25.370,00	19,6	4.197,00	80,4

se nadaljuje

*Tabela 35: Trgovanje znotraj in zunaj skupnosti ASEAN v Jugovzhodni Aziji, 2014
(v mio USD) (nad.)*

Država	Trgovanje znotraj skupnosti ASEAN – vrednost v mio USD (2014)	%	Trgovanje zunaj skupnosti ASEAN – vrednost v mio USD (2014)	%
Singapur	203.196,00	26,2	572.820,00	73,8
Tajska	102.725,00	22,6	352.801,00	77,4
Vietnam	40.798,00	13,9	252.979,00	86,1
ASEAN	608.318,00	24,1	1.920.599,00	75,9

Vir: Association of Southeast Asian Nations, Trade, 2015f.

Med glavne izvozne dobrine skupnosti ASEAN spadajo elektronika, zemeljski plin, nafta, mehanski izdelki in izdelki iz plastike.

Doseganje ciljev skupnosti je v rokah posameznih držav članic, saj jih ASEAN kot organizacija le redko implementira neposredno, ker postavlja le smernice razvoja. Najpogostejše omenjene direktive skupnosti ASEAN so le glede medicinskih pripomočkov in kozmetike, kjer so pri proizvodnji in prodaji določili natančne standarde. ASEAN ima na omenjenih področjih še veliko neizkoriščenega potenciala, saj bi lahko z večjo vpletenostjo v doseganje ciljev poskrbeli za njihovo hitrejšo realizacijo (Kasim, 2015).

Prisotne so različne subvencije, ki državam članicam pomagajo do višje rasti in večje blaginje predvsem v kmetijstvu, industriji, okolju in pri cenah energentov. Če želijo zmanjšati onesnaževanje določenih industrij, jim ponudijo subvencijo za investicije, ki zmanjšajo izpuste. Industriji in kmetijstvu subvencionirajo uporabo tehnologij, ki na dolgi rok povečujejo produktivnost. V preteklosti so na tak način subvencionirali uporabo gnojil, kar se je odražalo v večji proizvodnji hrane. Energente subvencionirajo, da bi bili dostopnejši in da bi se razpoložljivi dohodek prebivalstva povečal, stroški podjetij pa zmanjšali (Kasim, 2015).

Omeniti je treba tudi napore skupnosti pri vzpostavljanju univerzalnega zdravstvenega sistema, ki izboljšuje zdravstvo na ravni celotne regije (Minh, 2015).

Drug zanimiv projekt je vzpostavitev sklada za infrastrukturo (angl. *ASEAN Infrastructure Fund*, v nadaljevanju AIF) leta 2011, ki financira vrste projektov in tako izboljšuje infrastrukturni sistem skupnosti ASEAN, kar pa pozitivno vpliva tudi na trgovanje in splošno blaginjo. Primer, ki se trenutno izvaja, je financiranje električne infrastrukture na Sumatri v višini 600 milijonov USD. Sklad se financira predvsem s posojili, z izdajanjem obveznic in s tujimi investitorji (Asian development bank, 2016).

Izjemnega pomena za celotno skupnost je že omenjena skupna identiteta, ki po našem mnenju povezuje ASEAN bolj kot pa skupni trg. V ta namen organizirajo športne, kulturne, politične in poslovne prireditve ter druženja na ravni celotne skupnosti. Na ta način so različni narodi bolj v stiku drug z drugim, kar povečuje zaupanje, prijateljstvo in enotnost (Asian development bank, 2016).

Vpliv združenja ASEAN je viden, čeprav je neposrednih posegov dokaj malo. Že regionalna stabilnost, postavljanje okvirov delovanja in različni posredni vplivi imajo močne pozitivne eksternalije tako na ekonomijo kot tudi na ostala področja.

4.3 Geografske značilnosti in geopolitična vloga

Ozemlje, ki ga trenutno pokriva ASEAN, je veliko skoraj 4,5 milijona kvadratnih kilometrov, kar je ozemeljsko gledano večje od EU. Prebivalstvo šteje več kot 600 milijonov, kar je prav tako več kot v EU in tudi več kot v celotni Severni Ameriki. Podatki so prikazani v Tabeli 36. Po obsegu delovne sile zaostaja le za velesilama Indijo in Kitajsko.

Tabela 36: Površina in prebivalstvo po državah v letu 2014

Država	Površina (kvadratni kilometri) (2014)	Prebivalstvo (v tisoč) (2014)
Bruneji	5.769	413
Kambodža	181.035	15.184
Indonezija	1.860.360	252.165
Laos	236.800	6.809
Malezija	330.290	30.262
Mjanmar	676.577	51.486
Filipini	300.000	101.175
Singapur	716	5.470
Tajska	513.120	68.657
Vietnam	330.951	90.630
ASEAN	4.435.618	622.250

Vir: Association of Southeast Asian Nations, Basic data, 2015g.

Trenutno je ASEAN sedma največja ekonomija na svetu, do leta 2050 pa naj bi napredovala za tri mesta – na četrto mesto (Association of Southeast Asian Nations, 2015c).

ASEAN ima tudi pomembno vlogo v svetovni trgovini, saj je četrti največji izvoznik in predstavlja kar 7 % vsega izvoza na svetu. Pred njim so le EU, ZDA in Kitajska. Pot do tega uspeha pa ni bila naključna, saj ASEAN veliko vlaga v izvozno usmerjena podjetja. Po celotni regiji obstajajo posebne cone, ki so namenjene promoviranju izvoza, poleg tega pa je izvoz zelo raznolik in razpršen, kar je tudi eden od razlogov za stabilno gospodarsko rast v zadnjih 15 letih. Pomembni uvozniki storitev in blaga iz skupnosti so Kitajska, Japonska, ZDA in EU. ASEAN se ne povezuje le znotraj skupnosti, temveč tudi z državami, ki niso

članice, kot so na primer Avstralija, Kitajska, Indija, Japonska, Nova Zelandija in Južna Koreja. Večji poudarek bomo dali odnosom s sosedama, z Indijo in Kitajsko (Association of Southeast Asian Nations, 2015c).

Dobre odnose z Indijo so leta 2003 uradno nadgradili s sporazumom o skupnem območju za trgovanje in investicije, ki vključuje odpravo carin za določeno blago in storitve (podobno kot AFTA). Prosto trgovinsko območje je v veljavo prišlo leta 2010 in je namenjeno zniževanju vseh ovir pri trgovanju med skupnostjo ASEAN in Indijo, tako da se blagovna menjava med njima z leti le še povečuje. ASEAN ima pri trgovanju z Indijo presežek na trgovinskem računu, kajti v letu 2014 je izvoz predstavljal 64 % trgovanja z Indijo, celotno trgovanje pa je doseglo 67,7 milijarde USD (Association of Southeast Asian Nations, 2015c).

Obseg trgovanja s Kitajsko je še večji kot z Indijo, saj je leta 2014 dosegel 366 milijard USD. Kitajska je največji partner skupnosti ASEAN in skupaj predstavljata največje prostotrgovinsko območje na svetu po prebivalstvu, po BDP pa tretje. Prostotrgovinski sporazum so sprejeli leta 2002, v veljavo pa je prišel osem let kasneje in tako kot sporazum z Indijo zmanjšuje in odpravlja carine ter vse ostale ovire, povezane s trgovanjem in investicijami. V nasprotju z Indijo pa v tem odnosu ASEAN beleži primanjkljaj v vrednosti kar 66 milijard USD (Free Trade Agreements, 2015).

ASEAN se, kot je bilo že rečeno, razvija tudi na področju globalne integracije. Leta 1967 so ob ustanovitvi skupnosti podpisali tudi posebno listino, imenovano pogodba o miru in prijateljstvu v Jugovzhodni Aziji. Pogodba je leta 2003 prerasla svojo geografsko omejitev, saj sta se ji pridružili tudi Indija in Kitajska, kasneje se ji je pridružilo še veliko držav, med njimi tudi ZDA in EU, s tem pa si je ASEAN zelo povečal moč in ugled v mednarodnem merilu (Nuclear Threat Initiative, 2015).

Vse države skupnosti ASEAN so tudi članice gibanja neuvrščenih, ki je bilo ustanovljeno leta 1961 v Beogradu, ki je bil takrat glavno mesto Jugoslavije. Med glavnimi pobudniki sta bila Josip Broz Tito in Sukarno – predsednika Jugoslavije in Indonezije. Danes ima gibanje 120 članic in je aktivno pri oblikovanju svetovne politike (Nuclear Threat Initiative, 2015).

V skupnosti ASEAN vladata dva tabora mednarodne politike. Eden je bližje sodelovanju z ZDA, drugi pa je bližje Kitajski. Predvsem Indonezija, država z največjo populacijo, se uspešno trudi uravnotežiti oba tabora in tako ASEAN držati na poti nevtralnosti.

Kljub vsem naštetim prednostim skupnosti ASEAN se pojavljajo tudi kritike predvsem na račun dopuščanja nasilja v Mjanmaru in prosocialističnih vlad v Laosu in Vietnamu. Podobna kritika se skupnosti očita pri mlačnem posredovanju v primeru zavzetja otokov v Južnokitajskem morju s strani Kitajske, ki si jih lasti kar šest držav, od katerih so štiri vključene v ASEAN. Mogoče bi počasno sodelovanje in sprejemanje novih članic lahko

opredelili kot slabost, vendar na primeru EU vidimo, da je bolje, če se nekatere politike sprejemajo počasneje in s soglasjem večine. Če primerjamo dobrobiti in slabosti, vidimo, da je slednjih veliko manj in da ASEAN pozitivno vpliva na razvoj držav članic tako na ekonomskem kot tudi sociokulturnem področju (Association of Southeast Asian Nations, 2015a).

4.4 Analiza vpliva skupnosti ASEAN na države članice

Pri analizi skupnosti ASEAN smo določili naslednji raziskovalni vprašanji:

Ali je vključitev držav v ASEAN pozitivno vplivala na rast njihovega BDP na prebivalca?

Ali je vključitev Vietnama, Laosa, Kambodže in Mjanmara v ASEAN pozitivno vplivala na spremembo socialnih in ekonomskih indikatorjev teh držav?

Države naj bi po vstopu v ASEAN napredovale na socialnem in ekonomskem področju hitreje kot pred vstopom, kar naj bi jim omogočala povezava z ostalimi državami v skupnosti. Poleg skupnega trga in ekonomsko-finančnega povezovanja pa so pomembni tudi skupni napor na sociokulturnem področju in v politiki.

Začeli bomo z analizo socialnih indikatorjev, kasneje pa se bomo osredotočili na ekonomske. Poudarjamo, da je vstop v ASEAN, ki ga analiziramo, le ena od mnogih spremenljivk, ki vplivajo na dane indikatorje. Primerjalno analizo smo naredili tako kot pri vseh analizah skupnosti, in sicer smo vzeli čim več let pred vstopom v ASEAN in po njem. Pazili smo, da smo analizirali enako število podatkov pred vstopom in po njem.

4.4.1 Socialni indikatorji

Pomanjkanje hrane

Mjanmara nismo analizirali, saj so podatki zelo pomanjkljivi in bi bila analiza nesmiselna. V analizi vidimo, koliko dodatnih kilokalorij bi bilo potrebnih za povprečnega prebivalca določene države, da bi bil normalno prehranjen. Večja kot je številka, večja je oddaljenost od števila kilokalorij, ki jih mora človek zaužiti na dan. Vse države so s časom lepo napredovale in močno zmanjšale pomanjkanje hrane, najočitnejša razlika v primerjavi pred vstopom v ASEAN in po njem pa je pri Vietnamu, kar je verjetno posledica težkega stanja te države na začetku analize, saj se je vojska iz sosednje Kambodže umaknila šele leta 1989.

Zadnji podatki kažejo, da ima zaradi pomanjkanja hrane največje probleme Laos, za kar je kriva predvsem velika količina neeksplodiranega vojnega materiala na področjih, kjer bi se lahko obdelovala polja in pasla živina, zato ti panogi zaradi nevarnosti eksplozije nista možni.

V Tabeli 37 je prikazana primerjava za vse tri države skupaj. Vidimo, da je razlika v stanju pred vstopom in po njem očitna, saj znaša v absolutnem smislu kar 16 %. Analizirali smo tudi relativno spremembo pomanjkanja kilokalorij pred vstopom in po njem. Tudi tukaj vidimo pozitiven vpliv vstopa v ASEAN, saj se je pomanjkanje hrane veliko hitreje zmanjševalo po vstopu v ASEAN, in to za več kot 2 odstotni točki oziroma 60 % na letni ravni.

Tabela 37: Razmerje med pomanjkanjem in zmanjšanjem pomanjkanja hrane pred vstopom v ASEAN in po njem (v kilokalorijah)

	Absolutno	Rast (v %)
Pred vstopom	299,3	-3,5
Po vstopu	251,8	-5,6
Sprememba (v %)	-15,9	60,0

Vir podatkov: The World Bank, Food shortages, b.l.m; lastni izračuni.

Vpis v primarno izobraževanje

Tudi šolstvo, ki smo ga že analizirali, je pomemben indikator. Vpis v osnovno šolo v odstotkih glede na otroke, ki so pravnje starosti, je indikator, pri katerem je zanimivo, da je lahko višji kot 100 %, saj je možno, da so v osnovno šolo vpisani tudi otroci, ki presegajo starost, ki naj bi bila primerna za to raven šolanja. Veliko podatkov o vpisu otrok v šolo v nerazvitih državah je krepko nad 100 %. V Kambodži so v nekaterih letih presegli celo 200 %, kar se je zgodilo v letih po padcu Rdečih Kmerov, ki so vso populacijo iz mest preselili na podeželje in ukinili šolstvo, kot ga poznamo. To pomeni, da je bilo v razredu približno toliko otrok, ki so bili ustrezne starosti, kot tistih, ki niso bili ustrezne starosti za to raven šolanja.

Tudi tukaj primerjava pokaže pozitivno spremembo indikatorja po vstopu držav v ASEAN, kajti razlika je, kakor vidimo v Tabeli 38, skoraj 6 %. Primerjava med rastmi je pri tem indikatorju še posebno zanimiva, saj je to edini indikator, kjer je rast napredovala iz negativne v pozitivno, razlika je namreč kar 2,6 odstotne točke.

Tabela 38: Razmerje v vpisu in med rastmi vpisa v primarno izobraževanje pred vstopom v ASEAN in po njem

	Relativno (v %)	Rast (v %)
Pred vstopom	105,0	-1,5
Po vstopu	111,0	1,1
Sprememba (v %)	5,7	2,6*

Legenda: * odstotne točke

Vir podatkov: The World Bank, Primary enrolment, b.l.n; lastni izračuni.

Umrljivost otrok

Naslednji analizirani indikator je umrljivost otrok, ki je izračunan kot število umrlih otrok pred prvim rojstnim dnevom na 1.000 rojenih otrok. Najslabše rezultate sta imela Kambodža in Laos predvsem zaradi posledic vojn in nestabilnih političnih stanj v državah. Obe državi sta imeli konec 70. let umrljivost večjo kot 100 umrlih na 1.000 novorojenih, kar pomeni, da je v prvem letu življenja umrl več kot vsak deseti otrok. Vietnam je v tem indikatorju na prvem mestu in ima relativno majhno umrljivost novorojenčkov predvsem zaradi razvoja higijene, večje dostopnosti do pitne vode in večje količine razpoložljive hrane. Laos je trenutno na zadnjem mestu, na kar vpliva že opisano veliko pomanjkanje hrane v državi.

Sprememba po vstopu v ASEAN je zopet pozitivna, saj se je umrljivost novorojenčkov zmanjšala za kar 37 %, kar tudi vidimo v Tabeli 39. Razmerje med izboljševanjem stanja pred vstopom in po njem tudi tukaj kaže pozitiven vpliv vstopa v skupnost.

Tabela 39: Razmerje v umrljivosti in med zmanjšanjem umrljivosti otrok pred vstopom v ASEAN in po njem

	Absolutno (na 1.000 rojenih)	Rast (v %)
Pred vstopom	79,9	-1,7
Po vstopu	50,4	-3,9
Sprememba (v %)	-36,9	129,4

Vir podatkov: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics, Child mortality, 2016b; lastni izračuni.

Pričakovana življenjska doba ob rojstvu

Eden od najbolj znanih analiziranih socialnih indikatorjev je pričakovana življenjska doba ob rojstvu, ki pove, kakšno je pričakovano število let, ki jih bo dosegel nekdo iz določene regije ali države. Navadno se računa ločeno po spolih, vendar smo za potrebe naše analize

vzeli podatek za moške in ženske skupaj. Najbolj izstopa podatek za Kambodžo, kjer je konec 70. let pričakovana življenjska doba znašala tudi manj kot 20 let. Kot smo že omenili, je bil to čas Rdečih Kmerov, ki so pobili skoraj 2 milijona prebivalcev oziroma skoraj 25 % vse populacije Kambodže tistega časa (Cambodia tribunal monitor, 2016).

Trenutno stanje je popolnoma drugačno, saj se je pričakovana življenjska doba v Kambodži zelo podaljšala in je takoj na drugem mestu za Vietnamom, medtem ko je Mjanmar padel na zadnje mesto. Eden od razlogov je tudi, da je v tej državi zelo razširjen virus HIV. Laos je predzadnji predvsem zaradi že opisanega velikega deficita hrane v državi.

Razlika je zopet pozitivna in znaša 14 %, kar je razvidno iz Tabele 40. Trenutno stanje še vedno ni zadovoljivo, saj je povprečje za vse štiri države le okoli 70 let. Tabela 40 prikazuje prvo spremembo, ki je negativno povezana z vstopom v ASEAN, in sicer pričakovano življenjsko dobo ob rojstvu, kjer je treba upoštevati, da so imele analizirane države ob začetku analize dokaj kratko življenjsko dobo in se je ta pred vstopom v ASEAN močno podaljšala. Tipičen primer je Kambodža, kjer se je pričakovana življenjska doba po koncu vojne začela hitro daljšati.

Tabela 40: Razmerje v pričakovani življenjski dobi in razmerje rasti pričakovane življenjske dobe pred vstopom v ASEAN in po njem

	Absolutno	Rast (v %)
Pred vstopom	58,8	1,1
Po vstopu	67,2	0,7
Sprememba (v %)	14,3	-36,4

Vir podatkov: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics, Life expectancy at birth, 2016c; lastni izračuni.

Rast prebivalstva

Rast prebivalstva je naslednji analizirani indikator. Zanimivo je, da je večja rast prebivalstva zaželeno, vendar je pravilo, da imajo razvitejšje države manjšo rast. V skladu z našo tezo smo pričakovali zmanjšano rast prebivalstva po vstopu v ASEAN (Rittenberg, 2012).

Zopet izstopa Kambodža, edina je imela negativno rast prebivalstva, in to več let zapored, kar je še ena od posledic brutalnega režima Rdečih Kmerov. Vse države imajo trenutno nizko, vendar pozitivno rast prebivalstva, kar je izjemno pomembno za vzdržen ekonomski sistem, saj pozitivna rast pomeni pritok delovne sile in vzdržnost pokojninskega sistema države. Kambodža se je tudi tukaj močno izboljšala, saj ima takoj za Laosom drugo največjo rast prebivalstva. Najmanjšo rast prebivalstva ima Mjanmar, ki mu ne pomaga niti nizka pričakovana življenjska doba.

Rast prebivalstva se je, kot vidimo v Tabeli 41, po vstopu začela zmanjševati, kar je negativna posledica gospodarskega razvoja. Socialni indikator potrjuje pozitivne ekonomske spremembe po vstopu v ASEAN, zaradi že v osnovi primerjanih stopenj rasti prebivalstva pa dodaten izračun ni potreben.

Tabela 41: Razmerje v rasti prebivalstva pred vstopom v ASEAN in po njem

	Rast (v %)
Pred vstopom	2,4
Po vstopu	1,4
Sprememba (v %)	-41,7

Vir podatkov: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics, Population growth, 2016a; lastni izračuni.

Indeks HDI

Naslednja analiza vključuje indikator, ki je sam sestavljen iz več indikatorjev. To je že pri korupciji opisani indeks HDI oziroma indeks človekovega razvoja. Kot vidimo iz Tabele 42, je imela Kambodža najslabše izhodišče, vendar je napredovala na drugo mesto. Vietnam je že od začetka obdobja naše analize na prvem mestu z veliko razliko do drugouvrščene države. Trenutno je na zadnjem mestu Mjanmar. Zaradi podatkov, ki so za čas pred vstopom v ASEAN dosegljivi le za vsakih 10 let, smo vzeli podatke po vstopu v enakem časovnem okviru. Prvi podatek po vstopu je iz leta 2000 in je tudi odebeljen.

Tabela 42: Indeks HDI v posameznih letih

	Kambodža	Vietnam	Laos	Mjanmar
1980	0,251	0,463	0,340	0,328
1990	0,403	0,476	0,395	0,347
2000	0,466	0,563	0,473	0,421
2010	0,571	0,629	0,549	0,514

Vir podatkov: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics, Human development index, 2016d; lastni izračuni.

Napredek po vstopu je zaradi majhnega števila podatkov jasno viden. Natančnejši izračun iz Tabele 43 pokaže, da je razlika skoraj 40 %. Rast indeksa HDI pred vstopom v ASEAN in po njem kaže rahlo negativen vpliv vstopa, kar gre spet pripisati nizkemu stanju na začetku analize. Kot vidimo, je razlika majhna in znaša le 12 %.

Tabela 43: Razmerje v indeksu HDI in razmerje v rasti indeksa HDI pred vstopom v ASEAN in po njem

	Absolutno	Rast (v %)
Pred vstopom	0,38	21,30
Po vstopu	0,52	18,80
Sprememba (v %)	36,80	-11,70

Vir podatkov: *The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics, Human development index, 2016d; lastni izračuni.*

Delež prebivalstva, živečega na podeželju

Analizirani neekonomski indikator je odstotek prebivalstva, ki živi na podeželju. V skladu z našo hipotezo bi morala vključitev v ASEAN zmanjšati odstotek, saj v razvitih državah več prebivalstva živi v mestih. Trenutno ima še vedno Kambodža najvišji odstotek prebivalstva na podeželju, ponovno pa lahko razlog iščemo v pretekli ureditvi, ki je prebivalstvo podila iz mest. Trenutno ima Laos največji delež prebivalstva v mestih in je tudi država z največjo spremembo v izbranem obdobju, kar je posledica slabega potenciala za kmetijstvo in živinorejo. Vietnam ima, kot država z razvito pridelavo riža, velik odstotek prebivalstva na podeželju in je na drugem mestu.

Tudi ta indikator je potrdil našo hipotezo, saj se je delež prebivalstva na podeželju zmanjšal za več kot 8 % oziroma za skoraj 7 odstotnih točk, kar je razvidno iz Tabele 44. Razmerje med zmanjševanjem deleža prebivalstva, živečega na podeželju, kaže isto sliko kot absolutna primerjava, saj je tudi tu vstop v ASEAN vplival na večji odliv prebivalstva s podeželja na letni ravni.

Tabela 44: Razmerje v deležu in razmerje med zmanjševanjem prebivalstva, živečega na podeželju, pred vstopom v ASEAN in po njem

	Relativno (v %)	Rast (v %)
Pred vstopom	80,9	-0,3
Po vstopu	74,2	-0,8
Sprememba (v %)	-8,3	166,7

Vir podatkov: *The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics, Rural population, 2016e; lastni izračuni.*

Glede na analizirane socialne indikatorje in podane rezultate je vključitev Vietnama, Laosa, Kambodže in Mjanmara v ASEAN pozitivno vplivala na spremembo socialnih indikatorjev.

4.4.2 Ekonomski indikatorji

Tuje neto neposredne investicije v USD

Gre za investicije v državo, ki jih opravijo nerezidenti in se izračunajo kot seštevek kapitala in investiranih dobičkov.

Vietnam je že od začetka obdobja na prvem mestu, medtem ko je Kambodža trdno na zadnjem. Eden od razlogov je ta, da je bila do leta 1995 politika nenaklonjena tujim investicijam. Stanje se sicer izboljšuje, vendar zelo počasi. Vietnam je, kot je bilo že rečeno, v svojem razredu, glavni razlogi pa so geografska lega, rastoča domača potrošnja, ekonomska in politična stabilnost, poceni delovna sila in želja Vietnama, da zmanjša gospodarsko odvisnost od Kitajske (Ahmad, 2015).

V analizi smo ugotovili, da so razlike med državami ogromne. Tuje neto neposredne investicije so bile v letu 2005 v Vietnamu kar 70-krat višje kot tiste v Laosu in več kot 5.000-krat višje od tistih v Kambodži. V analizi vpliva skupnosti ASEAN na izbrane države so pri tem indikatorju razlike največje.

Razlike po vstopu v ASEAN so prav tako velike, saj so se tuje neto neposredne investicije povečale skoraj trikrat, kar prikazuje Tabela 45. Našo ugotovitev potrjujejo tudi Ahmad (2015), ki trdi, da vključenost v ASEAN pozitivno vpliva na ta indikator.

Če primerjamo rast tujih neposrednih investicij pred vstopom in po njem, vidimo, da je bila rast veliko večja pred vstopom, analizirane države pa so ob koncu 90. let imele ogromno rast, saj so začele tako rekoč iz nič. Vietnam je imel na primer več kot 250-kratno rast tujih neposrednih investicij v letih 1986 in 1987.

Tabela 45: Razmerje med rastjo v tujih neto neposrednih investicijah pred vstopom v ASEAN in po njem

	Absolutno (v USD)	Rast (v %)
Pred vstopom	163.349.932,4	1.054,0
Po vstopu	487.327.344,1	36,0
Sprememba (v %)	198,3	-96,5

Vir podatkov: The World Bank, Foreign direct investment, b.l.a; lastni izračuni.

Trgovanje z blagom

Trgovanje z blagom kot delež BDP je naslednji indikator in je definiran kot seštevek uvoza in izvoza države, deljen z vrednostjo BDP.

Mjanmara žal nismo vključili, saj ni podatkov, ki bi nam omogočili analizo. Vietnam in Kambodža imata odstotek trgovanja z blagom večji od 100, kar pomeni, da je vrednost uvoženega in izvoženega blaga višja, kot je BDP države. Laos je imel ob koncu analiziranega obdobja vrednost celo manjšo od 50 %, kar je zelo malo. Te tri države in Mjanmar v azijski krizi niso bile močno prizadete, zato podobno kot pri prejšnjem indikatorju takrat ni prišlo do velikih odstopanj. Daleč največji napredek je dosegel Vietnam, kar je verjetno povezano tudi z visokimi tujimi neposrednimi investicijami, ki smo jih opisali že v prejšnji analizi.

Razlika je pri tem indikatorju ena večjih, saj znaša več kot 60 % (prikazuje Tabela 46). Kljub temu pa primerjava rasti deleža trgovanja z blagom kot delež BDP kaže drugačno zgodbo, saj je bila rast v letih pred vstopom v ASEAN večja kot po njem. Močan delež je k temu spet prispeval Vietnam, ki je v letih 1988 in 1989 zabeležil skoraj 400-odstotno rast, ki je bila podobno kot porast tujih neposrednih investicij v tej državi posledica liberalizacije ekonomije Vietnama. Podobno kot pri tujih neposrednih investicijah je tudi tukaj Ahmad (2015), dokazal pozitivno korelacijo z vstopom v ASEAN, kar sta v drugi raziskavi ugotovila tudi Hapsari in Mangunsong (2006).

Tabela 46: Razmerje v trgovanju z blagom in razmerje med rastjo trgovanja z blagom kot delež BDP pred vstopom v ASEAN in po njem

	Relativno (v %)	Rast (v %)
Pred vstopom	47,0	33,8
Po vstopu	76,0	6,6
Sprememba (v %)	61,7	-80,5

Vir podatkov: The World Bank, Trade, b.l.o; lastni izračuni.

Rast dodane vrednosti storitev

Analizirani indikator je rast dodane vrednosti storitev, kjer so vključene vse storitve, največji delež pa imajo trgovina, transport, vladne storitve, izobraževanje in finančne storitve. Podatki so rahlo pomanjkljivi, vendar pa jih je dovolj za analizo vseh štirih držav. Najvišjo rast ima Kambodža, ki ji lahko pripišemo slabo stanje na začetku obdobja te analize. Mjanmar ima po zadnjih podatkih visoko rast, toda leta 1988 je imel visok upad, saj je bilo to leto upora ljudstva proti vladajoči socialistični vladi. Leta 1994 so liberalizirali veliko storitvenih dejavnosti, kot so denimo telekomunikacije in finančni sektor, kar je še povečalo dodano vrednost in količino storitev v državi (Kyaw & Maung, 2009).

Zaradi primerjave stopenj rasti v osnovni analizi dodaten izračun o spremembi stopnje ni potreben. Rezultati so sicer podani v Tabeli 47.

Tabela 47: Razlika v rasti dodane vrednosti storitev pred vstopom v ASEAN in po njem

	Rast (v %)
Pred vstopom	5,60
Po vstopu	8,62
Sprememba (v %)	53,90

Vir podatkov: The World Bank, Services, b.l.p; lastni izračuni.

BDP na prebivalca

V analizo so vključene tako države ustanoviteljice kot tudi države, ki so se pridružile kasneje. BDP na prebivalca je najosnovnejši ekonomski indikator.

Kot vidimo iz Tabele 48, se je državam močno splačalo ustanoviti ASEAN, saj je po tem dogodku rast BDP na prebivalca močno povečala, medtem ko so države, ki so se priključile kasneje, v obdobju po ustanovitvi doživele upad rasti. Podoben učinek so doživele tudi države, ki so se vključile kasneje, saj se je rast po vstopu povečala za več kot 300 % (razvidno iz Tabele 49).

Tabela 48: Razlika v rasti BDP na prebivalca pred vstopom v ASEAN in po njem

	ASEAN, ustanoviteljice (v %)	ASEAN, pridružene (v %)
1950–1966	1,90	1,80
1967–1983	5,50	1,30
Sprememba (v %)	189,47	-27,78

Vir podatkov: The World Bank, Gross domestic product, b.l.q; lastni izračuni.

Tabela 49: Razlika v rasti BDP na prebivalca pridruženih članic pred vstopom v ASEAN in po njem

	ASEAN, pridružene (v %)
Pred vstopom	1,80
Po vstopu	7,38
Sprememba (v %)	310,00

Vir podatkov: The World Bank, Gross domestic product, b.l.q; lastni izračuni.

Pri vseh analiziranih indikatorjih smo pričakovano zabeležili pozitivne spremembe (gledano z absolutnega vidika). Kot je bilo rečeno, so največje spremembe pri ekonomskih indikatorjih, pozitivne spremembe rasti pa smo ugotovili tudi pri državah ustanoviteljicah, kjer smo zaradi pomanjkanja podatkov analizirali le en indikator, to je BDP na prebivalca.

Ko primerjamo stopnje rasti oziroma zmanjševanja določenih indikatorjev, pa analiza pri pridruženih državah pokaže nekaj drugega. Kljub temu da je indikatorjev s pozitivno spremembo več kot tistih z negativno, je delež tistih s pozitivno spremembo pri državah, ki so se pridružile kasneje, le 63,7 %. To gre predvsem na račun negativnih sprememb rasti, ker ob analizi ekonomskih indikatorjev, kot sta tuje neposredne investicije in trgovanje z blagom kot delež BDP, ugotovimo, da so imele analizirane države še nekaj let pred vstopom v ASEAN analizirana indikatorja na izjemno nizki ravni. Začetne spremembe so tako pomenile velik relativen porast, čeprav so bile absolutno gledano majhne.

Vključitev držav v ASEAN je pozitivno vplivala na rast BDP na prebivalca. Vključitev Vietnama, Laosa, Kambodže in Mjanmara v ASEAN je pozitivno vplivala na spremembo ekonomskih indikatorjev.

To potrjujeta tudi Hapsari in Mangunsong (2006), ki sta dokazala, da je povezovanje držav v ASEAN povečalo trgovanje vključenih držav, predvsem pa trgovanje znotraj skupnosti. Podobno so dokazali tudi Fayyaz Ahmad, Muhammad Umar Draz in Su-chang Yang, ki so prav tako ekonometrično dokazali, da je povezovanje pozitivno vplivalo na trgovanje in na pritok tujih neposrednih investicij. Testirali so vpliv različnih spremenljivk na izvoz in korelacijo med temi spremenljivkami, vendar je za nas pomembna predvsem analiza odprtosti, tujih neposrednih investicij ter vpliv investicij na državo, iz katere izvirajo. Te spremenljivke so analizirali na štirih državah skupnosti ASEAN, kjer so uporabili podatke za leta med 1981 in 2013. Države, vključene v analizo, so bile Singapur, Filipini, Malezija in Tajska. Ugotovili so pozitivno korelacijo med spremenljivkami in pozitiven vpliv naštetih spremenljivk na izvoz določene države. Najmočnejši vpliv ima predvsem odprtost držav, kar jasno kaže, da so povečano trgovanje in tuje neposredne investicije postali povezani z večjo odprtostjo, liberalizacijo, integracijo in specializacijo držav tudi po tem, ko so se države vključile v ASEAN (Ahmad, 2015).

SKLEP

Iz analize podatkov za obdobje od 1960 do 1990, ki je značilno po visoki rasti, smo ugotovili, da so bile investicije v fizični in človeški kapital glavno gonilo za rast hitrorazvijajočih se držav, saj so omogočile dohitevanje ravni industrializacije držav z visokim gospodarskim razvojem.

Z izvozno usmerjenim modelom rasti se je povečala količina izvoza in trgovanja, kar je na lokalni ravni omogočilo premik proizvodnje iz delovne v kapitalsko intenzivno proizvodnjo. Omenjeni ključni dejavniki, ki so vplivali na rast in razvoj držav Jugovzhodne Azije, so smiselni, saj se je regija s pomočjo izvoza in trgovine odprla in približala ostalim trgovinam ter tistim tujim investitorjem, ki so v regiji videli potencial.

Ravno slednji so povečali obseg tujih neposrednih investicij, kar je regiji omogočilo dodaten zagon in razcvet, saj so sredstva lahko uporabili za investiranje v tehnologijo, šolstvo in infrastrukturo. Omenjene investicije so na dolgi rok pripomogle k razvoju, ker so države lažje izpeljale prehod iz kmetijske v industrijsko usmerjene države s kompleksno tehnologijo z visoko dodano vrednostjo, saj so imele na voljo izobraženo delovno silo.

Nič od omenjenega ne bi bilo mogoče, če ne bi bilo učinkovite vloge države, ki je spodbujala industrijsko politiko. Financiranje vodilnih industrij, odstranjevanje trgovinskih ovir, prizadevanje za tuje neposredne investicije, višji izdatki za R & D in spodbujanje podjetij so ključni ukrepi industrijske politike, ki je omogočila dober razvoj in rast držav Jugovzhodne Azije. Tudi podatki skozi čas dokazujejo, da se je struktura sektorjev kot delež BDP v zadnjih desetletjih spreminjala, saj je viden hiter prehod iz kmetijstva v industrijo in zelo postopen prehod v storitveni sektor.

Razvoj države bi moral temeljiti na več med seboj nepovezanih dejavnikih, saj to omogoča konstantno rast, kajti v nasprotnem primeru se lahko prevelika odvisnost od povezanih dejavnikov rasti (kot sta trgovina in tuje neposredne investicije) državam maščuje, kar je bilo vidno v primeru azijske krize.

Opisali smo tudi rast držav članic skupnosti ASEAN skozi čas in ugotovili, da so razlike med njimi velike tako geografsko in zgodovinsko kot tudi gospodarsko. Poleg dejavnikov, ki smo jih analizirali, so krive tudi različne politične in gospodarske usmeritve teh držav, kjer je po našem mnenju Kambodža predstavljala primer zgrešene politike v obdobju Rdečih Kmerov, Singapur pa že nekaj desetletij dober zgled drugim državam. Lahko trdimo, da si z združitvijo v skupnost ASEAN vse prizadevajo za enoten cilj, in sicer za stabilen gospodarski razvoj.

Poleg ključnih dejavnikov, ki so vplivali na rast in razvoj držav Jugovzhodne Azije, smo se osredotočili predvsem na vpliv korupcije, naravnih virov in skupnosti ASEAN. Raven korupcije smo analizirali na podlagi tipa kolonizatorja in odprtosti gospodarstva.

Tip kolonizatorja vpliva na postkolonialno gospodarsko rast kolonij. Korupcija in gospodarska rast sta povezani kategoriji, kar dokazuje tudi primerjava indeksa HDI in koruptivnosti držav, kjer je razvrstitev držav identična, saj so najrazvitejše tudi najmanj koruptivne. Skladno s teorijo so tudi rezultati dokazali, da so kolonije, ki so bile pod liberalnimi kolonizatorji, na dolgi rok razvile ekonomske sisteme z manjšo prisotnostjo korupcije kot kolonije, ki so bile pod merkantilisti. Kljub temu da imajo države, ki so bile pod liberalnimi kolonizatorji, v povprečju nižjo stopnjo korupcije, se večina držav po definiciji še vedno uvršča v interval visoke korupcije. Enake rezultate dobimo tudi pri analizi odprtosti gospodarstva, ki vpliva na raven korupcije v Jugovzhodni Aziji, saj so bolj odprte države tudi manj koruptivne. Na osnovi rezultatov lahko trdimo, da je gospodarska odprtost posredno povezana s tipom kolonizatorja.

Celotna slika korupcije na področju Jugovzhodne Azije je dokaj slaba. V regiji, kjer so mednarodna trgovina, kulturne izmenjave in stabilnost ključnega pomena, je presenetljivo, da je bilo tako malo prizadevanja za boj proti korupciji. Prebivalci različnih držav najvišji odstotek korupcije pripisujejo političnim strankam, sodnemu sistemu in policiji, ravno omenjeni organi pa bi morali imeti razvite protikorupcijske strategije. Največ korupcije je med državami v razvoju, saj se razvijajo ekstremno hitro, žal pa temu razvoju ne sledijo institucije, ki bi nadzirale delovanje in s tem tudi korupcijo.

Države so gospodarsko rasle kljub veliki korupciji v regiji, iz česar lahko sklepamo, da sistemska korupcija ni bila tako slaba, kot bi lahko bila. Mislimo, da je v regiji, ki je tako učinkovita, korupcija morala postati že del in način življenja. Mogoče so določene aktivnosti, ki bi se pri nas obravnavale kot koruptivne, pri njih samoumevne, kot je na primer darilna vrečka za osebnega zdravnika ali denar za policista, ki napiše kazen, in podobno.

Države, ki trpijo zaradi prekletstva naravnih virov, naj bi imele višjo stopnjo korupcije, manjšo ekonomsko raznolikost, koncentracijo bogastva v rokah manjšega deleža prebivalstva, višjo stopnjo lakote in umrljivosti novorojenčkov ter slabo izobrazbo. Analize ekonomskih in socialnih indikatorjev so dokazale, da na območju Jugovzhodne Azije prekletstvo naravnih virov ni prisotno. Rezultat je pričakovan, saj so države sledile oziroma posnemale razvoj Vzhodne Azije, ki nikoli ni delovala le v dobro majhnih družbenih elit in destruktivno za ostalo prebivalstvo, ampak za dobro vseh. Tako so države, ki so bile bogate z naravnimi viri, s pomočjo dejanskih primerov držav Vzhodne Azije sprejele dobre odločitve za prihodnost, in sicer tako, da so povečale obseg trgovanja in investicij ter se tako izognile prekletstvu.

Analizirani indikatorji ne potrjujejo prekletstva naravnih virov, prav tako tudi ne, da so rezultati izključno posledica njihovega izkupička. Pri vseh indikatorjih smo imeli predstavljeno tudi primerjavo z državami brez virov, ki so prikazale gibanje rasti v isto smer kot države z viri. To pomeni, da je gibanje indikatorjev posledica splošnega razvoja držav in ne vpliva naravnih virov. Omenjeni razvoj držav Jugovzhodne Azije je na države vplival pozitivno in preprečil prekletstvo.

Skupnost ASEAN je več kot le povezovanje držav, saj je skupna identiteta držav Jugovzhodne Azije, ki so jih še pred nekaj desetletji pestile lakota, vojne, nacionalizem in sovraštvo. V našem delu smo ugotovili in dokazali, da je vključitev držav v ASEAN pozitivno vplivala na rast njihovega BDP na prebivalca, kar je bilo pričakovano glede na to, da se takšne skupnosti po navadi ustanavljajo prav z namenom, da bi se izboljšal položaj in pospešila gospodarska rast.

Pri Vietnamu, Laosu, Kambodži in Mjanmaru, ki so se priključili kasneje, smo dokazali spremembe na širšem ekonomskem in tudi socialnem področju, o čemer pred analizo nismo bili povsem prepričani, saj so socialni dejavniki med drugim odvisni tudi od subjektivnih

dejavnikov, ki vplivajo na zdravje in srečo ljudi. Glede na rezultate so največje relativne spremembe prav pri socialnih dejavnikih, tako da lahko trdimo, da skupnost ASEAN svoj namen odlično opravlja tudi na področju neekonomskih dejavnikov, ki so za splošno zadovoljstvo prebivalstva vsaj toliko pomembni kot ekonomski napredek in BDP na prebivalca.

Mislimo, da bi se lahko skupnosti po svetu, med njimi tudi EU, od zveze ASEAN veliko naučile predvsem na področjih, kot so skupna identiteta, enotnost, zaupanje v skupno prihodnost in skrb za trajnostni razvoj.

LITERATURA IN VIRI

1. Ahmad, F. (2015). Outward Foreign Direct Investment and Home Country Exports: Empirical Evidence from Association of Southeast Asian Nations Region. *Journal of Chinese Economic and Foreign Trade Studies*, 9(2), 1–47.
2. Akamatsu, K. (1962). A historical pattern of economic growth in developing countries. *The developing economies*, 1(1), 1–136.
3. Arden, L. (2007). Asia's Rising Science and Technology Strength: Comparative Indicators for Asia, the European Union and the United States. *National Science Foundation*. Najdeno 5. februarja 2016 na spletnem naslovu http://www.nsf.gov/statistics/nsf07319/content.cfm?pub_id=1874&id=4#top
4. Asian development bank. (2016). *Association of Southeast Asian Nations infrastructure fund*. Najdeno 13. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.adb.org/site/aif/overview>
5. Association of Southeast Asian Nations. (2009). *Political Security Community Blueprint*. Najdeno 15. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://www.asean.org/archive/5187-18.pdf>
6. Association of Southeast Asian Nations. (2015a). *Overview*. Najdeno 15. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://www.asean.org/asean/about-asean/overview>
7. Association of Southeast Asian Nations. (2015b). *Free Trade Area*. Najdeno 15. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://www.asean.org/communities/asean-economic-community/category/asean-free-trade-area-afta-council>
8. Association of Southeast Asian Nations. (2015c). *Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation Between the Republic of India and the Association of Southeast Asian Nations*. Najdeno 15. oktobra 2015 na spletnem naslovu http://www.asean.org/images/2012/Economic/AFTA/joint_statement/Framework%20Agreement%20on%20Comprehensive%20Economic%20Cooperation%20Between%20the%20Republic%20of%20India%20and%20the%20Association%20of%20Southeast%20Asian%20Nations.pdf
9. Association of Southeast Asian Nations. (2015d). *Gross domestic product*. Najdeno 15. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://www.asean.org/news/item/selected-key-indicators>
10. Association of Southeast Asian Nations. (2015e). *Export and import*. Najdeno 15. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://www.asean.org/news/item/selected-key-indicators>
11. Association of Southeast Asian Nations. (2015f). *Trade*. Najdeno 15. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://www.asean.org/news/item/selected-key-indicators>
12. Association of Southeast Asian Nations. (2015g). *Basic data*. Najdeno 15. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://www.asean.org/news/item/selected-key-indicators>
13. Auty, M. K. (2004). Natural resources and civil strife: a two-stage process. *Geopolitics*, 9(1), 29–48.

14. Bartos, J. (2014). Energy supply security – Energy response of International Energy Agency countries 2014. *International Energy Agency*. Najdeno 23. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://www.iea.org/>
15. Belderbos, R. (2006). Research and Development activities in East Asia by Japanese, European, and United States multinationals. *Japan center for Economic Research discussion paper*, 3(6), 1–44.
16. Bianchi, P. (2016). International Handbook on Industrial Policy. *Edward Edgar*. Najdeno 16. februarja 2016 na spletnem naslovu https://www.edelgar.com/shop/international-handbook-on-industrialpolicy?___website=uk_warehouse
17. Blecker, R. (1999). The Diminishing Returns to Export – Led Growth. *Council on foreign relations*. Najdeno 17. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.cfr.org/>
18. Bolt, J. (2016). Gross domestic product. *Maddison Project*. Najdeno 21. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.ggdcc.net/maddison/maddison-project/home.htm>
19. Cambodia. (2015) V *Britannica*. Najdeno 4. septembra 2015 na spletni strani <http://www.britannica.com/place/Cambodia/History#toc52483>
20. Cambodia. (2016) V *Nations Encyclopedia*. Najdeno 14. januarja 2016 na spletni strani <http://www.nationsencyclopedia.com/economies/Asia-and-the-Pacific/Cambodia-OVERVIEW-OF-ECONOMY.html>
21. Cambodia tribunal monitor. (2016). *Khmer Rouge History*. Najdeno 25. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.cambodiatribunal.org/history/cambodian-history/khmer-rouge-history/>
22. Cheong, D. (2006). History of Malaya – How It All Began. *Things Asian*. Najdeno 25. marca 2015 na spletnem naslovu <http://thingsasian.com/story/history-malaya...how-it-all-began>
23. China daily. (2016). *China's foreign trade flourishes*. Najdeno 10. junija 2016 na spletnem naslovu http://usa.chinadaily.com.cn/epaper/2011-12/08/content_14232302.htm
24. Corderio, S., & King, E. (2005). Education Reforms in East Asia: Policy, Process, and Impact. *East Asia Decentralizes*, 11(9), 179–207.
25. Corpuz, O. (1957). The bureaucracy in the Philippines. *Journal of Asian Economics*, 17(3), 75–104.
26. Cox, R. (2016). Economy of Indonesia. *Indonesia-Investment*. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.indonesia-investments.com/culture/economy/item177>
27. Coxhead, I., & Phan, D. (2013). Education in Southeast Asia: investments, achievements and returns. *Handbook of Southeast Asian Economics*, 2(1), 1–41.
28. Deraniyagala, S., Hudson, M., & Smeaton, D. (2011, april). Impact of Funding of Community Enterprise Overseas. *Policy studies institutes*, 38(9), 1–68.
29. Drabble, J. (1974). Some Thoughts on the Economic Development of Malaya under British Administration. *Journal of Southeast Asean Studies*, 5(2), 199–208.
30. Drabble, J. (2004). Economic History of Malaysia. *Journal of Southeast Asean Studies*, 74(1), 111–114.

31. Elias, S., & Noone, C. (2011). The Growth and Development of the Indonesian Economy. *Bulletin*, 9(39), 33–44.
32. Endriga, J. (1979). Historical Notes on Graft and Corruption in the Philippines. *Philippine Journal of Public Administration*, 13(8), 241–254.
33. Eurostat statistics explained. (2015). *Intra trade in goods, recent trends*. Najdeno 15. oktobra 2015 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Intra-EU_trade_in_goods_-_recent_trends_-_Intra-EU_trade_in_goods_compared_with_extra-EU_trade_in_goods
34. Fook-Seng, P. (1974). A Review of the Educational Developments in the Federated Malay States to 1939. *Journal of Southeast Asian Studies*, 3(11), 225–238.
35. Free Trade Agreements. (2015). *China Association of Southeast Asian Nations Free Trade Agreements*. Najdeno 20. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://fta.mofcom.gov.cn/topic/chinaasean.shtml>
36. Gautier, C., & Ramirez, M. (2012). Overview of The Association of Southeast Asian Nations anti-corruption legislation: the uneven road to harmonisation. *Asia pacific regional forum news*, 19(2), 12–35.
37. Ghee, L., & Valencia M. (1990). Conflict over Natural Resources in South-East Asia and the Pacific. *Journal of Asian Economics*, 17(3), 175–270.
38. Ghosh, S. (2012). Coming of age: Asia's evolving research and development landscape. *The Economist*. Najdeno 19. septembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.economist.com/search/gcs?ss=Coming%20of%20age%3A%20Asia%E2%80%99s%20evolving%20R%20%26%20D%20landscape%20the%20economist#masthead&gsc.tab=0&gsc.q=Asia%E2%80%99s%20evolving%20R%20%26%20D%20landscape%20the%20economist&gsc.sort>
39. Global edge. (2016a). *Vietnam Economy*. Najdeno 14. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://globaledge.msu.edu/countries/vietnam/economy>
40. Global edge. (2016b). *Laos Economy*. Najdeno 14. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://globaledge.msu.edu/countries/laos/economy>
41. Grueber, M. (2012). Asia Drives Growth in 2013 Global Research and Development. *Research and Development*. Najdeno 5. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.rdmag.com/articles/2012/12/asia-drives-growth-2013-global-r-d>
42. Ha-Joon, C. (2006). Industrial policy in East Asia: Lessons for Europe. *European Investment Bank Papers*, 11(2), 106–132.
43. Halpem, J., & Tinsman, M. (1966). Education and nation building in Laos. *Anthropology Department Faculty Publication Series*, 9(2), 499–507.
44. Hapsari, M., & Mangunsong, M. (2006). Determinants of Association of Southeast Asian Nations Free Trade Agreement Members' Trade Flows and Potential for Trade Diversion. *The Asia Pacific Research and Training Network on Trade*, 21(3), 45–101.
45. Hashim, J. (2012). Health and Healthcare Systems in Southeast Asia. *United Nations University*. Najdeno 24. junija 2016 na spletnem naslovu <http://unu.edu/publications/articles/health-and-healthcare-systems-in-southeast-asia.html>

46. Hays, J. (2008a). Economic history of Thailand: post-war boom and the thaksin and post-thaksin years. *Facts and Details*. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu http://factsanddetails.com/southeast-asia/Thailand/sub5_8g/entry-3310.html
47. Hays, J. (2008b). Economic history of the Philippines. *Facts and Details*. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu http://factsanddetails.com/southeast-asia/Philippines/sub5_6g/entry-3916.html
48. Hays, J. (2008c). Economic history of Myanmar. *Facts and Details*. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu http://factsanddetails.com/southeast-asia/Myanmar/sub5_5g/entry-3126.html
49. Hays, J. (2008d). Economic history of Cambodia. *Facts and Details*. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu http://factsanddetails.com/southeast-asia/Cambodia/sub5_2d/entry-2923.html
50. Hough, D. (2015). What is the impact of corruption on economic development in the newly industrialised countries of south east asia?. *Course Hero*. Najdeno 26. maja 2016 na spletnem naslovu <https://www.coursehero.com/file/12277970/What-is-the-impact-of-Corruption-on-Economic-Development-in-South-East-Asia/>
51. Human development reports. (2016). *Human Development Index and its components*. Najdeno 28. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>
52. Humphrey, M. (2007). What is the problem with natural resource wealth?. *Columbia University Press*, 9(1), 1–21.
53. Ichihashiu, M., & Phetsavong, K. (2012). The Impact of Public and Private Investment on Economic Growth: Evidence from Developing Asian Countries. *Discussion paper*, 1(1), 1–21.
54. Imperialism. (2007) V *Britannica*. Najdeno 18. avgusta 2015 na spletni strani <http://www.britannica.com/topic/imperialism>
55. Index Mundi. (2014, oktober). *Malaysia Economy Profile*. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.indexmundi.com/malaysia/economy_profile.html
56. Index of economic freedom. (2016). *Country rankings*. Najdeno 28. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.heritage.org/index/country/>
57. Ingkhaninan, T. (2013, 12. september). Colonial history of southeast Asia. *Slide share*. Najdeno 18. avgusta 2015 na spletnem naslovu http://www.slideshare.net/tuke_ingkhaninan/colonial-history-of-southeast-asia-26125296?next_slideshow=2
58. Ito, T. (2001). Growth, crisis and the future of economic recovery in East Asia. V J. Stiglitz & S. Yusuf (ur.), *Rethinking the East Asia miracle* (str. 55–94). Oxford: Oxford university press.
59. Iyengar, R. (2015). India Has Overtaken the United States and China to Top Spot in a Key World Foreign Investment Table. *Time*. Najdeno 5. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://time.com/4055183/india-fdi-greenfield-top-rank-u-s-china/>
60. Južnič, S. (1980). *Kolonializem in dekolonizacija*. Maribor: Založba Obzorja.
61. Kao, C. (2013, december). National productivity of southeast Asia. *European Scientific Journal*, 1(3), 252–258.

62. Karl, T. L. (2005). Understanding the resource curse. *Open Society Institute*, 3(2), 21–27.
63. Kasim, L. (2015, oktober). Fuel subsidy reforms boost some Association of Southeast Asian Nations gov't savings. *Brunei times*. Najdeno 12. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.bt.com.bn/business-national/2015/10/06/fuel-subsidy-reforms-boost-some-asean-gov't-savings>
64. Kim, J. (2002). Total Factor Productivity Growth in East Asia: Implications for Future Growth. *Asian Economic Papers*, 1(2), 50–70.
65. Kim, J. (2016). *Economic Growth in East Asia*. Najdeno 20. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.galbithink.org/topics/ea/account.htm>
66. Koessler, F. (2016). Myanmar Economic Data. *East by Southeast*. Najdeno 13. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.eastbysoutheast.com/myanmar-economic-data/>
67. Kojima, K. (2000). The flying geese model of Asian economic development: origin, theoretical extensions, and regional policy implications. *Journal of Asian Economics*, 11(2), 375–401.
68. Kunzler, D., & Ziltener, P. (2013). Impacts of colonialism – A research survey. *Journal of World Systems Research*, 19(2), 290–311.
69. Kwon, R. (2011). How the legacy of French colonization has shaped divergent levels of economic development in east Asia: A time-series cross-national analysis. *Official Journal of the Midwest Sociological Society*, 3(52), 56–83.
70. Kyaw, A., & Maung, K. (2009, september). Liberalization of the Telecommunications and Financial Services Sectors in Myanmar. *The Asia Pacific Research and Training Network on Trade*, 3(9), 1–20.
71. Lance, A. (2015, avgust). Small and medium sized enterprises accounted for about half of Singapore's gross domestic product in 2014. *Channel News Asia*. Najdeno 13. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.channelnewsasia.com/news/business/singapore/smes-accounted-for-about/2055118.html>
72. Lange, M., Mahoney, J., & von Hau, M. (2006). Colonialism and development: A comparative analysis of Spanish and British colonies. *American Journal of Sociology*, 111(5), 1412–1461.
73. Laos. (2012) V *Infoplease*. Najdeno 13. januarja 2016 na spletni strani <http://www.infoplease.com/encyclopedia/world/laos-economy.html>
74. Laos. (2015) V *Britannica*. Najdeno 3. septembra 2015 na spletni strani <http://www.britannica.com/place/Laos/Government-and-society#toc52519>
75. Laos education. (2015) V *Britannica*. Najdeno 4. septembra na spletni strani http://www.britannica.com/topic/laos_education
76. Latt, S. (2013). Colonialism and ethnic conflict in Burma. *New Mandala*. Najdeno 4. aprila na spletnem naslovu <http://asiapacific.anu.edu.au/newmandala/2013/04/16/colonialism-and-ethnic-conflict-in-burma/>

77. Levie, C. (2008). *Economic Returns to Investment in Education*. Najdeno 28. januarja 2016 na spletnem naslovu http://siteresources.worldbank.org/INTMENA/Resources/EDU_02-Chap02-Education.pdf
78. Locher, E. (1994). Dutch Expansion in the Indonesian Archipelago around 1900 and the Imperialism Debate. *Journal of Southeast Asian Studies*, 2(4), 91–111.
79. Lockard, C. (2008). Southeast Asia in World History. *World History Connected*. Najdeno 13. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://worldhistoryconnected.press.illinois.edu/5.1/lockard.html>
80. Macroeconomics. (b.l.) V *Investopedia*. Najdeno 4. februarja 2016 na spletni strani <http://www.investopedia.com/terms/m/macroeconomics.asp>
81. Mahmood, I., & Singh, J. (2003). Technological dynamism in Asia. *Research policy*, 3(32), 1031–1054.
82. Meyer, J. (2009). Dutch Colonization In Indonesia. *We love Indonesia*. Najdeno 4. aprila na spletnem naslovu <http://weloveindonesia.tumblr.com/>
83. Mietzner, M. (2007). Party Financing in Post-Soeharto Indonesia: Between State Subsidies and Political Corruption. *A Journal of International and Strategic Affairs*, 2(5), 238–263.
84. Minh, H. (2015). Association of Southeast Asian Nations Integration and its Health Implications. *Global health action*, 8(2), 1–47.
85. Ministry of economic affairs. (2016). *Small and medium enterprise administration*. Najdeno 3. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.moeasmea.gov.tw/lp.asp?ctNode=332&CtUnit=28&BaseDSD=7&mp=2>
86. Molnar, A. (2005). East Timor: An introduction to the history, politics and culture of southeast Asia's youngest nation. *Seasite*. Najdeno 3. septembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.seasite.niu.edu/easttimor/default.htm>
87. Myanmar. (2012) V *Infoplease*. Najdeno 13. januarja 2016 na spletni strani <http://www.infoplease.com/encyclopedia/world/myanmar-economy.html>
88. Myers, J. (2015). Top 10 economies for transport systems. *World economic forum*. Najdeno 5. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.weforum.org/agenda/2015/10/these-economies-have-the-best-transport-systems/>
89. Nawawi, M. (1971). Punitive Colonialism: The Dutch and the Indonesian National Integration. *Journal of Southeast Asian Studies*, 14(7), 159–168.
90. Nguyen, C. (2013). Vietnam and the Present Day Effects of French Colonialism. *Education Post Colonialism*. Najdeno 1. septembra na spletnem naslovu <https://educationpostcolonialism.wordpress.com/2013/10/28/141/>
91. Nuclear Threat Initiative. (2015). *Non-Aligned Movement*. Najdeno 16. oktobra na spletnem naslovu <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/non-aligned-movement-nam/>
92. Obadić, A. (2001). Industrijska politika kao dio ekonomske politike. *Ekonomski pregled*, 3(52), 645–666.

93. Omorogbe, Y.O. (2006). Alternative regulation and governance reform in resource rich developing countries of Africa. *Journal of Public Economics*, 6(2), 39–65.
94. Orsmond, D., & Trinder, J. (2006). Recent Investment and Saving Trends Within East Asia. *Bulletin*, 36(13), 9–13.
95. Pack, H. (2001). Technological change and growth in East Asia: Macro versus micro perspectives. V J. Stiglitz & S. Yusuf (ur.), *Rethinking the East Asia miracle* (str. 95–142). Oxford: Oxford university press.
96. Page, J. (1994). The East Asian Miracle: Four lessons for development policy. *Chicago journals*, 9(3), 219–269.
97. Perkins, D. (2001). Industrial and financial policy in China and Vietnam : A new model or a replay of the East Asian experience. V J. Stiglitz & S. Yusuf (ur.), *Rethinking the East Asia miracle* (str. 295–323). Oxford: Oxford university press.
98. Philippine History. (2015) V *Britannica*. Najdeno 4. septembra 2015 na spletni strani http://www.britannica.com/topic/philippine_history
99. Philippines. (2015) V *Britannica*. Najdeno 4. septembra 2015 na spletni strani <http://www.britannica.com/place/Philippines/Cultural-life#toc23714>
100. Qian, J. (2010). Should South Asia Emulate the East Asian Tigers. *The World Bank*. Najdeno 4. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://blogs.worldbank.org/endpovertyinsouthasia/should-south-asia-emulate-east-asian-tigers>
101. Quah, J. (1982). Bureaucratic Corruption in the Association of Southeast Asian Nations Countries: A Comparative Analysis od Their Anti-Corruption Strategies. *Journal of Southeast Asean Studies*, 13(1), 153–177.
102. Quah, E. (2015, 5. avgust). An economic history of Singapur: 1965–2065. *Monetary authority of Singapore*. Najdeno 14. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.mas.gov.sg/News-and-Publications/Speeches-and-Monetary-Policy-Statements/Speeches/2015/An-Economic-History-of-Singapore.aspx>
103. Rainey, J. (2016). Laos. *International rivers*. Najdeno 13. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.internationalrivers.org/campaigns/laos>
104. Rittenberg, L. (2012). *Macroeconomics Principles* (2nd ed.). Colorado: Colorado College.
105. Russo, S. (2011). The Corrupting Influence: How Former Systems of Colonization Affect Present Levels of Corruption in Southeast Asia. *Journal of Public Economics*, 76(3), 1–44.
106. Sachs, J. (2016). The Rise of Asia. *Poverty Education*. Najdeno 5. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.povertyeducation.org/the-rise-of-asia.html>
107. Samir. (2015). Impact of Western Colonialism and Imperialism in Asia and Africa. *Preserve Articles*. Najdeno 18. avgusta 2015 na spletnem naslovu <http://www.preservearticles.com/2011090412997/impact-of-western-colonialism-and-imperialism-on-asia-and-africa.html>
108. Sicat, G. (2015, 17. junij). Philippine economic history since the 1930s in perspective. *Philstar Global*. Najdeno 13. januarja 2016 na spletnem naslovu

<http://www.philstar.com/business/2015/06/17/1466632/philippine-economic-history-1930s-perspective>

109. Sinha, A. (2003, december). Experience of small and medium sized enterprises in South and Southeast Asia. *South Asia Enterprise Development Facility*, 10(3), 1–88.
110. Somphanith, S. (2016). History of Socio-Economic Development Planning in Laos. *Sitesources*. Najdeno 13. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://siteresources.worldbank.org/PSGLP/Resources/Session1Somphanith.pdf>
111. Sovacool, B. (2010). The political economy of oil and gas in Southeast Asia: heading towards the natural resource curse?. *Pacific Review*, 2(2), 225–259.
112. Stevens, P. (2004). Resource curse and investment in energy industries. *Encyclopedia of Energy*, 7(9), 451–499.
113. Stevens, G. (2007). The Asian Crisis: A Retrospective. *Reserve bank of Australia*. Najdeno 13. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.rba.gov.au/speeches/2007/sp-gov-180707.html>
114. Stiglitz, J. (1996). Some lessons from the East Asian miracle. *The world bank research observer*, 11(2), 151–177.
115. Stiglitz, J. (2001). From miracle to crisis to recovery: Lessons from four decades of East Asian experience. V J. Stiglitz & S. Yusuf (ur.), *Rethinking the East Asia miracle* (str. 509–540). Oxford: Oxford university press.
116. Swami, P. (2015, 26. oktober). Can Thailand Regain Its Economic Mojo?. *Knowledge Wharton*. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://knowledge.wharton.upenn.edu/article/can-thailand-regain-its-economic-moj/>
117. Tan, A. T. H. (2008). The security of the The Association of Southeast Asian Nations energy supply chain. *Institute of Southeast Asian Studies*, 7(1), 1–23.
118. The Economist. (2015, 26. maj). *Why Singapore became an economic success*. Najdeno 14. januarja na spletnem naslovu <http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2015/03/economist-explains-23>
119. The Global Economy. (2016). *Singapore: Dollar exchange rate*. Najdeno 3. februarja 2016 na spletnem naslovu http://www.theglobaleconomy.com/Singapore/Dollar_exchange_rate/
120. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics. (2016a). *Population growth*. Najdeno 13. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.uis.unesco.org/Pages/default.aspx>
121. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics. (2016b). *Child mortality*. Najdeno 13. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.uis.unesco.org/Pages/default.aspx>
122. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics. (2016c). *Life expectancy at birth*. Najdeno 13. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.uis.unesco.org/Pages/default.aspx>
123. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics. (2016d). *Human development index*. Najdeno 13. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.uis.unesco.org/Pages/default.aspx>

124. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics. (2016e). *Rural population*. Najdeno 13. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.uis.unesco.org/Pages/default.aspx>
125. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Institute for Statistics. (2016f). *Research an development*. Najdeno 5. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.unescap.org/stat/data/syb2011/I-People/Research-and-development.asp>
126. The World Bank. (b.l.a). *Foreign direct investment*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
127. The World Bank. (b.l.b). *The dynamics of imports and exports in Asia*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
128. The World Bank. (b.l.c). *The number of internet users per 100 people*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
129. The World Bank. (b.l.d). *The share of exports in gross domestic product*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
130. The World Bank. (b.l.e). *Inflation*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
131. The World Bank. (b.l.f). *Natural gas and oil in % of gross domestic product*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
132. The World Bank. (b.l.g). *Net national income*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
133. The World Bank. (b.l.h). *Net foreign direct investment*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
134. The World Bank. (b.l.i). *Merchandise trade as % of gross domestic product*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
135. The World Bank. (b.l.j). *Poverty*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
136. The World Bank. (b.l.k). *Literacy*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
137. The World Bank. (b.l.l). *Health expenditure*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
138. The World Bank. (b.l.m). *Food shortages*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
139. The World Bank. (b.l.n). *Primary enrolment*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
140. The World Bank. (b.l.o). *Trade*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
141. The World Bank. (b.l.p). *Services*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>
142. The World Bank. (b.l.q). *Gross domestic product*. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/>

143. Then, J. (2016a). Our history. *Future ready Singapore*. Najdeno 5. februarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.edb.gov.sg/content/edb/en/why-singapore/about-singapore/our-history/1960s.html>
144. Then, J. (2016b). The millennium. *Future ready Singapore*. Najdeno 13. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.edb.gov.sg/content/edb/en/why-singapore/about-singapore/our-history/2000s.html>
145. Touwen, J. (2008). The Economic History of Indonesia. *Economic History Association*. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://eh.net/the-economic-history-of-indonesia/>
146. Trading economics. (2016). *China exports*. Najdeno 21. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.tradingeconomics.com/>
147. Transparency International. (2015a). *Anti-corruption glossary*. Najdeno 13. oktobra 2015 na spletnem naslovu http://www.transparency.org/glossary/term/political_corruption
148. Transparency International. (2015b). *Oil and gas*. Najdeno 13. oktobra 2015 na spletnem naslovu http://www.transparency.org/topic/detail/oil_and_gas
149. Transparency International. (2015c). *The Association of Southeast Asian Nations integrity community: A vision for transparent and accountable integration*. Najdeno 13. oktobra 2015 na spletnem naslovu http://www.transparency.org/topic/detail/Asean_integrity_community/
150. Transparency International. (2015d). *Corruption by country*. Najdeno 12. decembra 2015 na spletnem naslovu <https://www.transparency.org/country/>
151. Transparency International. (2016e). *Corruption perception index*. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.transparency.org/country/>
152. Transparency International. (2016f). *Global corruption barometer*. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.transparency.org/country/>
153. Treisman, D. (2000). The causes of corruption: a cross-national study. *Journal of Public Economics*, 76(3), 1–33.
154. Vaduva, V. (2014, 26. marec). Political Corruption and Insecurity in Southeast Asia. *E-International Relations*. Najdeno 15. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://www.e-ir.info/2014/03/26/political-corruption-and-insecurity-in-southeast-asia/>
155. Van der Berg, A. (2015). Dutch East Indies. *Rozenberg Quarterly*. Najdeno 14. januarja 2015 na spletnem naslovu <http://rozenbergquarterly.com/2011/12/>
156. Van Donge, J. K., Henley, D., & Lewis, P. (2012, 16. januar). Tracking Development in South-East Asia and sub-Saharan Africa: The Primacy of Policy. *Development Policy Review*, 30(1), 5–24.
157. Vietnam. (2015) V *Britannica*. Najdeno 3. septembra na spletni strani <http://www.britannica.com/place/Vietnam/History#toc52736>
158. Vuong, Q. (2014, 27. maj). Vietnam's Political Economy in Transition (1986–2016). *Stratfor*. Najdeno 13. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.stratfor.com/the-hub/vietnams-political-economy-transition-1986-2016>

159. Wang, A. (2010, november). Small businesses make big contribution. *Taiwan today*. Najdeno 5. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://taiwantoday.tw/ct.asp?xItem=127151&ctNode=429>
160. Warner, A. (2014). Public Investment as an Engine of Growth. *International Monetary Fund Working Paper*, 14(148), 1–76.
161. Watkins, T. (2016a). Burma. *San Jose State University*. Najdeno 13. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.sjsu.edu/faculty/watkins/burma.htm>
162. Watkins, T. (2016b). Vietnam. *San Jose State University*. Najdeno 13. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.sjsu.edu/faculty/watkins/vietnam.htm>
163. Yap, K. (2015, 4. februar). Southeast Asia Finds Cheap Oil Ally Boosting Trade Surpluses. *Bloomberg*. Najdeno 5. septembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-02-03/southeast-asia-finds-ally-in-cheap-oil-boosting-trade-surpluses>
164. Zhou, P. (2016). Singapore's Economic Development. *About education*. Najdeno 13. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://geography.about.com/od/economic-geography/a/Singapore-Economic-Development.htm>